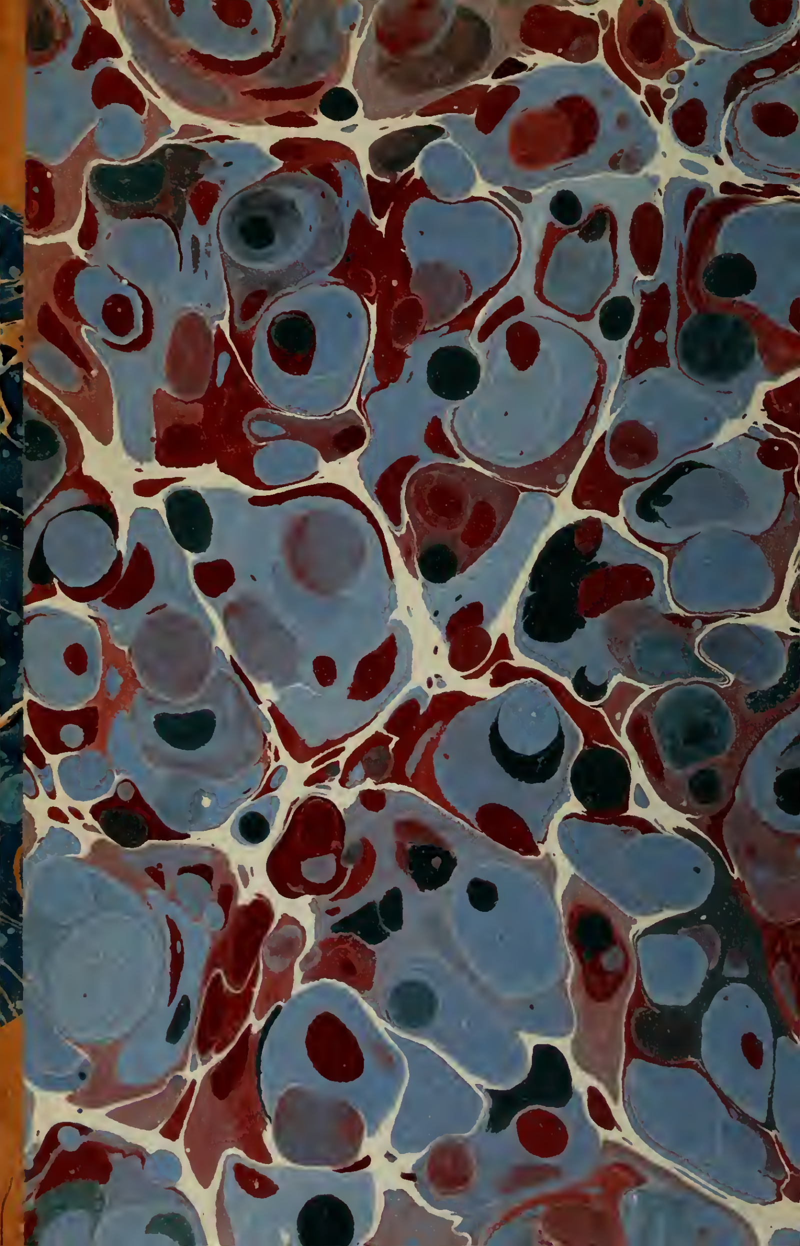
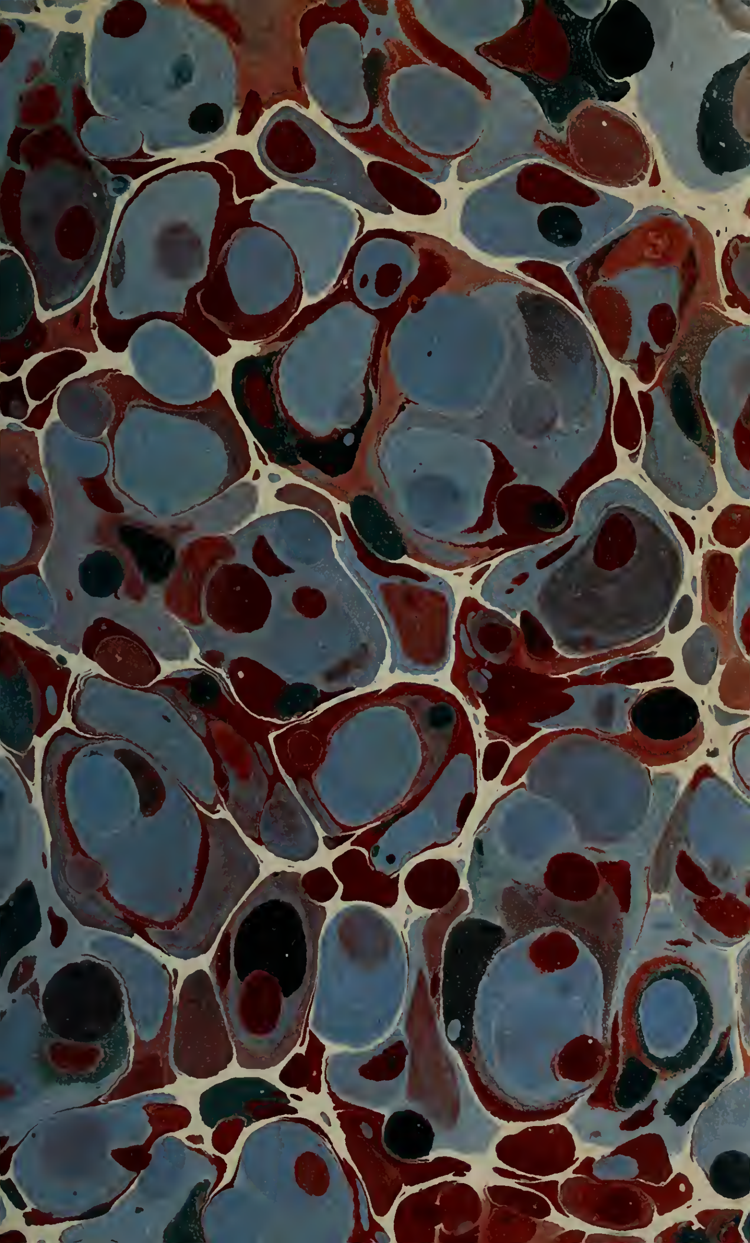

3 1761 07748038 2

MIN FØRSTE FORFATTERTID

MIN
FØRSTE FORFATTERTID

ERINDRINGER II

AF

ERIK BØGH

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

GRÆBES BOGTRYKKERI

1897

Indledning.

Det har haft sine gyldige Grunde, at jeg efter at have afsluttet mine Ungdomserindringer, der i Ny og Næ var nedskrevne i Løbet af fire fem Aar, betænkte mig længe paa at fortsætte dem.

Jeg har ganske vist ikke manglet Opmuntringer og Opfordringer dertil af Bekendte og Ubekendte, der har været saa velvillige at følge min æventyrligt omskiftende Ungdomsvandring med Interesse, og derfor tænkt sig, at min mangeaarige Virksomhed som Journalist, Teaterforfatter, Teaterbestyrer, Redaktør og Teatercensor maatte indeholde et Stof, der kom i nærmere Forhold til Begivenheder og Personligheder, som havde større Krav paa det store Publikums Opmærksomhed, end en vordende

Forfatters tilfældige Omtumlen i smaa Kaar og mellem ubekendte Personer, men det er netop de samme Motiver, der fremkaldte disse Opfordringer, som bidrog mest til at holde mig tilbage fra Fortsættelsen.

Den Omstændighed, at alle de Personer, med hvem jeg kom i Berørelse i min Ungdom, forlængst er døde og nu er saa lidt bekendte for det store Publikum, at jeg ikke behøvede at nævne dem, gav mig netop frie Hænder til uforbeholdent at fremstille vore smaa Konflikter, overensstemmende med Virkeligheden, mens de Mange, til hvem jeg senere kom i Forhold, af det store Publikum betragtes som „bekendte Mænd", uagtet Bekendtskabet er gjort som Svensken siger: „på långt håll och med svaga ögon". Da nu disse Bekendtskaber paa Afstand saa godt som udelukkende bestaar i en flygtig Opfattelse af de lyse Sider, der har gjort den Paagældende bekendt, saa er det en højst utaknemmelig Opgave for den, der er kommet i ublid Berørelse med hans Skyggesider ogsaa at maatte fremstille disse.

For blot at nævne et eneste fingeret Exempel: Ingen vil kunne nægte, at en Skuespillerinde, der altid udfører de elskværdigste Roller

paa Scenen, og ved at udføre dem med Talent vinder et Navn blandt Tilskuerne som den personificerede Elskværdighed, desuagtet kan have en Mængde for det store Publikum aldeles ubekendte Egenskaber, der gør hende højst uelskværdig overfor sine Kammerater og aldeles hensynsløs overfor sin Direktør. Dersom det nu paa Grund af disse Egenskaber kommer til en Konflikt mellem hende og Teatret, saa vil ikke alene Publikum, men ogsaa Teaterkritikken altid tage Parti for hende, og hvis hun dør eller førlader Teatret, og Direktøren en Gang ved Lejlighed vil gøre Rede før Sammenstødet og derved nødsages til at give en Fremstilling af hendes Kapricer, hendes Mangel paa Pligtfølelse, hendes uberettigede Fordringer o. s. v., saa vil det vise sig, at alle de, der i sin Tid for hendes Skyld har lidt af Teaterfortryllelse, er lige saa uimodtagelige for Raisøn som andre Forelskede.

„Saadan Noget kan man ikke tro om den, man har sværmet saa grueligt for — og man trør det heller ikke“ — sagde en begejstret Teatergængerinde, hvem man fortalte en Kulissehistørie, der viste hendes Yndlingsskuespiller fra en mindre nøbel Side — og da dens Sandfærdighed blev uimodsigeligt bekræftet, indrøm-

mede hun blot: „Det er lige meget, om det er sandt eller ikke, men at det var de Andre, der havde Uret, det er jeg vis paa!“ —

Jeg har valgt Teatersympatierne som de mest iøjnefaldende Exempler, men alle andre personlige Sympatier: Slægtskab, Venskab, Bekendtskab, fremkalder hver for sig en Partiskhed hos det læsende Publikum, som gør, at det med Mistro eller Uvilje opfatter enhver Skildring af en nærstaaende Personlighed, naar denne bliver fremstillet fra en Side, der ikke er Læseren bekendt.

Det er derfor mest forsigtigt, at en Memoireforfatter forst lader sine Erindringer udkomme 20, 30 eller 50 Aar efter sin Dod, naar ikke blot de i dem omtalte Personer, men ogsaa deres Born og Venner, kort sagt alle, der kan fole sig saarede ved en Fremstilling af de omtalte, der ikke stemmer overens med deres egen Opfattelse — er udtraadt af de Levendes og Læsendes Tal. Alle de Personer, som er omtalte i mine Ungdomserindringer, har saaledes uden Undtagelse forladt Livets Skueplads, og af dem jeg kommer til at omtale i nærværende Fortsættelse, der begynder med det snart tilbagelagte Aarhundredes sidste Halvdel, vil maaske

kun nogle Faa, maaske Ingen være tilbage, naar disse Erindringer udkommer, da jeg ikke agter at gaa Nutiden for nær, og der mellem mine Jevnaldrende er sket et saa stort Mandefald, at næsten alle mine Medkæmpere og Modstandere fra Stridens Aar allerede er gaaet til Hvile.

Hvad der alligevel har bevæget mig til at afvige fra den i Memoireliteraturen almindelige Opsættelse af Manuskriptets Udgivelse er Hensynet til, at mine fortsatte Erindringer, der maaske for Øieblikket kan gøre Regning paa et omtrent lige saa stort Publikum som den første Del, vilde være for smaastilede til, at de kunde interessere ret mange Andre, end en lille Kreds af Teaterfolk og Biblioteksmennesker, naar de blev gemte til et fjærnere Slægtled af Læsere, der hverken har kendt mig eller de Arbejder, hvortil de følgende Optegnelser nærmest er knyttede. Jeg skal heller ikke fragaa en anden Bevæggrund til, at jeg ønsker om muligt i min Levetid at se mine Erindringer afsluttede og udkomne — den nemlig: at jeg helst selv vil staa til Ansvar for Rigtigheden af det Fortalte.

„Nytaarsnat 1850“ og min første Teaterkonflikt.

Da jeg efter fem Aars Ophold i Sverrig og Norge vendte tilbage til mit Fødeland i September 1849, vidste jeg endnu mindre end den Gang, da jeg rejste bort, hvilken Vej jeg skulde slaa ind paa for at grundlægge min Fremtids-Tilværelse. Den ene Saison ved det Miller-Olsenske Teaterselskab havde været tilstrækkelig til at betage mig al Lyst til endnu en Gang at prøve min Lykke som Skuespiller, og Talbotypiens (Papirfotografiens) Opfindelse havde overbevist mig om, at jeg ikke mere vilde kunde gøre mit lille Talent som Portrættegner gældende. Derimod havde det sidste Aar i Kristiania, hvor jeg havde faaet fire, fem Stykker opførte paa Teatret og opnaaet et lille

Engagement ved et af Bladene, givet mig et Slags Haab om, at jeg med Pennen vilde kunne vinde det Terrain, som Blyanten ikke mere kunde hjælpe mig til.

Skulde det slaa fejl, saa havde jeg i værste Fald den Udvej, at søge et Lærerembede, og jeg trøstede mig ved, at da Naturen ikke plejer at frembringe Dubletter, vilde jeg næppe anden Gang blive stillet under en saa antagonistisk Overmand som Præsten i Krummerup, og selv om det hændte, vilde jeg nu lettere hævde min Stilling, da jeg i den mellemliggende Tid havde lært Adskilligt og opøvet baade min Resignation og min Modstandsevne, samtidig med at jeg havde overstaaet de stærkeste Angreb af min ungdommelige Længsel efter det Ubekendte.

Det kom imidlertid ikke dertil.

Allerede i de første Dage efter min Hjemkomst fik jeg Opfordring til at skrive nogle Smaaskitser for „Flyveposten“, og førend jeg blev færdig med dem, traf jeg sammen med Direktør Lange ved Casino, der ogsaa havde Brug for mig.

Han havde paa Vesterbros Teater set det Müllerske Selskab opføre min for Kristiania skrevne Nytaarsfarce og opfordrede mig til at

benytte Datidens bevægede og brogede Forhold til en lignende Revue beregnet for Københavns Horizont.

Jeg kunde ikke ønske mig nogen nemmere Opgave. Netop fordi jeg nylig var kommen tilbage til min Fødeby, havde jeg et friskere Indtryk af Øjeblikkets Forhold, end jeg vilde have haft, hvis jeg efterhaanden havde set dem udvikle sig og vænnet mig til dem, og Publikum var i den ønskeligste Stemning overfor ethvert lokalt dramatisk Arbejde, Revu-Genren var aldeles ny, og dens Kupletter var endnu ikke bragt ind under Politiets 3die Afdeling af de nedringede og opskørtede Forhøjningssangerinder.

Stof var der nok af: Fremstillingen af den aldrig paa Scenen optraadte Personifikation af den danske Skikkelighed „Hr. Sørensen", og Repræsentanten for vor Nationalbegejstring „den tapre Landsoldat", Modsætningen mellem Revolutionsaaret 1848 og Reaktionsaaret 1849, Kampen mellem vor overlegne officielle Presse og den bidske Opposition, det slesvigholstenske Oprør, dets preussiske Formynderskab og den gensidige Mistillid og Misstemning mellem Stormagterne, det af vort nye Valgsystem opelskede Stemme-

fiskeri, vor under Krigen fortrykte Kunst, vor sygelige Lyrik, vor daarlige Kritik osv. — tilbød en saa overvældende Mængde Optrin, at det var langt sværere at begrænse Valget mellem dem, end at faa nok til et Enaktsstykke.

Altsaa: jeg paatog mig Arbejdet med friskt Mod og godt Humor. Det skulde efter Aftalen være færdigt i Løbet af seks Uger, men de tre første gik med at tænke over Planen og Enkelthederne i Stykket, mens jeg opsatte at begynde paa det fra Dag til Dag. Først da Bevidstheden om, at jeg ikke havde en Time tilovers, hvis jeg skulde blive færdig i rette Tid, satte min Produktionsevne under flere Atmosfærers Tryk, tog jeg fat paa Nedskrivningen: skrev den ene Side efter den anden, overstregede det Skrevne og skrev om igen, til jeg havde skrevet mig ind i en lille Feberstemning, og saa kom den ene Scene efter den anden i den Form, som den fik Lov at beholde. Det Værste var, at denne Proces omtrent gentog sig hver Dag. Jeg begyndte næsten hver Morgen med at skrive nogle Sider Dialog eller nogle Vers, som jeg ved nøjere Eftersyn ikke fandt saa gode, som jeg troede at kunne og burde gøre dem, og derfor offrede til Kakkelovnen. Længere

op ad Formiddagen, omtrent samtidigt med at Frokost-Appetitten begyndte at gøre sig gældende, mærkede jeg, at Arbejdsdygtigheden meldte sig, og naar det var sket, fik jeg saa travlt, at jeg glemte baade Frokost og Middagsmad. Sædvanligt nød jeg da mit første Maaltid Klokken 7—8 om Aftenen, og en Aften, da jeg paa Vejen til Restaurationen mødte en Bekendt, der overtalte mig til at vende om og følge ham i Teatret, drev jeg endogsaa min Askese til at opnaa en lille Besvimelse, der dog hurtig gik over ved Hjælp af passende Lægemidler i Konditoriet.

Skal jeg dømme efter disse Erfaringer fra mit Ungkarleliv, har det ikke været til Skade for Digtningen, om det end har været til Gêne for Digterne, at saa mange af disse har været satte paa Sultekur — dels paa Grund af Mængdens Mangel paa Sans for Poesi, dels som Følge af deres egen Mangel paa Talent til Selvforsørgelse. Saa vidt jeg veed, har Publikum heller aldrig taget Forargelse derover, mens Digteren stadig har beklaget sig over den Del af Publikum og dets Førere, der fastende satte sig paa Dommersædet. Allerede Plautus til-

raabte jo sine Tilhorere i Prologen til Komedien „Psevdolus“:

„Imens de Mætte morer sig, begnaver de Sultne det, hvorover hine ler — derfor: vig bort herfra, I Fastende!“

Undskyld Digressionen! Citatet ligger saa nær, og min Nytaarsfarce, der kun var bestemt til at more det velnærede Publikum, gik ikke fri for den fastende Kritik.

Den blev — lige som alle dens hundrede og nogle og tyve smaa og store Efterfølgere siden er bleven — færdig paa den bestemte Dag. Jeg har aldrig kunnet arbejde uden det omtalte Tryk, men Teatrene har altid haft saa stor Hast, at de kun har levnet mig den mindst mulige Frist, og saaledes har jeg aldrig manglet det fornødne Tryk.

Stykket blev godt besat. Eduard Hansen spillede Forfatteren, der fremmanede Nytaarsnattens „Troldpak og Djævelskab“ og reciterede det temmelig lange alvorlige versificerede Farvel til det svundne minderige Aar. Christian Schmidt var med sit uforlignelige Humør og prægtige Skikkelse en ideal Landsoldat, og den elskværdige Bornemann var en vidunderlig korrekt og sympatisk Hr. Sørensen. Selv

det slesvigholstenske Dukkebarn fik en fortræffelig Udførelse af den endnu ganske lille Karl Price.

Opførelsen, der foregik paa selve Nyaarsaften, gjorde en saa overvættes Lykke, at jeg kunde haft al Anledning til at kaste Polykrats Ring i Havet, hvis jeg havde ejet et saadant Klenodie. Hver enkelt Scene og hver enkelt Sang blev applauderet — flere af Kupletterne endogsaa til de blev sungne da capo — og efter Tæppets Fald var der Storm af Bifald og Fremkaldelser.

Efter Forestillingen samledes jeg med Direktøren, nogle af Skuespillerne, et Par af Kasinos andre Forfattere, Flyvepostens daværende Redaktionssekretær Jakob Davidsen og flere af Teatrets Stamgæster hos en Konditor paa Østergade. De havde alle været paa Kasino og alle medbragt Nytaarsløjernes glade Stemning. Jeg selv var maaske den mindst oprømte. I alt Fald husker jeg, at Davidsen, der havde præsenteret mig baade for Lange og for Flyvepostens Redaktør og i den Anledning antaget en patroniserende Værdighed, spurgte mig bebrejdende, om jeg ikke var tilfreds med den Lykke, Stykket havde gjort, hvilket han fandt, vilde være i

højeste Grad uskjønsomt, og at jeg oprigtig tilstod: at de alt for overdrevne Ovationer slet ikke var mig kærkomne, fordi jeg forudsaa, at de her lige som i Kristiania vilde fremkalde en Reaktion, som jeg maaske kunde have undgaaet, hvis Bifaldet havde været mere moderat.

Jeg havde jo endnu i frisk Erindring det Kuriosum: at en literær Alvorsmand (der endogsaa var Æstetiker ex professo*) i en forøvrigt velvillig Anmeldelse af min norske Nytaarsfarce tilstod, at den store Støj, som det lille Stykke fremkaldte, havde forledt ham til deri at søge „nach einem groszen Gedanken, damit ich mich laben kann“, og at han havde søgt den forgæves — Naturligvis: der vokser ingen Kokosnødder paa et Fastelavnsris, men det er jo da egenlig ikke heller der, man skal søge efter dem!

Min Forudfølelse slog ikke fejl, men efter at vi havde spist til Aften, og den ene Punchebolle havde afløst den anden, gik min Forstemthed over i den almindelige Lystighed, og Bakkanalet fortsattes i mere og mere løftet Stemning til Daggry. Førend vi skiltes fore-

*) Norsk Tidsskrift for Videnskab og Literatur.

slog en af Deltagerne, at der skulde holdes Mandtal over os, og at alle skulde love at møde til en Fest som denne, naar den unge Forfatter, der i Aften havde debuteret, om 25 Aar holdt sit Jubilæum — og Stemningen var saa høj, at alle uden Undtagelse og uden Betænkning tømte Bragabægeret paa dette vilde Løfte.

Den 31te December 1874, da det svundne Fjerdedels-Aarhundrede netop var udløbet, mødte jeg Jakob Davidsen paa Gaden. Vi havde i flere Aar ikke talt sammen. Som Direktør ved Kasinoteatret havde jeg været nødt til at forkaste nogle af hans uheldige Oversættelser, hvilket han naturligvis fandt højst uretfærdigt, og som Redaktør af den med Flyveposten konkurrerende „Folkets Avis“, havde jeg ikke kunnet undgaa i mine Polemikker af og til at sige ham forskellige Sandheder, der ikke faldt i hans Smag, samtidig med at vi personlig havde undgaaet hinanden saa høfligt som muligt. Nu skraaede han derimod over Gaden til mig.

„Kan Du huske, hvad der blev vedtaget i Dag for fem og tyve Aar siden ved Din Forfatter-Debut?“ spurgte han.

„Ja, om jeg ikke tager fejl, gjorde hele

Selskabet det ubesindige Løfte: at vi i Aften skulde mødes igen allesammen, men der er nok ikke ret mange af dem tilbage" — svarede jeg.

„Nej, der er saa faa, at dersom Løftet skulde holdes, og de mødte i Aften, saa kom Du og jeg alene til at sidde sammen med tyve døde Kammerater, Vi var ialt kun 22. Nu er vi kun To tilbage."

Han viste mig Listen, som han havde optegnet hin Aften. — Hvilket Mandefald! — Direktør Lange, Regissør Orlamundt, Skuespillerne: Kristian Schmidt, Bornemann, Printzlau, Martini og Bentzon, Forfatterne Faber, Adolf Recke, Poul Chiewitz, Borre, Kammermusikus Hansen, og den hele Flok af „Skuespiller-Venner" fra 1849 — de havde hver og en efter sin Tur faaet Forfald. Den eneste af alle de den Gang jublende „gode Venner", der havde overlevet de fem Gange fem Aar, var virkelig nu min gamle Antagonist, med hvem jeg næsten i hele den svundne Aarrække havde vekslet Ubehageligheder, og han blev da — symbolsk nok! — ene om at repræsentere den Modstand, som min irriterende Medgang fra først af havde paadraget mig, og som jeg nu paa lidt nær havde overlevet!

Men tilbage til „Nytaarsnat 1850“!

Det lille Debutantarbejde havde virkelig mere Fremgang, end det var heldigt at begynde med. I Stedet for at blive opført 3—4 Gange, som Bestemmelsen var, holdt det sig paa Repertoiret et Par Maaneder, det ene Oplag blev udsolgt efter det andet, Viserne udkom hos to Musikhandlere, og alle Provinsteatrenes Direktører spillede Stykket, selv om de maatte lade enhver af deres Skuespillere udføre to, tre Roller deri. Uindviede gjorde sig aldeles fantastiske Begreber om de Indtægter, det bragte mig, og jeg fik næsten hver Dag Anmodning om af min Overflod at understøtte forulykkede Brødre i Apollo og forhenværende Thalia-Præster, hvis Navne jeg aldrig før havde hørt.

De havde imidlertid overvurderet mine Evner, om jeg endogsaa havde forstaaet at skrive et tilfredsstillende Lejlighedsstykke, saa havde jeg ikke forstaaet mig tilstrækkeligt paa at gøre det i Penge. Da det blev bestilt som et Lejlighedsstykke til Opførelse i Nytaarsugen, havde jeg ikke tænkt paa at betinge mig noget Honorar for de Forestillinger, der kunde overskride denne Bestemmelse, og da jeg solgte Forlagsretten til Boghandleren, glemte jeg at

indskrænke den til første Udgave. Den ene Musikhandler udgav Sangene uden at spørge om Lov — Melodierne „da de ikke var originale“, og Teksterne „da de hørte til Melodierne“, og da jeg ikke havde Lyst til at føre Proces, nøjedes jeg med at tillade den anden gratis at gøre en konkurrerende Udgave — og de rejsende Direktører — de spillede den Gang uden videre Alt, hvad der var udkommet i Trykken. Hele mit Udbytte af „den enorme Succes“ beløb sig altsaa til 300 Rigsdaler — de to fra Teatret, det ene fra Boghandleren. Min pekuniære Indtægt var der saaledes ingen Grund til at misunde mig.

Aviskritiken havde, som den plejer — naar Publikum har afgivet et saa højlydt og enstemmigt Bifald, og Forfatteren ikke har lagt sig ud med dette eller hint Parti — i det Hele taget anmeldt Stykket velvilligt, men — som Scribe siger i „le Charlatanisme“ — „til en komplet Succes hører der ogsaa et Angreb.“ Det var M. A. Goldschmidt (Ex-Korsaren) saa venlig at forsyne mig med og det oven

Kobet med et af de ubetalelige, der viser: for det Første, at Angriberen har den bedste Vilje til Intet at skaane, og for det Andet: at han ikke har Forstand paa det, han skriver om.

Skønt dette Angreb, som det første i Rækken, maaske kunde have særlig Interesse for mine Læsere, skal jeg modstaa enhver Fristelse til at levere et Referat af mine Polemiker, der meget let kunde blive tyve Gange større end disse Erindringer, og jeg skal indskrænke mig til undtagelsesvis af „Nord og Syds“ Recension at afskrive nogle Linier, der *instar omnium* viser, hvilke besynderlige Paastande den gode Vilje kan lokke en aggressiv Anmelder til at fremføre:

Jeg havde i Nytaarsfarcen for at faa en aldeles upersonlig Travesti paa det grasserende Stemmefiskeri ladet Rundetaarn optræde som Valgkandidat, og i sin Valgtale, der naturligvis kun skulde og kunde være parodisk, lade ham paaberaabe sig sine Kvalifikationer: den Urokkelighed, hvormed det har trodset Tidens Storme, uden at vige en Fodsbred fra sit Standpunkt, dets Over- og Indsigt i Byens Forhold, dets Popularitet, dets Tilgængelighed for Store og Smaa uden Forskel osv. osv. Denne Valgtale

syntes Anmelderen i „Nord og Syd“ ikke om, og havde han nøjedes med at udtale sit Mishag med den, ja med hele Stykket, kunde han have været i sin gode Ret som Recensent og bevaret min fulde Respekt som saadan, men nej! Han gik et Skridt videre og det førte ham udenfor hans Kompetence. Han indlod sig paa at fortælle, hvad Rundetaarn burde have talt om i Stedet for det, som det talte om — det vil sige: han indlod sig paa at digte i Digterens Sted og stillede sig derved under hans Kontrakritik.

Han skrev: at da Rundetaarn var „en historisk Personlighed, saa havde Forf. paadraget sig en Forpligtelse“ til at digte en historisk Samtale mellem ham og Hr. Sørensen“ — og som Æmner for denne Samtale nævnte han Forhandlingerne mellem Czar Peter og Frederik IV, „der var saa uskandinavisk at ville dele Sverig med Rusland“ (hvilken Forhandling for Resten foregik i Hamburg og ikke paa Rundetaarn!) — „den dejlige og ulykkelige Fyrstinde (Karoline Mathilde) som Rundetaarn vel (!) adskillige Gange har set paa hendes Rideture“ — og de „Kometer det mulig ser i

Nattens Stilhed, mens Andre sover. Men alt Saadant er ubenyttet."

Jeg skulde ikke have optegnet denne Bunke affektert Nonsens, hvis den ikke gav en ret betegnende Prøve paa, hvilke Blottelser den fordum vittige Korsarkommandør kunde give sig selv, naar han vilde være ubehagelig mod en anden Forfatter, og endnu mindre skal jeg spilde et Ord paa at paavise det Absurde i, at en 3 Alen høj Papcylinder, der var malet som Rundetaarn med en Udskæring i et af Vinduerne, der gav Plads for Skuespillerens Ansigt, skulde midt i en Farce optræde som „historisk Person" — ikke som parodisk Personifikation — og indlade sig paa alvorlige Samtaler med den filistrøse Hr. Sørensen, baade politiske om Frederik IV's Lyst til at genvinde de tabte skaanske Provinser, sentimental-romantiske om Karoline Mathildes Rideture for 100 Aar siden, og astronomiske om de Kometer, som Hr. Sørensen *ikke* har set.

Man behøver ikke at være Teaterkritiker men blot at have lidt sund Sans for at indse, i hvor høj Grad denne Kritik røbede Mangel paa Begreb om, hvad der kunde tage sig ud paa

Scenen — og dog var Goldschmidt paa den Tid et æstetisk Orakel for en utalt Mængde Eftersnakkere!

En lille tragi-komisk Anekdote, der knytter sig til denne Revue, kan jeg optegne som Exempel paa, hvor let man ved at skrive Satire kan komme til at fremkalde „Begivenheder“, som man aldrig har tænkt paa at give Anledning til.

Et Par Aar efter at Nytaarsfarcen var udspillet og henlagt, fik jeg Besøg af en pæn gammel Mand, der saa temmelig forknyt ud og havde meget svært ved at komme til Orde. Først efter, at han havde rømmet sig tre fire Gange og hentet Luft i et Par dybe Suk, bad han mig „ikke blive vred, fordi der var et Spørgsmaal, som han saa gerne vilde gøre mig i Anledning af en meget sorgelig Begivenhed.“

Det lovede jeg naturligvis, hvis det stod i min Magt at besvare det.

Jo, det kunde jeg — og jeg alene, forsikrede han. Spørgsmaalet var nemlig: hvormed han havde fornærmet mig.

— Det maa vist være en Fejltagelse, der bringer Dem til at gøre mig dette Spørgsmaal. Jeg har aldrig set Dem førend i dette Øjeblik, og ved ikke engang, hvem De er — svarede jeg.

— Nej desværre! Det er ingen Fejltagelse, — vedblev han. Naar jeg siger Dem, at jeg er Urmager, saa vil De nok forstaa det.

— Tvertimod! Jeg veed ikke, at jeg nogensinde har haft noget Mellemværende med en Urmager, hverken Ondt eller Godt.

— Er De da ikke Hr. Erik Bøgh?

— Jo, det kan jeg ikke fragaa.

— Og det er Dem, der har skrevet „Nytaarsnat"?

— Ogsaa rigtigt!

— Ja, da er det saamænd det Stykke, som har forvoldt den Begivenhed, som er blevet saa sørgelig for mig.

— Da var Meningen kun, at det skulde more Folk. Er De nu ogsaa ganske vis paa, at De ikke gør det Uret?

— Ja, det veed jeg da ganske vist, at var det Stykke ikke blevet skrevet, saa havde jeg ikke mistet den Smule Bestilling, som jeg saa daarlig kan undvære. Lod De ikke det gamle Aar svare Vægterne, der kom for at bære ham

bort: at efter Uret paa Reformert Kirke havde han endnu en halv Time tilbage, før Klokken slog Tolv? —

— Jo ganske rigtigt. Da jeg skrev „Nytaarsnat“, boede jeg nemlig tæt ved Kirken og blev tit narret derved, at Kirkeuret gik en halv Time for stærkt først i Ugen og en halv Time for sagte om Lørdagen, og det benyttede jeg i Stykket. Var det ikke den rene skære Sandhed?

— Jo, det veed Gud, det var, og det veed Ingen bedre end jeg, for det var mig, som trak Uret op og maatte stille det frem, men det kom af en Skavank ved Værket, som jeg mange Gange havde klaget over til Kirkeværgen.

— De selv?

— Ja, det var jo saa daarligt og forslidt, at der ikke var Noget at stille op med det, men det havde saamænd faaet Lov at gaa, som det bedst kunde i mange Aar endnu, for Forstanderskabet syntes jo ikke, at det havde Raad til at købe et nyt Ur, men saa skrev De Stykket, og da saa Reformert Kirkes Ur blev gjort til Løjer og Latter hver Aften, saa syntes Repræsen-

tanterne, at det var for galt — og saa kom Begivenheden.

— Hvilken Begivenhed?

— At de købte det nye Ur.

— Ja, det var da ikke noget Sorgeligt.

— Jo, for mig blev det rigtignok en stor Sorg, for han, denne Mekanikus, der leverede Uret, han skulde ogsaa regulere det, og saa fik jeg min Afsked.

— Men det var da ikke min Skyld.

— Jo sandelig var det saa, for havde De ikke skrevet det Stykke, saa var jeg blevet ved at passe det gamle Ur og kunde have beholdt den Løn, jeg fik derfor, i mange Aar endnu, i Stedet for at jeg nu mistede den, og det var derfor jeg tænkte, at De maatte have haft Noget imod mig, siden De havde bragt den Ulykke over mig — klynkede den stakkels Mand, og alle mine Forsikringer om, at jeg hverken havde anet eller kunnet vide, at den omtalte Replik vilde berove ham sin Stilling som Optrækker og Fremstiller af det uforbederlige Sejerværk, kunde rokke hans Overbevisning om: „at man aldrig skulde skrive saadan Noget, forend man havde tænkt paa, hvilke Følger det kunde faa.“

Efter min Erfaring vilde det rigtignok være uoverkommeligt blot at tænke sig de rimeligste af de mulige Følger. Det faldt mig f. Ex. aldrig ind, da jeg bragte „Ildebrand i gamle Huse“ paa Scenen, at den første Opførelse skulde gøre et saa stærkt Indtryk paa en mig bekendt gammel Rigmand, der nylig havde forlovet sig med en ung Pige, at han lige saa snart han kom hjem fra Teatret, tilskrev hende et Opslagsbrev. Og hvorledes skulde man vel kunne gætte sig til de urimelige? f. Ex. at to forskellige Knejpeværter, da Dramaet „Faldgruben“ blev opført, vilde søge at bringe deres Kældere i Mode ved at give dem dette afskrækkende Navn — og det hændte virkelig!

* *
*

Derimod var det ikke vanskeligt at forudse, at mit næste Arbejde vilde komme til at bøde for den paafaldende Lykke, som Nytaarsfarcen havde gjort, og da Direktør Lange opfordrede mig til at skrive et nyt Stykke, fandt jeg, at „Ægtemandens Repræsentant“ kunde være godt nok til at tage mod Reaktionen.

Dette mit første Forsøg paa at skrive et

dramatisk Arbejde satte jeg nemlig ikke synderlig Pris paa. Det var skrevet efter et ufuldstændigt mundtlig Referat, som en berejst Ven havde givet mig af et Stykke, som han engang havde set — i Triest tror jeg det var, og jeg indsaa selv meget godt, at om endogsaa Dialogen og Kupletterne var skrevne med godt Humor, saa var den Handling, jeg havde sammensat af de mig leverede usammenhængende Farcemotiver, i høj Grad „lavet".

Jeg rettede lidt paa de værste Fejl, som jeg havde opdaget, da det blev spillet i Kristiania, og samme Dag, som jeg havde indleveret det til Kasino, fik jeg den Besked, at Stykket var antaget og Honoraret ansat til 50 Rdl. i Antagelse og for forste Opforelse samt 10 Rdl. for hver af de følgende 10 Forestillinger.

Det blev straks sat under Indstudering og gjorde paa Proverne al onskelig Lykke hos de Spillende, der ikke var forvænte. De var jo vante til tarvelige Oversættelser af Nestroys og Schneiders tyske Farcer.

Endnu før Maaneden var ude, kom Stykket til Opforelse og blev særdeles velvilligt modtaget af Publikum, der utrættelig applauderede Chr. Schmidts elskværdige Udførelse af den efter

tysk Mønster tilskaarne Friskfyr og Bornemanns tørkomiske Optræden som Tjeneren. Alle Kupletterne tog Klap. Kun et, der altid senere har gjort Lykke, blev denne Gang fulgt til Døren med en „Bombe“ af Hyssen, men den gjaldt hverken Teksten eller Melodien.

Aarsagen var nemlig den, at der ved Selskabet var en Skuespillerinde, som i sine yngre Dage havde fortryllet Provinsbyernes Publikum i de kokette Pigeroller, men som allerede havde naaet den Udvikling, der mere og mere henviste hende til de erfarne Fruers eller maaske rettere „Madammers“ Fag. Hun vilde imidlertid meget nødig indlade sig paa dette Avancement, og Direktøren lod hende da ogsaa beholde de yngre Roller saa længe som muligt, ja — ikke blot efter de unge Skuespillerinders men efter hele Publikums Mening — endogsaa lidt længere, og til hende havde han betroet Udførelsen af den unge Frue i min Vaudeville.

Nu er det jo ikke uforstaaeligt, at naar en ældre Teaterdronning maa levere et Slag for at hævde sin Plads mod de yngre Rivalinder, saa indkalder hun baade Reserve og Forstærkning og sparer ikke paa nogen Effekt, mindst

paa det grove Skyts. Det gjorde Fru Thorells Fremstillerinde heller ikke.

I Stykkets Begyndelse forekommer der en Scene, hvori hun vil overtale sin Mand til at følge med paa et Skovbal, hvilket mislykkes, da han, der er skinsyg, vil liste sig bagefter for at belure hende. I den Anledning synger den unge Frue paa en Polkette-Melodi et langt Kuplet, hvori hun driller ham med at fortælle, at hun skal møde i en aldeles bedaarende Dragt og kokettere med Herrerne, saa de gaar fra Sans og Samling. For at forstærke Virkningen havde hun paa Forhaand ifort sig den Dragt, hun kun skulde bebude — men den var saa udfordrende dristig, at jeg ikke tør beskrive den. Hendes Hovedpynt passede til det vildeste Karneval, og Nedringningen paa hendes Dragt, der maaske kunde have været egnet for en halvtudviklet Psychefigur, blev ligefrem faretruende som Begrænsning for hendes fyldige Former. Man kunde ikke uden Ængstelse tænke sig den Grænseoverskridelse, der let kunde foregaa ved en stærk Bevægelse under Dansen og Sangen.

Jeg skal ikke sige, om dette truende Uheld hændte eller ej, ti jeg havde ikke Mod til at

se paa den udfordrende Dans, hvorunder hun baglængs forlod Scenen, men den indignerende Hyssen, hvormed Kasinos godmodige Publikum fulgte hende til Dørs, fristede mig til at formode det Værste. Dog skal jeg indrømme, at hendes Kostume og hendes uklædelige Koketteri under Sangen og Dansen kunde være tilstrækkelige til at motivere „Bomben“.

Ved de følgende Forestillinger optraadte hun i Overensstemmelse med Teksten i en beskeden Promenadedragt og gik fri for alle Mishagsyttringer.

Ubehagelighederne for den begaaede Fejlkostumering kom imidlertid snart — paa min Konto.

Efter at Vaudevillen var opført fire Gange med udelt Bifald, var jeg en Aften sammen med Lange paa Gianellis Kafé. Mens vi talte om ligegyldige Ting, ser vi pludselig en ung Mand, som vi begge kendte, kaste et Blad, hvori han havde læst, hen ad Bordet med højlydt Udbrud af Forbittrelse.

Bladet var „Talia“, et Ugeblad, som blev udgivet af M. V. Brun, og særlig interesserede sig for Kasino, af hvis Direktør det efter almindelig Mening fik dækket sin Underbalance.

— Hvad er De saa vred over? — spurgte Lange.

— Det er over den skandaløse Anmeldelse af „Ægtemandens Repræsentant“ — svarede den Tiltalte.

— Ja saa! — udbrød Lange med et drillende Smil. Jeg har ikke vidst Andet, end at De var Bruns Teateranmelder.

— Det har jeg været, men det er forbi. Enhver veed, at jeg har siddet paa hans Anmelderplads, og jeg har ikke gjort nogen Hemmelighed af, at Stykket vilde blive anmeldt af mig. Anmeldelsen, der staar i Bladet, er ogsaa skrevet af mig, men han har uden mit Vidende og mit Samtykke forandret alle mine Adjektiver til deres Modsætning, saaledes, at Alt, hvad jeg har rost er blevet lastet, og Alt, hvad jeg har lastet, er blevet rost.

— Men det har den maaske vundet ved — indvendte Lange spottende.

— Ja, den hele Omskrivning er i alt Fald møntet paa Deres Konto — insinuerede Referenten.

Herover blev Lange fornærmet, og da det fra begge Sider trak op til en ubehagelig Scene, søgte jeg at bortforklare det Fornærmende i

denne Yttring og vise Rimeligheden i, at en Anmelder maatte føle sig krænket over en saa grov Korrektur, men det lykkedes mig ikke. Lange blev mere og mere opirret og endte Samtalen med den ildevarslende Yttring: „Ja, jeg skal være mere varsom med at antage Stykker for Fremtiden!"

Dagen efter var „Ægtemandens Repræsentant" ansat til 5te Opførelse, men allerede om Formiddagen blev Stykkets Plads paa Plakaten bedækket med en rød Lap, der bebudede, at det paa Grund af indtrufne Omstændigheder var ombyttet med et andet.

Det forundrede mig, men jeg betragtede det i de første Dage som et „hændeligt" Teateruheld, men da jeg i et Par Uger forgæves havde ventet paa at se det genoptaget paa Repertoiret og spurgte en af Skuespillerne om Aarsagen til, at det lod vente saa længe paa sig, svarede han, at det var henlagt for bestandigt — efter hvad han havde hørt: fordi jeg „havde fornærmet Lange ved at tage Parti med Hysserne ved den første Opførelse". Denne Misforstaaelse havde jeg svært ved at anse for mulig, og endnu mindre kunde jeg tænke mig den som Motiv til Stykkets Henlæggelse. Jeg

tilskrev ham derfor et meget høfligt Brev, hvori jeg paaviste, at mine Udtalelser hin Aften om Forholdet mellem „Talia“s Redaktør og dets Anmelder ikke i mindste Maade berørte Kasinos Teater eller dets Direktør, og jeg forudsatte i alt Fald, at ingen Misforstaaelse af min Mening om Bladet kunde berettige en Afkortning af det Antal Opførelser, hvortil mit Honorar var knyttet.

Herpaa fik jeg et meget vredt skriftligt Svar, hvori Lange lod mig vide: at han aldrig havde brudt sit givne Ord, og at der heller ikke var begaaet noget Brud paa det givne Løfte om Honoraret, da Stykkets Henlæggelse var retfærdiggjort derved, at det var daarligt — at det ikke trak Hus — og at de Spillende udførte det med Ulyst.

Derpaa var der jo Intet at svare. Jeg betragtede altsaa Halvdelen af det mig tilkommende Honorar som tabt, og — hvad der var værre — mit fremtidige Arbejde for Kasino om ikke umuliggjort, saa dog i høj Grad vanskeliggjort ved den direktoriale Vilkaarlighed.

Heldigvis for mig var Lange imidlertid ikke uindskrænket og ene raadende over Teatret. Aktieselskabet, der oppebar Halvdelen af Forestillin-

gernes Brutto-Indtægt i Leje for Lokalet, var som Følge deraf i lige saa høj Grad som Teaterdirektøren interesseret i, at Brutto-Indtægten blev saa stor som muligt. I den Anledning fik jeg, saa snart det rygtedes, at jeg var kommet paa Kant med Direktøren, Besøg af Selskabets Kassedirektør, der vidste, hvor urimelig Meget Nytaarsfarcen havde indbragt, og derfor paa Kassens Vegne interesserede sig for at faa et Forlig bragt i Stand. Til Forklaring over Brudet viste jeg ham Langes Brev og havde den Revanche, at han erkendte: at hvad enten Vaudevillen var god eller daarlig, havde den gjort Lykke — at om den end ikke havde givet saa store Indtægter som „Nytaarsnat", havde den givet jævnt godt Hus — og om end en enkelt Skuespillerinde nødigt optraadte i den, saa havde han kun hørt Velstemning for den i det øvrige Personale. Han havde haft en Anelse om, at Direktøren havde henlagt Stykket i Vrede, og derfor havde han gjort Forsøg paa at faa ham „til at optage det igen, men" — tilføjede han — „Lange er en meget bestemt Mand, og det Højeste, jeg kunde faa ham til at love var, at saa snart Kasino havde opført et nyt Stykke af Dem,

skulde den Sag være glemt og Vaudevillen blive optaget paany."

— Desværre! — maatte jeg svare — Jeg er ogsaa temmelig bestemt, og jeg har allerede besvaret et Par Mæglingsforsøg med den Erklæring: at ogsaa jeg vilde være villig til at glemme, hvad der var sket, og fortsætte mit Arbejde for Kasino, men at jeg ikke skrev en Linje for dette Teater, forend Vaudevillen var genoptaget paa Repertoiret.

Det var Haardt imod Haardt, og det var mig, der vovede mest, ti jeg havde intet Haab om, at Lange vilde give efter, og jeg kunde kun være daarlig tjent med at gøre Afkald paa min saa heldigt begyndte Forfattervirksomhed ved Kasino.

Mæglingsforsøgene blev fortsatte Saisonen ud, men uagtet vi begge ønskede at komme til Forlig, fastholdt vi paa begge Sider de af Enhver fastsatte Betingelser: Direktoren fordi han troede at have Magten, og jeg, fordi jeg ikke kunde se Andet, end at jeg havde Retten.

Henimod Sommerferiens Ende fik jeg fra Balletmester Bournonville Anmodning om at skrive en dramatisk Bagatel, der kunde opfores ved Høstfesten for de Saarede og de Faldnes

Efterladte paa det i den Anledning opførte Teater i Kongens Have. Jeg skrev da paa et Par Dage den lille Vaudeville-Situation „To Naboer“, hvori Rollerne blev udførte af Chr. Schmidt og Bornemann til Publikums Morskab.

Dagen efter at Festen var sluttet, kom Regissør Orlamundt til mig og fortalte, at nu havde han udspekuleret et Forlig, hvorved Konflikten mellem Lange og mig kunde hæves, saaledes, at begge Parter fastholdt deres Betingelser: Jeg havde jo ikke skrevet „To Naboer“ for Kasino og kunde derfor uden at fravige min Beslutning overlade Lange Ret til at spille det, og saa snart han havde opført dette Stykke, kunde han med sine Ord i Behold genoptage „Ægtemandens Repræsentant“. Dette Forslag blev antaget fra begge Sider og „saaledes endte den første puniske Krig.“

Det viste sig nu, hvor liden Grund, der havde været til at henlægge Vaudevillen. Den holdt sig ikke blot paa Repertoiret de resterende 7 Gange, men har til Dato oplevet 79 Forestillinger.

Et for mig betydeligere Resultat af denne Konflikt var, at Lange og jeg under den havde

lært at kende hinanden saa godt, at det i de følgende to og tredive Aar, jeg stod i Forhold til ham, snart som Forfatter for hans Teater, snart som Direktør for et konkurrerende dramatisk Etablissement — aldrig kom til noget Sammenstød mellem os.

Hvis nogen af mine Læsere skulde synes, at denne Teaterhistorie er for ubetydelig til at optage saa mange Blade i mine Erindringer, skal jeg til Motivering af, at jeg har omtalt den saa udførligt, blot forklare: at den for mig fik en meget stor Betydning, dels fordi den ved Begyndelsen af min Forfatterbane truede med at udelukke mig fra den Skueplads, paa hvilken jeg efter en heldig Entré havde gjort mig Haab om at faa fast Fod, og var meget nær ved at skræmme mig til at gøre omkring og prøve min Lykke paa en anden Vej — dels fordi dens Afslutning satte mig i friere Forhold til Lange og til Kasinos Bestyrelse.

Fra min første Forfattertid.

I Sommeren 1850 endte lykkeligt og vel mit flagrende Ungkarleliv. Min Forelskelses- og Forlovelsesroman har jeg — som jeg tror med Føje — holdt udenfor disse Erindringer, hvis Publikum vel kan interessere sig for mit Forfatterskab, men vilde være berettiget til at betragte en Fremstilling af mine intimeste Privatforhold som en ubeføjet Indiskretion. Det Samme vilde ogsaa gælde, hvis jeg her indskød et Afsnit om mit Giftermaal, min Hustru og mit Hjem, der ganske vist i høj Grad har haft Indflydelse paa min Virksomhed, men som det efter min Opfattelse vilde være uskønsomt at unddrage Privatlivets Fred, selv ved den mest anerkendende Omtale.

Kun saa meget skal jeg sige om det ny-

stiftede Hjem, at det var grundlagt paa et ungt Ægtepars mindste Fordringer og største Arbejdskraft, og at der fra begge Sider hørte et ikke ringe Mod, en hel Del Energi og et standhaftigt Humør — ikke at tale om en stadig Undgaaelse af alle større Uheld — til uden Formue, uden Understøttelse eller Biindtægter og uden at gøre Gæld at leve af den tarvelige Fortjeneste, en Forfatter kunde gøre Regning paa i vort lille Samfund.

Jeg kan her vedføje et lille Exempel paa den Kurs, hvortil poetiske Arbejder paa den Tid blev honorerede.

Den rivende Afsætning, som Sangene af „Nytaarsnat“ havde opnaaet, fristede mig til at samle en halv Snes selvstændige Viser i et Hefte, og da jeg havde foræret Musikhandler Hornemann sen. Retten til at udgive, hvad han lystede af Sangene i Nytaarsfarcen, som Firmaet Løse & Delbanco uden min Tilladelse havde udplukket og udgivet, henvendte jeg mig, som rimeligt var, til ham med Tilbud om Forlagsretten til dette første Hefte af mine Viser.

— Lad mig høre, hvordan de lyder! — sagde han og satte sig til Pianoet.

Da jeg havde sunget dem igjennem alle ti,

fik jeg det lidet trøstende Svar: Ja, de er jo ganske morsomme, men da de ikke er sungne paa Teatret, er det et Spørgsmaal, om Nogen vil købe dem.

— Det Spørgsmaal maa jo De som Musikhandler have en Mening om — tillod jeg mig at forudsætte — Hvad byder De for Heftet? —

— Jeg kan sku slet ikke byde Dem Noget, førend jeg ser, hvad Lykke det gør. Men jeg skal gerne udgive Viserne, og hvis de saa gaar godt, kan De jo faa et Honorar derefter — svarede han.

— Nej, jeg er ikke Musikhandler, og derfor kan jeg ikke indlade mig paa nogen *Conto a meta*-Spekulation. De som derimod kender baade Deres Risiko i værste Fald og den Indtægt, De i heldigt Tilfælde maatte kunne opnaa, maa jo nu, da De har hørt Viserne, kunne afgøre, om De vil udgive dem eller ikke, og i første Fald, hvad De vil give for dem — vedblev jeg og vendte mig for at skjule den Flovhed, jeg følte, om imod Væggen, der var behængt med smaa Oliemalerier. Hornemann var nemlig ogsaa Kunsthandler paa den Tid.

Efter en Pavse tog han til Orde igen: Jeg ser, at De holder af Malerier — Vi kan jo gøre

en Tuskhandel. Hvad siger De om det lille Billede der?“

— Det lille Søstykke af Vilhelm Melbye?

— Ja, vil De have det for Deres Hefte Viser?

— Nej, nu byder De mig for meget!

— For meget?

— Ja, det kan ikke være Deres Alvor. Jeg kender nemlig Kunstneren endogsaa meget godt. — For et Par Dage siden besogte jeg ham i hans Atelier. Da havde han paa sit Staffeli staaende 12 Stykker præpareret Pap, der hver var af Størrelse som Bindet til en Bog i Oktav — ligesom dette Billede. Paa dem malede han nydelige smaa Søstykker med et Skib paa hver. Det gik rask. Hver Gang han tog ny Farve paa sin Pensel, gennemgik han med den alle tolv Stykker. Hvad faar Du for saadan et lille Mesterværk? — spurgte jeg. Tolv Specier . . . for Dusinet — svarte han. Det staar baade Hornemann og jeg os godt ved begge To. Jeg maler dem alle færdige paa en Dags Tid, og han forstaar at tage dem betalt —

— Aa, det er Noget, han har bildt Dem ind!

— Nej aldeles ikke. Jeg kobte straks et af dem, og syntes, at det var skammelig slet

betalt, men nu, da De byder mig et saadant Speciesmaleri for 10 Viser, som jeg hverken har skrevet paa 14 Dage eller 3 Uger, men betalt 15 Rd. for at faa udsatte for Piano, nu synes jeg dette er mere end man kan byde en Mand uden at fornærme ham.

Hornemann havde en egen imponerende Maade at være gemytlig paa. Han lod, som han slet ikke havde forstaaet Spydigheden i min Forklaring og fortsatte smaaleende: Nej hør nu, Et Spøg og et Andet Alvor! Den sidste af Viserne synes jeg forbandet godt om. Den kan De give mig til „Musikalsk Museum". —

Det gjorde jeg dog ikke. Jeg sagde blot Farvel.

Derimod gik jeg lige hen til Boghandler Steen & Søn og traf Sidstnævnte i Butikken.

— Jeg har ti Viser med Piano-Arrangement. Vil De forlægge dem?

— Ja vel. Hvad koster de?

— Et halvt hundrede Rigsdaler.

— Godt! Har De ikke flere Hefter?

— Jo—o. Naar jeg ikke skal levere dem med bestemt Frist.

— De kan levere dem, naar det er Dem belejligt.

— Saa skal jeg levere fire Hefter.

Dermed var Akkorden sluttet, uden at Forlæggeren havde set eller hørt paa Sangene, og det blev for ham en ret heldig Handel, ti Viserne gik af i Tusindvis, og da Boghandler Gandrup tre fire Aar derefter vilde samle mine Arbejder, købte han Forlagsretten til de fire Hefter af Steen — saa vidt jeg veed for den oprindelige Pris.

Efter at andet Hefte var udkommet, og Hornemann i sit eget Udsalg havde faaet Troen paa Visernes Afsætning i Hænderne, kom jeg en Dag ind i hans Butik. Han spurgte mig nu, hvad jeg havde faaet for Heftet, og jeg svarte overensstemmende med Sandheden. Ikke mere! — udbrød han ærgerlig. — Det er i altfald 25 Gange mere, end De bød mig, og har jeg forlangt for lidt for dem, saa er det Deres Bud, som har gjort mig saa beskeden — bemærkede jeg, og nu gjorde han mig den Indrømmelse, at han den Dag havde skambudt mig, fordi han havde været i daarligt Humor. Men — tilføjede han til sin Undskyldning — De er jo ogsaa et Menneske, der ikke har Begreb om at slutte en Handel. De er baade for beskeden og for kort for Hovedet.

Jeg kunde ikke Andet end erkende, at jeg i en beklagelig Grad manglede Handelstalent. Naa, det er dog godt, at De veed det selv — vedblev han. Hvad vil De nu svare, naar jeg byder Dem 20 Rigsdaler for Tilladelsen til at optage Visen om „den lille bitte Mand" i „Musikalsk Museum".

— Jeg vil naturligvis svare, at jeg har solgt den til Boghandler Steen.

— Men naar jeg nu viser Dem dette Brev fra Steen, hvori han erklærer, at han ikke har noget derimod, hvis Forfatteren tillader det — hvad vil De saa sige?

— Saa vil jeg sige, lige som De sagde sidst: Lad os gøre en Tuskhandel! Der hænger et lille Tyrolerlandskab af Kjærskov. Det tager jeg i Honorar.

— Det Maleri! Veed De hvad det koster?

— Nej.

— 45 Rigsdaler!

— Saa meget desto bedre!

— Det kan jeg ikke give for en enkelt Vise, der allerede har været 2 Maaneder i Handelen.

— Saa taler vi ikke mere derom!

— Jo vist saa. Jeg har lovet mine Abonnenter den ... Der har De Maleriet!

— Nej Tak. Jeg har betænkt mig!

— Vil De maaske have mere for Visen?

— Ja, nu vil jeg have et Exemplar af denne Aargang af „Musikalsk Museum“ i Tilgift — ikke for Nodernes Skyld, men fordi der med hvert Exemplar følger en Lodseddel paa det smukke Fortepiano, der staar. Jeg kunde nemlig unde Dem den Fornøjelse, at jeg vandt det, saa jeg kunde sige, at De har betalt tre Gange saa meget for en af mine Viser, som Steen har givet for alle fire Hefter.

Jeg fik hvad jeg forlangte, og paa min Væg hænger endnu som Mindetavler baade det lille Tyrolerlandskab af Kjærskou og et af de smaa Søstykker af Vilh. Melbye — men Fortepianoet vandt jeg ikke. Derimod opnaaede jeg, at Hornemann aldrig siden „var i daarligt Humor“, naar han kobte Viser af mig.

* *
*

Til Opførelse ved næste Aarsskifte skrev jeg efter Bestilling af Lange en ny Revue „Nytaarsaften i Kasino“.

Til Ramme havde jeg denne Gang valgt et lille Nissegilde. Kasino-Nissen havde inviteret sine Kammerater fra Rigsdagen, Magistraten, det kgl. Teater og et af Redaktionskontorerne, og for at underholde sit Selskab sender han „en Troldmand: Hr. Mesorsky“ (fra Prices Pantomimeselskab, der den Gang var engageret ved Kasino) ned i Garderoben med Ordre til Rollerne fra forrige Saison: at de skal komme op paa Scenen og præsentere sig med improviseret Repertoire. De adlyder, der kommer Besøg fra det kgl. Teater og nu er Spillet gaaende.

Da Stykket var færdigt fra min Haand kom Eduard Meyer, Flyvepostens Redaktør, op til mig og gjorde mig det Forslag at udgive Teksten som Nytaarsgave til Bladets Abonnenter. Herpaa kunde jeg ikke gaa ind, uden at Stykket ogsaa blev tilgængeligt i Boghandelen, men dette Forlangende fandt han ogsaa rimeligt og forpligtede sig til at betale et Extra-Honorar for den Del af Oplaget, der blev solgt af Boghandlerne. Jeg maatte dog stille en Betingelse til for Købet, og det var, at jeg fik Lov til at læse Revuen op for ham for at forebygge al Eftersnak. Jeg vidste nemlig, at

den gode Mand meget let og ofte kunde skifte Opfattelser og Beslutninger, og tænkte mig straks Muligheden af, at nogle satiriske Replikker, som i al Almindelighed blev sagt om Aviskritik, kunde genere ham, der var vant til at man harcellerede hans Blad. Jeg læste derfor hele Stykket op Ord for Ord og gjorde ham særligt opmærksom paa, hvad der blev sagt om Bladenes Teaterreferater.

Ja hvad gør det? — svarede han meget fornuftigt. Naar „Flyveposten“ udgiver Stykket, maa jo Enhver kunne forstaa, at det ikke sigter til os.

Altsaa: Overenskomsten blev sluttet, Honoraret udbetalt, Nytaarsgaven bebudet i Bladet og Manuskriptet sendt til Trykkeriet, og dermed troede jeg, at Sagen var klar. Men atter her viste det sig, hvor lidt Handelsforstand jeg var i Besiddelse af.

Da Generalproven skulde holdes, kom „Flyveposten“s Redaktionssekretær Jakob Davidsen op i Teaterfoyeren, hvortil der efter en udvendig paa Døren opslaaet Plakat var „Ingen Adgang for Uvedkommende“. Davidsen vidste meget godt, at han ikke var velset i dette Lokale, hvor Personalet mønstrede deres Kostumer foran

det store Spejl, men han hørte til de ugenerte Referenter, der ikke betragter sig som Uvedkommende, hvor der er noget Nyt at se eller høre, selv om Adgangen dertil er nok saa udtrykkelig forbudt, og de Skoser og Drillerier, hvorfor han jævnlig blev gjort til Genstand, lod han, som han ikke forstod.

Denne Gang var det Direktøren selv, der tog sig af den ubudne Gæst. Han stod just i Værelset tæt ved og var i Færd med at sminke de fem Børn, der udførte Nissernes Roller, da han hørte Davidsens let kendelige Latter inde paa Foyeren. Nu skal han faa Noget at le ad — sagde han og ved Hjælp af et Par Briller og nogle ganske faa Streger med Farvestuppen lykkedes det ham virkelig at give den mindste Dreng — en lille Price — en forbavsende Lighed med Davidsen. Da det var gjort, tog han den lille Fyr paa Armen og bar ham ind i Foyeren, og forestillede ham for Nyhedsjægeren som Teatrets allernyeste Nyhed: en ganske ung Skuespiller, der skulde debutere som „Redaktionsnissen“.

At denne Presentation blev modtaget med Jubel og Applaus af det hele Teaterpersonale,

behover jeg næppe at fortælle, og jeg maa indrømme, at Originalen gjorde gode Miner til slet Spil og lod, som om han morede sig kosteligt over sin Miniaturkopi, men jeg har ham med Grund mistænkt for, at han optog denne Spøg meget ilde, og at det var ham, der til Gengæld ophidsede den lettroende og uklare Edv. Meyer mod Stykket, ti Dagen efter fortalte han en af mine Bekendte, at denne, efter nøjere at have gennemlæst Manuskriptet, havde indset, at alt, hvad der stod om Aviskritikken, var møntet paa „Flyveposten“, og derfor besluttet at tilintetgøre det allerede trykte Oplag og forhindre at Stykket udkom i Trykken.

Saasnart jeg havde faaet dette at høre, gik jeg op til Meyer og spurgte ham, hvorledes Sagen forholdt sig. Jo, ganske rigtigt! Efter at han selv havde gennemlæst Stykket, var det gaaet op for ham, at det var hans eget Blad, der var skumlet over, og selvfølgelig vilde han ikke forære dets Abonnenter en Satire over dets Redaktion. Det hjalp kun lidt, at jeg paaberaabte mig hans egne Ord efter Oplæsningen og opfordrede ham til at nævne en eneste Sætning i Parodien paa Kunstanmeldelserne, der var

hentet fra „Flyveposten“ eller blot mindede om den. Det var efter hans Paastand „ikke noget af det, der blev sagt, men det Hele der var tænkt“, som gik ud over „Flyveposten“s Kunstkritik, og efter at han havde indset det, brød han sig ikke en Smule om mine Benegtelser. Han havde købt og betalt Forlagsretten, og han var altsaa i sin gode Ret saavel til at udgive Stykket, som til at lade det henligge uudgivet — efter Behag.

Mod en saa konfus Opfattelse nyttede det kun lidt at disputere. Forst da jeg forsikrede ham, at, hvis Bogen ikke udkom, vilde den Del af Dialogen, der behandlede Aviskritiken blive aftrykt i et af de andre Blade med en Paavisning af, hvorledes han havde erkendt, at hvad jeg havde skrevet om den ukyndige Kritik, især traf „Flyveposten“, begyndte han at indse det Urimelige og Unyttige i at tilintetgøre den Abonnenterne lovede Nytaarsgave, og det vilde endda næppe være lykkedes mig at bringe ham til Ræson, „uagtet der ikke var noget Skriftligt mellem os“, hvis ikke Gottlieb Siesby, hans mest autoritetshavende Medarbejder, havde blandet sig i Samtalen, og

paavist Nødvendigheden af at Overenskomsten blev overholdt.

Saa udkom Stykket da — men rigtignok i den tarveligste Udstyrelse, som det var muligt.

Mine første Vaudeviller. De tyske Bearbejdelser. „Huldrebakken“ paa Vej til det kgl. Teater. Caritta Nielsen og „Jomfruen“. Anna Rosenkilde og Operetterne. Soldaternes Indtogsfest. „Der Sneider als Naturdichter“ og „Et enfoldigt Pigebarn“.

Casino-Teatrets Repertoire bestod i Begyndelsen mest af tyske Farcer — eller rettere sagt af Wiener „Lieder-Possen“ — det vil sige oprindelig franske Stykker, som Skuespiller Nestroy havde fortysket, spækket med Brandere og paahængt Omkvædsviser, hvortil der efter Behag kunde paahægtes saa mange Extravers, som det skulde være — „bei Hervorrufung zu singen“. De var bragte i Mode af den dansk-tyske Skuespiller Pallesen, og Bonvivantrollerne deri var efter ham arvede af

Chr. Schmidt, der forenede hans smittende Lune og uforlignelige Kupletforedrag med en mere slank, ungdommelig Figur og et fortræffeligt Teaterydre i det Hele taget. „Talismanen", „Han gaar paa Kommers", „Den rejsende Student", „En Ødeland", „Lumpacivagabundus", „De smaa Vildttyve" og „Elskovsdrikken" hørte alle til denne Klasse, og de første Opgaver, der blev stillet mig, var da ogsaa at forøge Repertoiret med Oversættelser af „Drei Frauen und keine", „Wohlgemuth" og „Der weisse Pigueche", der alle hørte til Genren. Saaledes kom jeg til at skrive „Tre for En", „Hr. Grylle og hans Viser" og „Den graa Paletot".

Den forgældede, livsglade Dagdriver, der bærer Interessen i alle disse tre Stykker passede udmærket for Chr. Schmidt, og han gjorde altid en fortjent og ubestridt Lykke i dem. Det kunde ikke benægtes, at Rollerne „var som skrevne for ham", men det aldeles Afgjorte var, at det blev ham, der — som rimeligt var — tog Applausen for de af ham afleverede Kupletter og Pointer i Dialogen. Dermed maatte jeg naturligvis være glad og tilfreds og ikke stille noget saa urimeligt Forlangende, som at det store Publikum, der aldrig kan skælne

mellem en god Rolle og et godt Spil, skulde kunne se Andet, end at det var den udmærkede Skuespiller, man havde at takke for hele Morskaben — det hørte jo til hans Emolumenter og jeg var ikke uskønsom. Derimod havde jeg ikke saa let ved at finde mig i, at han selv var misfornøjet hver Gang, han fik en ny Rolle af det Slags, som hans Naturbegavelse og Udvikling havde givet ham Patent paa, og som han skyldte sit Kunstnernavn.

— Naa, det er igen en af de sædvanlige Sprællemænd, som jeg stadig maa gaa og slide i! — sagde han engang, da Lange gav ham en af disse Roller, og da det blev bemærket, at den var som skrevet for ham, fortsatte han: Ja det skal man oven i Købet være nødt til at høre, ligesom om jeg ikke duede til Andet end at spille Harlekin.

Samtidig med, at jeg nød denne ejendommelige Paaskønnelse af mine Bestræbelser for at lægge Rollerne til Rette for de Skuespillere, Teatret havde til Raadighed, blev jeg af et Par Bladkritikker gjort opmærksom paa, at det kun var de aller laveste Teaterforfattere, som skrev Stykker, der var beregnede paa en enkelt Skuespillers ejendommelige Personlig-

hed og tilfældige Færdigheder, mens den virkelige Digter aldrig nedlod sig til slige Fuskerkneb, men uden Hensyn til noget som helst Teaterpersonale skildrede sine Figurer saaledes, som de fremstod for hans skabende Fantasi.

Der var noget Slaaende i denne idealistiske Vejledning, og da jeg flere end een Gang havde faaet Skam til Tak, fordi jeg havde taget saadanne lavere Teaterhensyn, besluttede jeg at følge „de virkelige Digteres“ Exempel, og skrive et Stykke uden at tænke paa Rollebesætning og deslige Hensyn.

Man maa erindre, at jeg den Gang endnu var meget ung og uerfaren — kun fire Aar gammel som dramatisk Forfatter. Jeg paaminder ikke om dette Faktum som et Forsvar, men kun som en Undskyldning for min Overtro paa d'Hr. Kritikeres Avtoritet, ti jeg erkender nu ubetinget, at man aldeles ikke kan skrive for Teatret uden idelig at have dets Ævner og deres Begrænsning for Øje.

Jeg gav mig altsaa til at skrive efter Inspiration og lod mig uden professionel Beregning inspirere af de dejlige Folkemelodier, jeg under mine æventyrlige Vandreaar havde

samlet ovre i det glade sangrige Vermeland, og Resultatet blev Sangspillet „Huldrebakken“.

Hvorfor skulde jeg negte det? Af alle mine Arbejder er der intet, som under sin Tilblivelse har sat mig i en saa glad Stemning og voldt mig saa lidt Besvær, og som jeg, da det blev færdigt, har været mere tilfreds med — maaske netop fordi det mindre end noget andet er kommet til Verden under Trykket af min sædvanlige Selvkritik.

Først da jeg var færdig med Stykket, begyndte jeg at tænke paa om og hvor jeg kunde faa det opført. Kasinoteatret laa jo nærmest for mig, og — da jeg havde set, hvor let man kunde støde en Teaterdirektør, af hvem man var mere eller mindre afhængig, gik jeg til Lange, læste Stykket op for ham og bad om hans Raad i Spørgsmaalet om, hvad jeg skulde gøre med det. Han svarede: Jeg synes meget godt om det og skal med Fornøjelse spille det, men et idyllisk Syngestykke paa rimede Vers, der maa betragtes som hørende til et Slags finere „Duftvaudeville“, egner sig hverken for Kasinos Personale eller dets Publikum. Det bør tilbydes det kongelige Teater og bliver naturligvis antaget der, men i modsat Fald,

saa kom ud til os med det, og vi skal spille det, saa godt vi kan!

Jeg behøver næppe at sige, at det var det Svar jeg ønskede, og at jeg øjeblikkelig fulgte det givne Raad, og indsendte Stykket til Teatret.

Kort Tid efter fik jeg et Brev fra Etatsraad Heiberg om, at han ønskede en Samtale med mig om det indsendte Stykke. Jeg mødte og blev overordenlig venlig modtaget. Til at begynde med udtalte han sig meget anerkendende om den versificerede Dialog, særlig om Sangteksterne og roste Melodivalget som ualmindelig vellykket. — Jeg har aldrig faaet noget Stykke indsendt, over for hvilket jeg har været mere tvivlraadig, om jeg kunde antage det eller ikke, ti jeg indrømmer, at det har alle Betingelser for at gøre Lykke, naar det blev udført, som det skulde, men De har vist slet ikke tænkt paa, om det kan besættes eller ikke!

Det maatte jeg indrømme. Jeg tilstod uforbeholdent, at jeg — efter at Anmelderne havde bebrejdet mig, at jeg beregnede mine Stykker for bestemte Skuespillere — ved dette Arbejde havde stræbt at vise, at jeg kunde skrive uden at gøre saadanne Beregninger.

— Det er netop Ulykken, for naar man ikke beregner Stykkernes Fordringer efter Teatrenes Kræfter, saa kan Teatrene heller ikke opføre Stykkerne — fortsatte Heiberg, og efter at han havde citeret denne almengyldige Regel, fulgte nu dens Anvendelse paa mit Arbejde:

— De har, som det synes, ikke lagt Mærke til, at det kun er faa Skuespillere, der kan føre en Dialog paa Vers, og at der er endnu færre, som kan synge en Romance, men at det er en Sjældenhed at finde en Enkelt, der kan gøre begge Dele; og naar De derfor har gjort Fordring paa fire unge Skuespillere, der baade skal tale paa Vers og synge som Operister, saa veed jeg ingen Skueplads, der kan honorere en saadan Veksel. Vort kan det i alt Fald ikke. Men det er ikke den mest ubetænksomme Fordring De stiller. Elskerinden i Stykket, den lille Dalkulla, skal være ung, smuk, komplet Deklamatrice og komplet Sangerinde og om muligt Danserinde tillige. Min Kone vilde i sine yngre Dage have haft flere af Betingelserne for at overtage en saadan Rolle, men selv da vilde hun aldrig kunne have udført Sangpartiet, og De kan ikke nævne en eneste af de yngre Damer, til hvem man kunde betro denne Rolle?

Jeg maatte tie og erkende, at Manden havde fuldstændig Ret.

Stykket var altsaa erklæret for umuligt, og følgelig forkastet, men jeg skylder mig selv den Retfærdighed at bevidne, at jeg aldeles ikke fortænkte vor store Dramaturg i den tagne Resolution — og jeg havde da ogsaa saameget mindre Aarsag dertil, som han havde udtalt sig saa venligt om hele Stykket. Til Afsked sagde han endogsaa: — Lad Dem nu ikke afskrække af dette lille Uheld, men skriv os en Vaudeville uden at gaa paa Raad med d'Hr. Recensenter, saa faar De nok bedre Lykke næste Gang.

Man har — endogsaa paa Tryk — fortalt at Aarsagen til, at jeg aldrig oftere tilbød det kongelige Teater noget af mine originale Arbejder, skulde være den, at jeg i Forbitrelse over „Huldrebakken"s Forkastelse havde bestemt mig til, aldrig mere at prøve min Lykke der; men det er kun en Fiktion, hvormed man har forsøgt at forklare den Kendsgerning: at ingen af mine Vaudeviller er komne frem paa vor nationale Scene. En saa urimelig Beslutning kunde det aldrig falde mig ind at fatte; allermindst, da jeg som sagt maatte erkende Gyldig-

heden af de Motiver, der voldte dets Forkastelse, og derefter saa, at Kasino tilfældigvis havde Kræfter, der egnede sig bedre for Stykkets Opførelse — især for den kvindelige Hovedrolles Vedkommende. Den virkelige Aarsag var: at jeg i den første Tid havde fuldt op at gøre med at bearbejde Stykker for Direktør Lange og siden, da jeg selv blev Direktor for Kasinoteatret, ikke kunde arbejde for noget andet Teater.

Det bedste Bevis for, at jeg ingen saadan Beslutning havde taget er imidlertid: at jeg virkelig i de første Aar havde begyndt paa to Vaudeviller i den Hensigt, at sende dem ind til det kongelige Teater, men begge Gange af tilfældige Forhold er blevet nødt til at lade dem opføre andetsteds.

Den første var „Jomfruen“, den anden „Fastelavnsgildet“.

Kort efter min Samtale med Heiberg lagde jeg Planen til min førstnævnte Vaudeville, og nægtede mig naturligvis Intet med Hensyn til Rollebesætningen. Jeg skrev den tyranniske og giftelystne Husjomfru for Fru Sødring, den hidsige men underkuede Major for Instruktør Nielsen, den tørre svedne jydske Forvalter for

Phister, den fortvivlet elskende Kræmmer for Gundersen, den glade Løjtnant for Hultmann o. s. v. Udført af saadanne kunstneriske Kræfter maatte jo selv et svagt Arbejde gøre Lykke, og jeg smigrede mig under Udarbejdelsen med det Haab, at mit nye Stykke ikke skulde blive svagere end adskillige af de Arbejder, der havde gjort Succes ved Hjælp af en udmærket Udførelse.

Førend jeg var færdig med Stykket indtraf der imidlertid en Hændelse, som krydsede mine Forhaabninger.

En Dag, da jeg talte med Lange om forskellige Stykker, som han ønskede at faa oversatte eller bearbejdede, kom jeg — apropos om Rollebesætningen — til at spørge ham, om der ved Saisonens Udløb forestod nogen Forandring i Personalet, og fik som Svar derpaa den Oplysning: at Fru Caritta Nielsen var opsagt.

Dette fandt jeg i høj Grad beklageligt; thi hun var i det burlesk-komiske Fag en af de største Skuespillerinder, jeg nogensinde har set, hun var i Besiddelse af den medfødte magiske Komik, der uden at kunne analyseres, ja uden at røbe Spor af bevidst Stræben efter at være morsom, satte hende i Stand til, at faa hele

Huset til at skoggerle ved at sige en Replik, der hverken var vittig eller latterlig.

Da jeg ikke kunde tilbageholde den Udtalelse, at Teatret ved hendes Bortgang vilde miste en af sine bedste Kræfter, indrømmede Lange, at hun virkelig havde et betydeligt Talent til de ældre komiske Roller, men han tilføjede, at der blev skrevet saa faa større Roller i dette Repertoire-Fag, at han ikke kunde tilfredsstille hende, der oven i Købet var meget rollegridsk og ikke fri for at være impertinent, naar hun troede sig forbigaaet.

Jeg vilde gerne have, at Kasino-Teatret skulde beholde en saa dygtig Skuespillerinde — dobbelt gerne, fordi hun var den eneste, der kunde spille „Jomfruen“, hvis Stykket ikke blev antaget paa det kgl. Teater! — og forklarede derfor Rollemangelen ganske naturligt som en Følge af, at der var saa faa Skuespillerinder i det komiske Fag, der saaledes som Caritta Nielsen kunde bære Interessen for et Stykke, hvori hun havde en Hovedrolle — og Enden paa Samtalen blev, at den resolute Direktør tilbød at reengagere hende, hvis jeg agtede at skrive et saadant Stykke, og at jeg gik ind derpaa.

For Vinteren endte, var jeg færdig med „Jomfruen“, men samtidigt med, at Arbejdets Spænding blev afløst af Træthedens Slappelse, følte jeg — hvad jeg saa ofte har følt under samme Forhold — at Interessen for min Opgave havde veget Pladsen for Utilfredshed med den Maade, hvorpaa jeg havde løst den. Erindringen om alle de Rettelser, Udstregninger og Tilføjelser, jeg havde foretaget, viste mig Vaudevillen som et sammenstykket Flidsarbejde, ved hvis Indsendelse jeg udsatte mig for en ny Afvisning fra „det rigtige Teater“, og tillige med min Frygt for en saadan følte jeg Trykket af min Forpligtelse til at skrive en lignende Vaudeville for Kasino. Der var nu to Spørgsmaal, som paatrængte sig mig. Det ene: om jeg ikke skulde kunne skrive et Stykke, der egnede sig bedre til Debut paa vor første Skueplads — det andet: om jeg var i Stand til at opfinde et Stykke, der indeholdt en Hovedrolle, som passede saa godt for Fru Nielsen som „Jomfruen“.

Det første Spørgsmaal tog jeg ikke i Betænkning at besvare med Ja, da jeg havde Elementerne til „Fastelavnsgildet“ beredt, det andet kunde jeg omtrent besvare med et be-

stemt Nej. Dels vilde det være meget vanskeligt for anden Gang at forme en Handling om samme Hovedfigur, uden at gentage sig selv, dels vidste jeg, at den paagældende Skuespillerinde kun var stor i et meget begrænset Fag. Kort sagt: jeg sendte Stykket til Kasino.

Det vilde være uskønsomt, hvis jeg ikke erkendte, at selve „Jomfruen"s Rolle blev udført uforligneligt. Da hun, efter at man har hørt, at hun er vred, kommer ind med Temaskinen og gaar ud igen uden at sige et Ord, lød der fra alle Sider en saa bragende Klapsalve, som man nogensinde har hørt efter en udmærket Hovedscene. Den robuste Matrone med sine groftskaarne, udtryksfulde Ansigtstræk, sit knusende Blik og sin imponerende Holdning havde blot ved at vise sig besørget hele Expositionen til Stykket, og der var sidenefter ikke en eneste Replik, hvorved hun gik Glip af den størst mulige Virkning.

Da jeg efter Forestillingen lykønskede hende til den velfortjente Succes, overraskede hun mig imidlertid med den Erklæring, at „det Slags simple Roller laa egentlig slet ikke for hende", og da hun saa den forbavsede Mine, som denne Forsikring fremkaldte, tilføjede hun den Op-

lysning: „Mit Hovedfag har altid været Anstandsdamer“.

Det var nu hendes egen Opfattelse. I mine og andre Tilskueres Øjne havde hendes Marquiser og Grevinder en foruroligende Lighed med affekterte Værtshusholdersker, men slige Fejlsyn er meget almindelige ved Teatret.

* * *

Da Ægteparret Rosenkilde i Saisonen 50—51 forlod Christiania Teater og tog Ansættelse ved Kasino, tog Repertoiret tildels en ny Retning. Paa den norske Scene stillede man mindre Fordringer til Operaen, end hos os, og begge var derfor vante til at udføre Operapartier. Der skulde følgelig skaffes et paa tilsvarende Musik baseret Repertoire, men Kasinoteatrets daværende Privilegium tillod ikke Opførelsen af Operaer, og det var derfor nødvendigt ved at vælge Operanumere af forskellig Oprindelse og tildigte dem en Tekst, der svarede til de Situationer i det givne Stykke, hvori de skulde træde i Stedet for de originale, nogenlunde at berettige dettes Opførelse som „Sangspil til Musik af forskellige Komponister“.

Saaledes indrettede jeg for Fru Rosenkilde tre store Operaer: Aubers „La part du diable“ (Halvdelen hver!), Halevys „Le Guitarréro“ (Ricardo) og Balfes „Le puits d'amour“ („Kærlighedsbrønden“). Det var et meget vanskeligt Arbejde, der nødsagede mig til at gennemsøge en utalt Mængde for vort Publikum ubekendte Operaer, men jeg kan i dobbelt Betydning sige, at det lønnede sig kun daarligt, ti dels blev det uden Hensyn til den Tid, det tog, kun betalt som simpel Oversættelse, og dels havde jeg kun liden Fornøjelse af dette fordringsfulde Forfatterskab.

Fru Anna Rosenkilde udmærkede sig ved en bedaarende Ynde i sin Optræden. Der var en naturlig Elskværdighed udbredt over hendes Væsen, som bestak baade Tilskuere og Recensenter, saaledes at hun gjorde sig gældende som en langt større Sangerinde og Skuespillerinde, end hun virkelig var. Hun var tilsyneladende fri for alt Koketteri, og det var kun muligt ved langvarig og skarpsynet Iagttagelse at opdage den bevidste og reflekterede Stræben efter at behage, der skjulte sig bag hendes sympatetiske Naivitet. Hele den yngste Generation af Teatergængere var forelsket i hende,

ja selv hendes Rivalinder paa Scenen fandt hende elskværdig. Men med al sin Elskværdighed var hun Skuespillerinde, ja Primadonna — fuldt saa meget, naar hun gav sig selv, som naar hun spillede Roller — og mellem de andre sædvanlige Teater-Svagheder havde hun i høj Grad den: at stræbe efter Opgaver, der laa over hendes Ævne, og at forsmaa alle dem, der ikke skaffede hende den behørige Applaus. Hun kunde næsten ikke faa tilstrækkelig svære Sangnumere indlagte i sine Partier, og naar hun saa ikke gjorde Lykke i de selvvalgte Indlæg, sørgede hun for at faa Stykket henlagt.

I en af de valgte Operaer, hvori hun havde udført Sopranpartiet paa Christiania-Teater, var der saaledes en stor Arie, der blandt andet indeholdt en lang Sætning, som uden Orkesterakkompagnement skulde synges sammen med et obligat Valdhorn, og som jeg ved første Øjekast fandt for vanskelig for hendes Sangkunst. Den havde jeg naturligvis ombyttet med et lettere Sangnumer og havde endogsaa været saa heldig at finde og benytte en meget taknemmelig Kavatine af samme Komponist dertil. Den var imidlertid ikke brillant nok, og efter

første Klaverprøve bad Lange mig skrive Tekst til den originale Arie og anbringe den i Kavatinens Sted. Musikdirektørens Forsikring: at hun aldrig vilde slippe godt fra dette Paradenumer, hjalp mig ikke. „Jeg tror heller ikke, hun magter det, men lad hende nu faa sin Vilje, naar hun endelig vil lave sig en Fiasko!“ — beordrede Teaterchefen, og vi adlød pligtskyldigst. Ved Premieren gik, som vi havde forudsagt, den store Arie aldeles i Stykker. Det var — efter den lille Primadonnas Forsikring — Orkestrets Skyld, men i Følge de bedrevidende Anmelderes Referater var Fejlen naturligvis Bearbejderens, der havde valgt en altfor svær Musik. Ved anden Opførelse gik det ikke bedre, og kort sagt: efter fire fem Opførelser blev Stykket henlagt for aldrig mere at komme paa Bræderne, og som Følge deraf kunde det ikke nytte at søge efter en Forlægger hverken til Teksten eller Musikken.

Det er unægtelig en meget ubetydelig Begivenhed, og det skal ikke forundre mig, hvis mine Læsere finder, at jeg ingen Forpligtelse har haft til at optegne den, men for mig har den i alt Fald den Interesse, at den viser, hvor let et Fjerdingaars anstrengt Arbejde af en

dramatisk Forfatter; to Maaneders Indstudering af et helt Teaterpersonale og 3—4 Tusind Kroners Udgift for Direktøren kan forspildes ved, at en Primadonna i Kraft af sin Uimodstaaelighed faar et ubetænksomt Ønske opfyldt.

Jeg kan ogsaa gerne tilstaa, at den fik forøget Betydning for mig, idet den lærte mig Forsigtighed overfor de Ønsker, som Skuespillerne nærede paa Grund af deres i Reglen mangelfulde Selvkritik.

* * *

Direktør Lange havde besluttet ved Troppernes Hjemkomst i 1851 at give en Fest for de tilbagevendende Krigere fra Isted, Mysunde og Frederiksstad.

Saa snart jeg fik dette at vide, tilbød jeg gratis at levere, hvad han maatte ønske af Repertoire ved denne Lejlighed, naar jeg blot itide maatte blive underrettet om det paatænkte Program, men fik til Svar, at han allerede havde sikret sig den fornødne Bistand ved at bestille et Sangspil hos Direktør P. Faber, Forfatteren „til den tapre Landsoldat", og at Kammermusikus Hansen havde lovet at sætte Musik til den.

Baade Teksten og Musikken blev afleveret efter Aftale, Rollerne var udskrevne og uddelte og Personalet tilsagt til Læseprøve, men efter at Stykket var oplæst, fandt Adolf Rosenkilde, at en Scene mellem den hjemkomne Soldat og hans Kæreste (der skulde spilles af Fru R.) indeholdt et Par frivole Replikker, som skurrede i hans Øren, og maatte stryges, hvis Fruen skulde udføre Rollen, og da Direktøren ogsaa fandt, at de uden Skade kunde udelades, kom det til Udtalelser mellem de Tre, der endte med at Faber tog sit Manuskript og gik sin Vej.

Da Faber bestemt havde vægret sig ved at foretage nogen Forandring, og Lange lige saa bestemt havde fordret en saadan, og Ingen af dem vilde give efter, og Tiden var fremskredet saa langt, at der ikke mere var Mulighed for at faa et nyt Stykke baade digtet og indstuderet, saa' det lidt mørkt ud for Festforestillingen, men om Aftenen Klokken 11 ringede det paa min Dør: det var Lange, der havde fundet paa Raad. Han fortalte mig blot, at han var blevet skuffet med det Sangspil, der var lovet ham, og sagde kort og godt, at nu havde han kun en Udvej til at undgaa den

Skandale, at tilbagekalde Festforestillingen, og det var: at jeg skrev en Hilsen paa Vers til de allerede indbudne Krigere, der kunde fremsiges af Eduard Hansen og et Velkomst-Kor, der skulde synges af hele Personalet.

— Men Forestillingen er jo ansat til i Overmorgen? — udbrød jeg forbavset.

— Ja, vi har ikke et Øjeblik at spilde, naar Digtet skal læres, og Koret baade arrangeres og indstuderes — indrømmede han saa rolig, som om der heller ikke var Grund til at forhaste sig.

— Hvor lang Frist giver De mig? — spurgte jeg.

— Den kortest mulige! —

— Jeg skal gøre den saa kort som muligt! — lovede jeg og satte mig straks til at skrive, men da Klokken slog fire maatte jeg holde op uden at have skrevet andet end overstregede Vers, der i kaotisk Forvirring vedblev at tumle om mellem hinanden og ødelægge min Morgensovn. Da jeg næste Morgen stod op, var jeg saa nygterne. forsviret, at jeg ikke kunde frembringe en eneste presentabel Tanke, og uagtet jeg ikke havde et Øjeblik tilovers, hvis jeg skulde blive færdig med Vel-

komst-Digtet, indsaa jeg, at det vilde være tjenligere, at gaa ud og se paa Troppernes Indtog, end at blive siddende ved Skrivebordet og fortsætte Nattens fortvivlede Sisyfos-Forsøg.

Altsaa: Jeg gik ud og saa Indtoget — det skønneste og stolteste Triumftog, der nogensinde er set i Danmark. Alle Gadernes kedelige flade Sider var ved blomstersmykkede Guirlander, kolossale Kranse, Vimpler og Flag forvandlede til en sammenhængende Række af Flora-Templer, og ethvert Vindue fra Stue til Kvist — alle stod aabne, skønt det var en klar Februardag — var dekoreret med saa mange festligklædte blomsterkastende Piger og Koner, som det kunde indramme, og enhver af Soldaterne havde en Buket i sin Riffelmunding og i Reglen en Krans om Kasketten. Det var ens, hvor man stillede sig paa den lange *via triumphalis* — overalt var Begejstringen den samme.

Ogsaa jeg fik min Part af Sejersrusen. Da jeg kom hjem, var Nattens frugtesløse Overanstrængelse sporløst forsvundet. Jeg satte mig straks til Skrivebordet, og aldrig har min Pen løbet hurtigere. Før det mørknedes, havde jeg uden en Rettelse eller Overstregning skrevet

en Prolog paa fjorten Fireliniers Strofer og et Velkomstkor — og ved næste Aftens Festforestilling var de indstuderte og blev udforte.

* * *

Som jeg tidligere har fortalt, var det de tydske Farcer, hvori Lange og hans Selskab fra først af havde gjort deres Lykke.

Det var et Repertoire, der stillede smaa Fordringer til Forfatterne, mindre til Skuespillerne, og de mindst mulige til Publikum, og som derfor betalte sig godt paa Smaastads- og Forstads-Teatrene. I Reglen var det oprindelig franske Stykker, som skrivekyndige Skuespillere — f. Eks. Raimond, Schneider og Nestroy — havde fortysket, det vil sige: spækket med Ordspil og forsynet med Omkvædsviser *ad libitum.* Da dette Slags Viser ikke stod i nogen som helst organisk Forbindelse med Handlingen i Stykkerne, men kun var klistrede fast som Apropos'er til et Ordsprog eller et grasserende Slagord, der kunde indkiles i hvilken som helst Monolog i hvilket som helst Stykke og kunde varieres i det Uendelige, saa var det ikke usædvanligt at en Skuespiller, der havde en Om-

kvædsvise paa tre Vers at synge, var forsynet med dobbelt saa mange Reserve-Vers „bei Hervorrufung zu singen“, og han var altid sikker paa at blive fremklappet, ti der er overalt et Publikum, som vil have saa meget som muligt for sine Penge, og det holder ikke op at klappe, saa længe der er Haab om endnu at kunne frembanke et Ekstra-Vers.

Jeg behøver næppe at sige: at disse Omkvædsviser, der saaledes — selv om de var nok saa tarveligt skrevne — fremkaldte seks, syv obligate Klapsalver, stod i høj Kurs hos Skuespillerne, og ligefrem blev savnede i Sangspil, hvor de ikke fandtes. Lange, der af den Grund nærede en gammel Kærlighed for de tyske „Liederpossen“, betragtede det derfor som en rigoristisk Særhed, at jeg den ene Gang efter den anden vægrede mig ved at fordanske de tyske Farcer af Nestroy, Schneider, Kalisch, Fr. Hopp og Friederich Kaiser, som han onskede oversatte og bearbejdede.

Engang, da jeg bragte ham en efter min Mening uendelig slet tysk Farce af Sidstnævnte „Der Schneider als Naturdichter“ tilbage, beklagede han sig, som sædvanligt, over denne min Særhed, der bragte mig til at vrage Ar-

bejder, som vilde blive deciderede Kassestykker, og anvende min Tid paa Stykker, der ikke kunde betale sig.

Jeg havde nylig indleveret „Et enfoldigt Pigebarn“, der netop var under Indstudering, og spurgte derfor, om det var dette Stykke han ventede saa lidt af.

Ja naturligvis! — svarte han. — Det er et meget fint lille Stykke, men det er ikke Noget for det store Publikum. Man ser det een Gang og siger: „Jo—o! Det var meget kont!“ men naar det er opført fem seks Gange, saa kommer der Ingen for at se det. Kaisers Stykke er derimod Grin fra Først til Sidst, og naar der bliver lagt en god Omkvæds-Vise ind i hver Akt, kan det fylde Huset i en hel Sæson! —

Jeg kendte Teaterlykkens Uberegnelighed, og derfor modsagde jeg ikke den selvsikre Teater-Augur, men maatte stiltiende indrømme, at trods al den Umag, jeg havde gjort mig for at iføre Calderon de la Barcas geniale Lystspil-Intrige et dansk Nutidskostume, trods det Held, jeg havde haft til at udstyre Dialogens Kupletter med Musik fra Frankrigs melodirigeste Tid, og trods den mageløse Model, jeg i Fru

Anna Rosenkildes umistænkelig troværdige, forstilte Naivitet havde haft til den af mig udarbejdede Titelrolle, kunde et lille Teateruheld være nok til at berede „Et enfoligt Pigebarn“ en *fiasco d'estime.* Og jeg havde aldeles ingen Grund til at benegte Muligheden af, at „Der Schneider als Naturdichter“ kunde falde i det store Publikums Smag — det havde jeg jo set saa mange andre daarlige Stykker gøre!

Men denne Gang slog dog den erfarne Teatermands Fremsyn fejl. Det blev Adolf Recke, der fik det tyske Stykke til Oversættelse, og for at faa det hurtigt færdigt, overdrog han Lyrikeren Christian Juul at kuplettere det. Denne, der havde den bedste Villie til at gøre saa meget som muligt ud af den ham betroede Opgave, nedværdigede sig imidlertid ikke til at skrive Brander-Viser, der passede til en tysk Farce, men indkilede saa mange smægtende Romancer som muligt i den platte Dialog — formodentlig i den Tro, at de kunde løfte Stykket op i en højere Sfære. Resultatet blev imidlertid, at „Skrædder og Digter“ gjorde komplet Fiasco baade i dramatisk og økonomisk Henseende, og derfor straks maatte lægges hen, mens „Et enfoldigt Pigebarn“ blev det oftest

opførte af alle Halvaftens-Stykker paa Kasino-teatrets Repertoire. Det er flere Aar siden, det blev opført for 150de Gang, og det er næppe opslidt endnu.

For mig selv fik det en særlig Betydning derved, at det efter at jeg havde frigjort mig fra den Paavirkning af de tyske „Liederpossen“, som spores i mine første Vaudeviller, blev den Typus, som jeg stræbte at fastholde ved Udarbejdelsen af de følgende.

Mine Digtsamlinger. Et Rimbrev fra en Læserinde og en Bekendelse.

I de første Aar jeg levede af mit Forfatterskab udgav jeg aarlig ved Nytaarstid et Hefte mindre Digte paa 10—12 Ark under Titlerne „Noget“, „Noget mere“, „Lidt til“ og „Vers og Prosa“. Alle disse Hæfter blev hurtig udsolgte — til Dels i et Par Oplag — men et Udvalg af deres Indhold er senere udgivet i de to større Samlinger: „Fortællinger paa Vers og blandede Digte“, og „Udvalgte Fortællinger“.

Adskillige af de i hine Smaa-Samlinger udgivne Digte har hver sin lille Tilblivelses-Historie, og flere af dem efter mit eget Skøn en ret kuriøs; men for ikke at sætte mine Læseres Taalmodighed paa saa haard en Prøve,

som saa mange Memoire-Forfattere har sat deres Publikum ved at afskrive alle de Breve, de har faaet fra Velyndere og Angribere, Apologeter og Misforstaaere, skal jeg nøjes med at fortælle en enkelt lille Historie, der fremkaldte det fingerede „Rimbrev til Fætter Peter“, der under Titel „den sorte Lyrik“ kom til Verden, og paa en ejendommelig Maade gav Anledning til en løjerlig Brevvexling og paadrog mig et Smudsblads aarlange forbittrede Forfølgelse.

En ung Maler, hvis Familie jeg kendte, kom en Dag op til mig og foreviste mig et langt kadaverlyrisk Digt, der hed „Mulm og Mørke“ eller „Nat og Skygger“ eller noget Lignende. Det var efter hans Forsikring et Værk af en ung begavet Mand, der vilde sætte meget stor Pris paa en uforbeholden Udtalelse af min Mening om dette Arbejde, da han var tvivlraadig, om han skulde knuse sin Harpe eller svinge den som Kølle for at bane sig Vej gennem Verden.

Som dette broutende Citat lod formode, var Digtet et forskruet elegisk Udbrud af et ungdommeligt Individ, der ikke havde Øje for Virkelighedens Poesi og derfor søgte at gøre sig interessant ved at paadigte sig et fjendtligt

Forhold til den hele Verden, der ikke forstod eller anerkendte hans Genialitet og derfor kun fortjente at afmales som Sort-i-Sort-Maleri. I teknisk Henseende var hans Digtning et Mosaikarbejde af Godtkobsfraser sammenkittede med de sædvanlige Lirendrejerrim som Hjerte-Smerte, Bryst-Lyst og Død-sød.

„Jeg har selv skrevet en Kuffert fuld af det Slags Vers“ — svarede jeg Digterens Ven -- og „jeg kan kun tilraade den unge Poet at gøre det samme som jeg selv har gjort. Jeg brændte den hele Bunke Makulatur, og lod være at digte i fem Aar, til jeg havde gjort Bekendtskab med den Verden, som jeg havde søgt at sværte, mens jeg ikke kendte den. Det gor mig for Resten ondt for den unge Mand — netop fordi jeg „selv har gennemgaaet den sorte Syge“.

Vennen vilde nodig overbringe dette Svar og bad mig derfor om at give ham det skriftligt, for at han ikke skulde faa Skyld for at have forvansket det.

Nuvel, det lovede jeg at gøre, saa snart jeg fik Tid, og jeg fik da opgivet Digterens Adresse: Literat C. F. Karup. Endvidere fik jeg at vide, at han lige som jeg selv havde

været Elev paa Jonstrup, hvilken Stilling han dog havde opgivet for at studere Æstetik — hvad jeg saa godt kunde forstaa — og at han havde gjort en Udenlandsrejse med kongelig Understøttelse — hvilket naturligvis i høj Grad imponerede mig.

Jeg tilskrev ham derfor et overordentlig venligt Brev, hvori jeg paa den hofligste, næsten ærbødigste Maade fortalte min egen poetiske Omvendelse og advarede ham for den sorte Lyrik. Men netop den Dag, da jeg vilde afsende denne Epistel, viste en Ven mig et nys udkommet Værk af Hr. Karup, der bevirkede, at jeg fritog mig for enhver Korrespondance med denne Herre.

Det var „Fem Ungdomsaar“, Digtninger, 2 Dele med Forfatterens Portræt. Første Del indeholdt et symbolistisk Drama „Belial og Alma“, tre Akter med Forspil, der godtgjorde, at han med sine smaabitte Ævner ikke var bange for at konkurrere med Miltons, Klopstocks og Byrons forvovne Mysterier, og anden Del var optaget af to dramatiske Fragmenter og en Samling lyriske Digte, der røbede en saa udviklet Storhedsfølelse, at jeg nok skulde vogte mig for at byde ham de Raad,

jeg havde nedskrevet i mit beskedne og venlige men uforbeholdne Brev. Enhver Tanke paa at afsende dette maatte desuden forsvinde ved Synet af en Randglose, han havde tilføjet følgende Linier i et af Fragmenterne:

De ere Døgnets Børn, der kravle om
Paa Trapperne til Musens Helligdom,
De mangle Kald — og deres spæde Sang
Ej kjender Hjertets Ild og Tankens Vægt,
Derfor kan ej slig ussel Bjældeklang
Elektrisere en lethargisk Slægt.

Til nærmere Forstaaelse heraf er der i en Anmærkning tilføjet den tydelige Adresse:

„. . . hvad der egentlig sigtes til er den Masse af Versemagere og literære Stympere, der fordærve vor Tids æstetiske Smag eller i al Fald ved deres vandede, pyntede tomme og kraftlose Poetasteri svække Folkets Kærlighed til Poesien. For de Læsere, som staa over Tidens moralske og æstetiske Usselhed, behover denne Sigtelse ikke vidtløftige Argumenter. Det vil være tilstrækkeligt her at anføre Navne som: Erik Bøgh, Chievitz & Recke, Æventyrkomedieskriveren

H. C. Andersen, Lejlighedsdigteren Udtberg, Rimeren Hoedt og Konsorter."

Dette umotiverede Overfald, der var iværksat samtidig med, at han lod som han satte stor Pris paa at høre min Dom over hans Digte, betog mig naturligvis al Lyst til at korrespondere med et Individ af saa uberegnelig Karakter, men, hvad der især betegnede ham som et saadant, var den Ugenerthed, hvormed han mellem de poetiske Stympere havde nævnt H. C. Andersen, der ved flere Lejligheder havde været hans Velgorer, ja endogsaa havde ydet ham en maanedlig Pengeunderstøttelse!

Brevet blev saaledes ikke afsendt. Derimod gav det mig Idé til et Rimbrev til en ung Forfatter, der ligesom jeg selv i min forste Ungdom havde skruet sig op til sort Lyriker, men ikke havde indbildt sig at være nogen saa dæmonisk Storhed som Hr. Karup. Kort sagt jeg tænkte mig et stakkels ungt Menneske af dem, der havde forlæst sig i Byron og Heine og gerne vilde paadigte sig Weltschmerz og og Livslede, men kun havde tilegnet sig de store Digteres Skavanker — og det Slags poetiserende Ynglinger var der ikke faa af i

vort Aarhundredes midterste Decennier. For at give ham et saa almindeligt Navn som muligt, kaldte jeg ham Peter Hansen, og for at Ingen skulde udpege ham blandt de virkelige levende Personer, udnævnte jeg ham til min Fætter, da jeg ingen Fættere havde af det Navn.

Rimbrevet til Fætter Peter blev optaget i Digtsamlingen „Noget mere“ og findes nu efter at dette Aarshefte er udsolgt i et Par Oplag, til behageligt Eftersyn for Lysthavende i Udgaven: „Fortællinger paa Vers og blandede Digte“.

Dets Gennemlæsning vil overbevise Enhver om, at jeg har gjort Alt, hvad der stod i min Magt for at borttage ethvert Spor af Personlighed fra denne lille Satire. Jeg troede endogsaa, at den var saa langt fra at ramme nogen Enkelt, at Ingen kunde tage Adressen for Alvor, men — jeg tog fejl.

Kort Tid efter at Bogen var udkommet fik jeg et Brev paa meget pyntelige Vers, der indeholdt en Apologi for Fætter Peter og en energisk Protest mod min Berettigelse til at raillere over hans Verdenssmerte og Livstræthed.

Det begyndte med at sige mig en hel Del Behageligheder, som jeg ikke skal gentage,

men gik derpaa over til at gøre mig Bebrejdelser, fordi jeg havde stræbt at latterliggøre en Digter, som jeg ikke forstod at værdsætte, da han var begavet med dybere Følelser og mere Alvor, end hans lystige Søskendebarn. Versene var ulastelige, Haandskriften en meget øvet og sirlig Damehaand, og Underskriften: ***

Den Lethed, hvormed Brevet var vercificeret, kunde næsten friste mig til at tro, at det stammede fra en eller anden routineret Digter, men Indholdets Naivitet og den kvindelige Tilbøjelighed til at tage Parti for det Sentimentale bekræftede den Formodning, som Haandskriften havde vakt. Følgende Fragment vil være tilstrækkeligt til at give Begreb om det Hele:

„At Deres Sind er lyst og let,
Saa De kun lo, naar han har grædt,
Det giver Dem jo ingen Ret
Til ham saa grumt at dømme,
De kender vist i alle Fald
Kun lidt de Sorgers Maal og Tal,
Som han — en dyb og følsom Skjald —
Har lidt i sine Drømme.

Forsøg i Venlighed en Gang
At lodde Dybden af hans Sang,
Og prøv om ej den staar i Rang
Lidt over besk Satire!
Og overvej derpaa, om De
Den Gang, De skrev, var ganske fri
For saakaldt Digter-Jalousi —
Ja blot en lille Spire!"

Skønt jeg i Reglen ikke har besvaret de anonyme Breve, man har tilskrevet mig, fik jeg Lyst til undtagelsesvis at svare paa denne Epistel. Maaske var det de gode Vers, der lokkede mig dertil, maaske var det, fordi jeg havde et overraskende Svar paa Sigtelsen, den indeholdt. Jeg skrev følgende Rimbrev, som jeg efter Anvisning afleverede paa Posten under opgivet Mærke:

Min skønne Ubekendte!
Ja, nægt kun, at De er skøn! —
Det gik, som De maatte vente:
den lille Stjærne, De tændte
under det Brev, som i Løn
De mig med Fodposten sendte,
røbede straks Deres Køn.
Selv om den ikke erstatter

et Navn, ved dens Lys jeg fatter
at De er en Evadatter —
ikke en Adamssøn.
„*Le style c'est l'homme*“ har med Rette
man sagt, og veed man dertil:
„*La main c'est la femme*“, kan af dette
fortryllende Brev man gætte
sig næsten til Alt, hvad man vil.
Kort: som Kaligraf af Faget
og lidt Grafolog tillige
tror jeg at have opdaget,
at De er . . . en sød lille Pige,
at De er belæst og dannet,
født og baaret paa Landet,
kan Engelsk, er fyldig og blond —
alt dette og meget Andet
ser jeg af Deres Haand.

Endskønt De næppe en Tøddel
af Peters Digte har læst,
mener De, jeg er en Bøddel,
imod ham, det stakkels Bæst!
og at min skarpe, fæle
Kritik kun har sin Begrundelse
i den for ulyriske Sjæle
sædvanlige sorte Misundelse.

Ak, kære Frøken, gætter
da ej deres fromme Sjæl:
jeg selv var min salig Fætter,
og han er blevet mig selv?

Nu vel da! Jeg vil indvie
Dem i, hvad De aner ej,
men De maa endelig tie
lige saa godt, som jeg!
De veed jo som dannet Pige,
baade hvad Sjælevandring,
Generationsforandring,
Forpupning og sligt vil sige —
og ved De det, er det ej
for Dem nogen ny Belærelse,
at Alle — deriblandt jeg
har haft en Forudtilværelse.
Hr. Greven har kroet sig som Hane,
før han blev født Excellens,
og Danseren trippet som Trane
i sin Præexistens,
Rouéen som Høg har holdt Øje
med Hønsene og med Duerne,
mens Skønaanden som Papegøje
interesserede Fruerne —
se da sad de store Poeter
paa Kviste som kvidrende Fugle,
mens jeg var en „Fætter Peter“,
en højst bedrøvelig Ugle.

Som saadan var jeg en fuldstændig
lyssky Hypokondrist
og fandt Alverden elendig,
trøstesløs, tom og trist.
Kun Elegi var mit Fag,
kun Sorg og Død jeg bebudede,
naar fra Taarn eller Tag
jeg sang — det vil sige: tudede.

Men nu, da jeg denne Gang
atter blev inkarneret
og til Menneskerang
endelig var avanceret,
mærkede jeg, at min Sang,
der burde jublet af Lykke,
tvært imod klynkende klang
om Livets Tomhed og Tvang
og Trængsel og Længsel og Trang
til Gravens Hygge og Skygge.
Det var kun Pjank, det veed jeg,
men naar jeg fik Pennen fat,
blev jeg straks som besat,
og hvordan jeg vendte og vred mig,
var det som Mulm og Nat
ned over Øjnene gled mig —
ja kort sagt: — som Maren red mig.

Da jeg nu den Gang for Resten
— indtil Overmaal næsten! —
var livsglad og ung og sund
og fri for al Pessimisme,
kunde mit Tilfælde kun
finde en rimelig Grund
i en ondartet Atavisme,
saa samled jeg min Energi —
Jeg maatte jo se at befri
mig ved en eller anden Kur
for dette Gengangeri
af min fordums Uglenatur.
Nu vidste jeg: der var Røgelser,
hvormed man kunde forjage
saadanne slemme Spøgelser
— i alt Fald i gamle Dage —
det gav mig den gode Idé:
at holde en Autodafé
over de Natuglesange,
jeg i et Par Aar eller tre
havde spækket med Ak og Vé —
De kan tro, det var mange! —
og se: ved Røgen og Lugten
af Branden tog Fristeren Flugten,
det Baal havde gjort ham bange.

Saa gik der igen et Par Aar,
før atter min Lire jeg stemte,

da var mine digtede Saar
og Sorger og Skuffelser glemte,
og jeg havde lært mig at skæmte
med tvungne og trange Kaar,
og ingen Genganger skræmte
mig mer fra at nyde min Vaar.
Nu fattedes bare et Skridt
for bestandig at blive kvit
min Plads blandt de sorte Poeter.
Det tog jeg frejdigt og frit,
da jeg prented med Sort paa Hvidt
min Epistel til Fætter Peter.

Nu haaber jeg altsaa, De vil forstaa,
— at det jeg derved har ponset paa,
ikke var andet, end at faa givet
min Fortids Genfærd en Pæl gennem Livet
— at jeg har kendt og forstaaet den,
mod hvem jeg saa „grusomt har spidset min Pen“,
— at jeg, ifald jeg har „været brutal“
kun var det imod hans Original,
saa Medynkstaarer er overflødige
— de maatte jo gælde

Deres ærbødige

— — —

Jeg afsendte Brevet efter opgivet Adresse og fik siden Vished om, at det var afhentet, men har aldrig hørt eller læst noget, der kunde bringe mig paa Spor efter den ærede Korrespondent eller Korrespondentinde.

Et Par Bedrifter i „Fædrelandets" Tjeneste.

Ved Nytaarstid 1853 bragte min Ven Rudolf Varberg*) mig Paludan-Müllers nys udkomne Digt „Luftskipperen og Ateisten" og bad mig gennemlæse denne Satire.

Det havde jeg allerede gjort.

— Har Du set, til hvem den sigter? spurgte han.

— Naturligvis! Til Dig og ingen Anden — svarede jeg. Du har i Din Pjece „Striden mellem Ørsted og Mynster", altfor ugenert optraadt som Ateist, og da han ikke kender Dig og veed, at hos Dig er Ateismen en Tros-

---

*) Dengang Cand. phil. og Journalist. død 1869 som Justitssekretær i Sø- og Handelsretten.

sag, saa har han antaget den for Lapseri og konstrueret sin opdigtede Ateist derefter, men desuagtet har han sat falsk Adresse paa Satiren ved temmelig frækt at versificere flere Sætninger af Din Pjece og lægge dem i Munden paa den ateistiske Student Lange, hvem han lader den katolske Luftskipper og Dr. teol. Montekrist omvende paa den mest inkvisitoriske Maade. Jeg finder i det Hele taget, at den Kamp mellem Tro og Vantro, hvori Troens Forkæmper kun sejrer ved at anvende Løgn og Mishandling, er for brutal til at være den fine Digter Paludan-Müller værdig!"

— Det var, hvad jeg ventede! — udbrød Varberg. Vil Du sige det samme paa Prent?

— Ja, hvis jeg skulde anmelde Digtet, kunde jeg naturligvis ikke sige Andet end min Mening, hvor meget jeg endogsaa beundrer Forfatterens andre Digte."

— Nu vel! — vedblev Varberg — Redaktør Ploug har sendt mig Digtet til Anmeldelse i „Fædrelandet", fordi han ogsaa har set, at Satiren var rettet mod mig og derfor syntes, at jeg var nærmest til at tage Digtet under Behandling, men jeg vilde helst, at en Anden skulde anmelde det og spurgte derfor, om jeg

maatte anmode Dig derom, og dertil svarede han straks: Ja vel, naar De kan stole paa, at han ikke lægger Fingrene imellem, men siger sin Mening rent ud. Og nu kommer jeg derfor til Dig og beder Dig at anmelde Digtet i „Fædrelandet“ uforbeholdent saaledes, som Du finder det retfærdigt!

Jeg gik ind paa Forslaget. Allerede den Anmodning: at levere en Anmeldelse til det fornemme „Fædreland“ fandt jeg dengang smigrende, og dobbelt fristende blev Opgaven, idet den paa Forhaand gav mig Frihed til at udtale min Mening om et Digt af en saa betydelig Forfatter som Paludan-Müller, overfor hvem de fleste Anmeldere ikke turde kny, mens jeg efter min Opfattelse maatte misbillige den ukristelige Maade, hvorpaa Luftskipperen omvender Atheisten.

Altsaa: jeg „lagde ikke Fingrene imellem“, men anmeldte Digtet*) saaledes som det efter min Mening fortjente uden „Persons Anseelse“ og Hensyn til, at det var skrevet af en Professor med den størst mulige Avtoritet, og uden al Partiskhed, endskønt Forfatteren har gjort

*) „Fædrelandet“ den 8. Januar 1853.

Alt for at bestikke Læseren til Fordel for Luftskipperen, Religionens Forkæmper, der var udpyntet som en moderne Teaterhelt med blege Kinder, sort Skæg, sarkastisk Smil, dæmonisk Blik, Beskyldning for et Drab, Bekendtskab med det Dybe og det Høje, *in specie*: katolsk Theologi, en akademisk Doktorgrad osv. — mens hans Modkæmper er fremstillet som en blond Urtekræmmerson, der i intellektuel Henseende betegnes som et „Kyllingehoved“ og fysisk gør sig bemærket ved

Det flade Bryst, de smalle Skulderplanker,
de spidse Knæ, de tynde, skæve Skanker,

hvilket ikke forhindrer ham i at have „høvlet løs paa den halve Gejstlighed, og redet Professorer til Vands, ja gjort det af med selve Sællands Biskop“ —

Det er de to Forkæmpere for Troen og for Ateismen! Kampens Udfald er det ikke vanskeligt at forudse. Førend de To gaar til Vogns, faar Luftskipperen et overraskende Brev fra Studentens Kæreste, Betty Mikkelsen, hvori hun beklager sig over Langes Vantro og anraaber den mægtige Doktor om at tage sig af hans Omvendelse. Montekristo bliver rørt til

Taarer ved at gennemse den naive Piges Brev, og saa snart han har forladt *terra firma,* begynder han straks Omvendelsesværket ved at opfordre Lange til at istemme en Salme, der naturligvis ikke ligger for Fritænkerens Stemme. Nu begynder der en Disput, hvori Langes Replikker i kunstfærdige Ottavavers indeholder korrekte Citater af „Striden mellem Ørsted og Mynster“. Saa længe Kampen føres med Logikkens Vaaben vinder Troens Ridder ingen Sejer, men som forhenværende Munk lader Montekristo Hensigten hellige Midlet. Han aabner i Smug Ballonens Ventil. Nu gaar Farten i forfærdende Hast nedad, og han indbilder med Lethed den i Luftskipperiet ukyndige Avisrecensent, at det er Døden, der truer dem. „Hvad er her at gøre?“ — „Kast hurtig Deres Klæder over Bord!“ — Lange adlyder, det er i sin Orden, men da han paa Handsker og Briller nær har opnaaet en paradisisk Dragt, losser Luftskipperen hemmelig en af sine Ballastposer og Ballonen stiger atter op i de kolde Regioner med den nøgne Ateist. Nu gaar det denne, som det vilde gaa den mest ortodokse Trosridder i hans Sted: han er nær ved at bukke under for den isnende Kulde, men da

Ex-Munken derpaa overøser ham med Haan og Spot, farer han op imod ham. Missionæren møder ham med Mundingen af en optrukken Pistol, og den nøgne Stymper styrter forfærdet om paa Bunden af Gondolen. Her bliver han liggende, til han betaget af Kuldekrampe maa opgive al Modstand og love blind Lydighed. I denne viljeløse Tilstand maa han læse sit glemte Fadervor, siden lære det paa Latin, og endelig paa godt Katolsk bede en hel Rosenkrans igennem, efter at Montekristo har indhyllet ham i sin Kavaj. Imidlertid daler Ballonen ned ved Swinemünde, og efter at Luftskipperen har lykønsket Rejsekammeraten til Omvendelsen, foræret ham sin grønne Kavaj, et Par gule Tøfler og en lodden Hue, anbefalet ham at holde Autodafé over sine kætterske tyske Bøger, advaret ham mod de Fritænkere, der grasserer i Nærheden af Rundetaarn, formanet ham til at være god mod Betty Mikkelsen og givet ham 5 Rigsdaler til Rejsepenge og Erstatning for Frakke, Bukser, Vest, Skjorte, Strømper, Støvler etc., byder han ham Farvel. Studenten er nu grundig omvendt. Hans Forhold til Betty Mikkelsen er retableret, han har opbrændt Feuerbach & Comp.s Skrifter og

taget Afsked som æstetisk Bladanmelder, ja han er i Færd med at læse til teologisk Embedseksamen.

Der var ikke faa Vanskeligheder ved at anmelde dette Digt „uden at lægge Fingrene imellem“.

Jeg hverken kunde eller vilde tage Parti for Ateismen. Ikke engang for den Ateistkarrikatur, Digteren havde opstillet som „Prügelknabe“, kunde jeg paaregne Sympati. Jeg kunde heller ikke gaa ud fra den vist nok ubestridelige Sigtelse, der var rettet mod en bestemt Person ved at lægge Citater af hans Bog ind i Ateistens Replikker, da jeg ved at identificere Anton Lange med Rudolf Varberg vilde gjøre min Ven en slet Tjeneste og paatage mig en altfor vidtloftig og trættende Bevisforelse. Frem for Alt maatte jeg vise den mest hensynsfulde Hoflighed mod den store Digters Person, uagtet han saa hensynslost havde karrikeret den vantroende Journalist.

Altsaa: jeg holdt mig strængt til Digtet og paaviste, hvorledes Digteren havde valgt et utaknemmeligt Æmne ved at skildre en Strid mellem en Troende og en Trosfornægter og udruste Troens Ridder med alle overlegne

Evner og Kundskaber, „noget Engleligt“ og „noget Dæmonisk“, og derimod at fremstille Vantroens Forkæmper som en opblæst Dreng, der „i det Højeste kan blive Prokurator“ med Tiden — men desuagtet lade den lille skævbenede Student forsvare sig tappert, saa længe han kæmper med Videnskabens Vaaben for at hævde sine filosofiske Vildfarelser, indtil den lærde teologiske Doktor først ved Anvendelse af Svig, Løgn og Tortur faar Overmagten, og ved at sætte den ubevæbnede, nøgne forfrosne Stakkel en Pistol for Panden og true ham paa Livet bringer ham til at gribe til Bønnebogen i en saa deprimeret Tilstand, at han lige saa godt kunde tvinges til at opramse en islamitisk Bøn, som til at bede alle Rosenskransens halvhundrede Ave Marier og fem Paternostre. En saa ubetydelig Sejr vundet ved saa lumpne Midler af en saa overlegen Stormand over en saa afmægtig Modstander fandt jeg ikke værdig til at besynges i to Hundrede mesterlige Stanzer af en saa stor Digter som Paludan-Müller, og en Kamp mellem Tro og Vantro, hvorunder Troens Missionær maa gribe til Inkvisitionens Pinselsmetode, kunde jeg kun betragte som kompromitterende for Evangeliets Forkynder. Nok

er det: Redaktionen erkendte, at jeg havde behandlet den personlige Satire „uden at lægge Fingrene imellem“, og dog saavidt muligt undgaaet at komme den fredlyste Digter for nær.

Kort efter blev jeg af Redaktionen opfordret til at besvare en Artikkel, som den havde „maattet optage“ mod min Anmeldelse af „Luftskipperen og Atheisten“. Hvorfor man havde maattet gøre det, begreb jeg ikke, ti det var et Forsvar, som fra først til sidst hvilede paa en Misforstaaelse, der straks faldt i Øjnene og med Lethed kunde paavises ved en Mængde umisforstaaelige Citater af Digtet. Som det lod til, maatte det være personlige Hensyn, der havde aabnet Bladets Spalter, ti man lo kun af Misforstaaelsen og opfordrede mig til at blotte den tydeligt, „hvad der baade var let og vel fortjent“.

For imidlertid her at undgaa al Vidtløftighed skal jeg indskrænke Referatet af denne Polemik til at oplyse: at Indsenderen forvandler Troshelten Montekristo til et Eksemplar af de allerværste Slags Fritænkere, nemlig en Ironiker, „hos hvem Tvivlen har fortæret al Tro paa Gud som paa Mennesker, og for hvem Alt er lige sandt, fordi Intet er absolut sandt for ham“,

mens Studenten kun er en Udenads-Ateist, hvem Doktoren for Lojer forvandler til en Udenads-Teolog eller rettere til en Ramse-Katolik.

Hvor let denne Forvanskning kunde paavises, og hvorledes den berøvede Digtet al Interesse, vil enhver Læser kunne forstaa uden Vejledning, og jeg skal derfor ikke dvæle længere, hverken ved min Anmeldelse af Paludan-Müllers Digt eller ved min Polemik imod den dristige „Tiro", der forplumrede Digtet i Stedet for at forsvare det.

Begge Dele fik imidlertid for mig en Følge, som jeg maa notere i mine Erindringer, fordi den er ubekendt for Publikum, nemlig: at de gav Anledning til at jeg kom til at skrive en Del anonyme Anmeldelser i „Fædrelandet".

* * *

Af disse skal jeg kun omtale en eneste, fordi den viser, med hvilken Letsindighed Folk paatager sig at oversætte Digterværker fra Sprog, som de ikke forstaar.

En Dag fik jeg Besøg af en ung Officer, der spurgte mig, om det var sandt, at jeg over-

satte et svensk Teaterstykke for Kasino, da han i saa Fald vilde opgive sit Forsæt, at oversætte det.

Jeg beroligede ham med den Forsikring, at jeg ikke tænkte paa at oversætte Stykket og tilføjede den Forklaring: at der ikke var nogen Sandsynlighed for dets Antagelse. I Samtalens Løb kom jeg til at gøre ham det nærgaaende Spørgsmaal: om han forstod Svensk?

Hvad jeg mente med det?

Om han havde studeret den svenske Literatur — omgaaedes meget med Svenskere — eller opholdt sig længere Tid i Sverig?

Nej, han kunde kun Svensk, som alle dannede Danske.

Om han nogensinde havde provet at oversætte en svensk Bog?

Ja, han havde et oversat svensk Digterværk under Pressen, og ventede at det vilde udkomme en af Dagene — svarede han frejdig.

— Et Digterværk? — gentog jeg forbavset.

— Ja — „Fänrik Ståls sägner!“ —

— Det er da vel ikke Deres Alvor? —

— Jo, mit ramme Alvor — paa Hagerups Forlag. Synes De det er saa forfærdeligt? —

— Ganske forskrækkeligt! De aner vist ikke, hvor svært det er at oversætte fra Svensk til Dansk — især et Digterværk — forsikrede jeg.

Den kække Oversætter smilede. Han fortalte: at han havde ladet en af vore mest bekendte Anmeldere gennemse Oversættelsen, og at han ikke havde fundet nogen Fejl i den — følgelig: at det dog ikke havde været nogen overdreven farlig Sag, han havde indladt sig paa.

— Nu vel, Hr. Løjtnant! Saa er det maaske mig, der har været ængstelig i Utide. Nu vil jeg forelægge Dem et svensk Digt, og dersom De ikke begaar 10 Fejl inden De har oversat to smaa Sider paa Dansk, saa vil jeg erkende, at jeg ikke har haft Spor af Ret til at tvivle paa Deres Dygtighed. —

— Ja, lad os prøve! — sagde Løjtnanten.

Det blev naturligvis ikke nogen af de letteste svenske Bøger, jeg valgte. Det blev Fru Lenngrens Digte, den illustrerede Udgave, 7de Oplag ved Carlén, jeg tog frem af mit Bogskab, og hvori jeg opslog Side 144—145. Begge Sider tilsammen indeholdt kun det tredive Linier lange Digt „Kalaset“.

Saa begyndte Prøven:

„Frun vill i dag slå på stort
Samtlige gästerna bjudne på kort —“
„Fruen vil i Dag slaa stort paa det,
Samtlige Gæster indbudne paa kort . . . Varsel“

Første Fejl: paa Kort — Invitationskort!

„Hör stekvändarn gnäller!“
„Hør Stegevenderen . . . nynner.“

Nr. 2: Gnola betyder: nynner, gnälla: knirker
„Herrar och fruar, matronor, mamseller
Trippa så let in i herrskapets port,
Värden är trumpen — kontanter det gäller —“
„Verden er trang — det koster Penge —“

Nr. 3 & 4:
„Værten er gnaven!“
„Knärackan skäller.“
— De to Ord kan jeg ikke!

Nr. 5 & 6:
„Skødehunden bjeffer“ —

og Nr. 7:
„Frun ropar idligt „Välkommen!“ — Vet hut“

— Ordet „Vet hut“ kan De endnu mindre oversætte. Det var altsaa syv Gange, Deres svenske Sprogkundskab slog Klik i det første Vers, og vi har to Vers tilbage. Skal vi fortsætte? — spurgte jeg.

— Nej, det er nok! Men saadant Svensk har jeg aldrig set for — sukkede den stakkels Oversætter, og jeg kunde kun forøge hans Bedrøvelse med den Forsikring: at det netop var klassisk Svensk fra den svenske Digtnings mest klassiske Tid.

Et Par Dage derefter fik jeg Bogen til Anmeldelse fra „Fædrelandet“. Den svarede fuldstændig til den foregaaende Prøve i Henseende til sproglige Fadæser, men — hvad der var værre endnu — den truede i en Eftertale med, at dersom den fandt „nogen venlig Modtagelse“, skulde Runebergs øvrige Digte blive fordanskede paa samme Maade.

For at frelse disse fra denne truende Skæbne, skrev jeg en Anmeldelse af Bogen, der med en Syndflod af Citater beviste, at Hr. F. F. — Oversætterens Mærke —

1) ikke forstod Svensk,

2) ikke kunde skrive Dansk og

3) hverken havde Begreb om Rim eller Metrum.

Jeg skal her kun anføre nogle af Beviserne for den første Paastand.

Alle de Ord, der omtrent lyder ens paa Svensk og Dansk, skønt de har forskellig Be-

tydning paa hvert Sprog, havde han overført i den danske Oversættelse. Uagtet springa betyder løbe paa Dansk, oversatte han allevegne springa med springe, og skønt stanna er det samme Ord som standse, omskrev han det altid med stande. Ordet dit, der skulde oversættes med det danske did eller derhen læste han som ditt, og naar Korporalen spørger Kongen om han „får svansa dit Kanon?“, tror den troskyldige Oversætter, at Kanonen er Nevtrum og skriver „maa jeg dreje Din Kanon?“ At en Oppasser eller Tjenestekarl kaldes dräng vidste han ikke, og derfor lader han General Döbeln kalde paa Drengen, da Provsten skal kastes paa Døren.

At Ordet liden paa Svensk er en Fortidsform for Verbet att lida (lide mod Aften), veed han heller ikke, og derfor omskriver han det med det danske liden (lille) saaledes, at naar torpflickan siger

> Red mig en graf, o moder kär!
> Min lefnadsdag är liden,

oversætter han glat væk:

> Red mig en Grav, o Moder kær!
> Min Levetid er liden.

Hvad en fläkt (et Vindpust) er, har han ingen Anelse om, derimod har han tilfældigvis hørt at en fläck betyder en Plet, og naar der siges om molnets broder

Han föddes lik en fläkt på heden

saa oversætter han derfor

Han fødtes lig en Plet paa Heden.

Om Roter, de militære Afdelinger, der skal stille en Soldat og yde ham Fattighjælp, naar han bliver aflægs, har han Intet hørt, dermod veed han: at Rotterne — især Kirkens — er bekendte for deres Fattigdom, og naar der fortælles om „Veteranen“:

Rotfattig var han annars på sina gamla dar,

saa gengiver han det paa Dansk med:

Forresten som en Rotte han fattig var og arm.

Allerværst var dog den stakkels Oversætter faren, naar Digteren brugte et figurligt Udtryk — for Eksempel naar han lader Løjtnant Reiher sige ved Gildet i Franzila:

Adlercreutz det var och Hertzen,
Som slog knut uppå vår nesa,
Fältmarskalken var, som vanligt,
Re'n för fan i våld på resa.

Meningen heraf var ordret: Det var Adlercreutz og Hertzen, som slog Knude for vor Skændsel (ved at standse Tilbagetoget og levere Slaget ved Sikajoki). Feltmarskalken (Klingspor) var som sædvanligt allerede rejst Pokker i Vold forud. Hvorledes skulde han oversætte denne Udtalelse, af hvilken han kun troede at genkende Ordet „nesa“ — Skam og Skændsel — der lignede det danske Næse? Han oversatte det frit saaledes:

Det var Adlercreutz og Hertzen,
som slog Knips ret for vor Næse.
Feltmarskallen som sædvanlig
Fjenden vil et Stykke blæse.

Videre kunde Mishandlingen af den store Digters Vers ikke gaa, og Ingen kan fortænke mig i, at jeg i min Anmeldelse kaldte Oversættelsen: „En literær Skandale“, da jeg med tilsvarende Eksempler kunde bevise, at Lojtnant F. F. havde behandlet sit Modersmaal lige saa

uskaansomt, som det Sprog, hvorpaa „Fänrik Ståls sägner“ var digtet.

Naar jeg nu vedkender mig denne Anmeldelse, som jeg dengang lod gaa anonym ud i Verden, saa maa endelig Ingen tro, at jeg føler Spor af Stolthed over Resultaterne af min drabelige Kamp baade for det danske og det svenske Sprog. —

Den gyselige Oversættelse blev trods min Anmeldelse udsolgt i Boghandelen!

„I forrige Uge“.

I Begyndelsen af 1854 besluttede min Ven Rudolf Varberg at læse til Embedseksamen, og i den Anledning at trække sig tilbage fra den journalistiske Virksomhed, der i en Aarrække havde hindret ham i at forberede sig til den juridiske Embedsbane, og da han ønskede at sikre sig sin Ansættelse ved „Dagbladet“, naar Eksamenslæsningen var forbi, erkyndigede han sig hos Redaktionen om, hvilken Forfatter man vilde antage i hans Sted, hvis han kunde finde en, der midlertidigt vilde udføre hans Arbejde og derved holde ham Pladsen som Literatur- og Kunst-Anmelder aaben, naar han lykkelig og vel var bleven Cand. jur.

Man erklærede sig tilfreds med, at jeg foreløbig afløste ham, og uagtet det kun blev

en tarvelig lønnet Virksomhed for mig, der anvendte dobbelt saa megen Tid paa mine Artikler, som min hurtigskrivende Forgænger, gik jeg ind paa dette Arrangement, der havde stor Betydning for min Ven.

Den Opgave, der især blev stillet mig, var hver Mandag at skrive en Feuilleton, der behandlede et eller flere Emner, som havde staaet paa Dagsordenen i den forløbne Uge, og da „Dagbladet“ ligesom „Times“ skulde være en Stormagt og følgelig ikke kunde være tjent med, at dets Smaaforfattere satte deres Navn under de af dem forfattede Artikler, var det allerede en stor Indrømmelse, at jeg fik Lov til ved en fælles Overskrift at betegne min Paternitet til de af mig skrevne Feuilletoner. Denne Overskrift blev: „I forrige Uge“.

Det var i Marts Maaned, at jeg begyndte paa denne Række af Feuilletoner, og som Følge deraf blev Kunstudstillingen, der som sædvanlig aabnede sine Porte den 1ste April, et af de første Æmner, jeg kom til at behandle, og uagtet jeg frem for alt havde til Hensigt at udtale mig upartisk om de udstillede Kunstværker og undgaa enhver Skygge af det fanatiske Klikkevæsen, som paa den Tid grasserede

baade blandt Kunstnerne og Anmelderne, undgik jeg ikke at stikke min Haand i denne Hvepserede, og fordi jeg ikke ensidig tog Parti for den ene Klikke at blive overfaldet af dens Medlemmer som en haandgangen Forkæmper for den anden.

Der var nemlig paa den Tid to Retninger i vor bildende Kunst, hvis Tilhængere gensidig forkættrede hinanden med den mest førblindede Lidenskabelighed, og jeg havde i min første Feuilleton om Udstillingen *en passant* berørt denne beklagelige Kendsgerning, men for at undgaa de gængse ubeføjede og af Modstanderne opfundne Benævnelser: „Høyenianerne“ og „Jøderne“, givet Klikkerne de nevtrale Betegnelser: „de Blonde“ og „de Brunette“, der ved denne Lejlighed kom i Kurs.

Min Paastand, at dette Klikkevæsen som sædvanlig ikke var tilstrækkelig grundet paa nogen principiel Forskel i de to Lejres Opfattelse eller Fremstilling, fremkaldte til at begynde med en Forespørgsel fra en fornærmet Kunstner om, hvad jeg da ansaa for Grunden til den indbyrdes Uenighed og Strid.

Herpaa havde jeg let ved at svare: at den, der har paastaaet, at der mangler Grund til

Strid, ikke derved har paadraget sig Forpligtelse til at paavise, af hvilke Grunde der stredes, men jeg var saa heldig i Stedet derfor at kunne meddele en lille Prøve paa, hvorledes Striden førtes, ved at gengive følgende Dialog mellem to af de alleryngste Klikkemedlemmer, hvortil jeg samme Dag var blevet Vidne paa Charlottenborg.

Den Blonde:

Nej, vi kender Jer. Hele Klikkens Feltraab er: Effekten leve! Pokker med Natur og Sandhed.

Den Brunette:

Det er noget Snak. Men I raaber derimod: Trivialiteten leve! Pokker med Poesi og Skønhed!

Den Blonde:

Aa Vrøvl! Vi siger blot: Hvad der ikke er sandt, er heller ikke skønt.

Den Brunette:

Det siger vi ogsaa, men vi giver os ikke af med at fotografere Naturen i dens kedeligste Skikkelse. Vi gengiver den helst, som vi har set den, naar den var skønnest.

Den Blonde:

Det gør vi med. Men vi har aldrig set den, som I fremstiller den.

Den Brunette:

Naturligvis! Jeg har aldrig beskyldt Jer for at have Øje for det Skønne!

Den Blonde:

Hvad er det Skønne? — Farvel og hils de andre Jøder! Men tag dig i Agt for at hænge fast ved deres Lakmalerier!

Den Brunette:

Farvel! God Fornøjelse hos Graavejrsmalerne, men vogt dig for at gnide Smudsklatterne af deres Paletter!

* * *

Jeg kunde lige saa godt som at anføre denne lille Ordveksel have henvist til „Fædrelandet"s og „Flyveposten"s Kunstanmeldelser, ti disse to Blades artistiske Dommere var akkurat lige saa hildede af Klikkehensyn, hver fra sin Side, som de to Kunstnere *in spe,* og jeg tør ikke benægte Muligheden af, at de Herrer Penne-

førere hentede deres Domme fra tekniske Konsulenter, der ikke havde større Avtoritet — i alt Fald galdt en Person, som i Kunstnerkredse gik under Navnet: „Façadevaskeren“, en Tid lang for at være Sufflør og Inspirator hos det ene Blads Kunstanmelder.

Da jeg ikke tør forudsætte, at den Generation af Læsere, i hvis Hænder disse Blade falder, har Lyst og Lejlighed til at gøre sig bekendt med Aviser fra Midten af det Aarhundrede, der nu er nær sin Slutning, skal jeg dog for at spare dem Ulejligheden i Korthed fortælle Oprindelsen til det Klikkevæsen, der paadrog mig en af de længste Polemikker, hvori jeg har været indviklet.

I vort Aarhundredes unge Dage havde vore Kunstnere næsten uden Undtagelse gjort Rejser til Udlandet for i Rom, München, Dresden og Düsseldorf at udvikle deres Kunst, og det var en næsten uundgaaelig Følge deraf, at deres Billeder ikke alene fremstillede Scener af fremmed — især italiensk — Folkeliv, men tillige var paavirket af fremmede Mestres Teknik.

Det var den veltalende Professor Høyens Fortjeneste, at han førend og mere end nogen Anden henledte Opmærksomheden paa, at vort

eget Land frembod baade Egne og Folkeliv, der fortjente at gøres til Genstand for kunstnerisk Fremstilling, og at der ved selvstændigt Studium maatte kunne udvikles en Teknik, som var særlig egnet for Gengivelsen af de nordiske Opgaver, om den end til at begynde med maatte savne de ældre Skolers rutinemæssige Effekt.

Saaledes fremstod den saakaldte „nordiske Kunst", hvis Tilhængere straks patenterede og fredlyste de Malere, der sympatiserede med det opstillede Program og forkættrede deres Kolleger, som allerede havde tilegnet sig en mere udviklet Malemaade under deres Ophold i Udlandet. „Fædrelandet" blev med sædvanlig velment Ensidighed de Nordiskes Forkæmper, og „Flyveposten" tog sig med sædvanlig praktisk Sans af de andre Kunstnere, der endnu havde det største Publikum paa sin Side. Bissen, Marstrand, Konstantin Hansen, Roed, Skovgaard, Sonne, Lundby, Kyhn og Dalsgaard var saaledes satte over al Kritik af de Nordiske, mens Simonsen, Gertner, J. L. Jensen (Blomstermaleren), Liebert, Melbye, Monies, Rohde, Schleisner og Storch kun blev nævnte af dem som Folk, der ved

utilladelige, ukunstneriske Midler jagede efter Effekt og bestak det ukritiske Publikum.

I en af mine første Feuilletoner omtalte jeg denne beklagelige Klikkestrid, og straks var 101 ude. En af den nordiske Klikkes Exaltados, der var saa forblindet af Fanatisme, at han ikke havde kunnet læse, hvad jeg havde skrevet, rykkede under Mærket „3“ frem i „Fædrelandet“ med en Artikel, hvori han beskyldte mig for at „have optaget „Flyveposten“s Kunstanskuelse“, og at have „givet overdrevne og usande Skildringer af Kunstnernes personlige Tvistigheder“. Ja, uagtet jeg ikke havde yttret et eneste ubehageligt Ord om den nationale Retning, men tværtimod udtrykkelig betegnet den som en agtværdig Stræben og udelukkende polemiseret mod Separatismen i vore Kunstnerforhold, blev mine Udtalelser betegnede som „Angreb paa det Nationalejendommelige“.

Uagtet jeg, som sagt, slet ikke havde indladt mig paa Polemik med nogen af Parterne og deres Principper, var jeg saaledes af Hr. Tretal paa den blonde Klikkes Vegne indrulleret mellem dens Modstanderes Kombattanter, og da jeg bad nogle yngre nordiske Kunstnere forklare mig, hvormed jeg havde gjort mig fortjent

til denne Forfremmelse, svarede de mig meget naivt, at jeg jo i min Anmeldelse af Udstillingen havde brudt Staven over den nordiske Kunst, og da denne Anmasselse saa skulde paavises, var de ikke i Stand til at finde noget andet Angreb paa denne Kunstretning, end at jeg havde skrevet om et meget brunét Portræt, som Roed havde udstillet, „at det havde en sodfarvet Kolorit“, og om et, som var malet af Konstantin Hansen, „at Karnationen lignede oliemalet Træ“. — Det var altsaa efter Klikkeopfattelsen det Samme som „at angribe det Nationalejendommelige i Kunsten“. At have skrevet nogen Dadel over et af Klikkens fredlyste Kunstneres Arbejder var jo en Helligbrøde!

Derom fik jeg nogle Dage der efter nøjere Besked af en Indsender i „Fædrelandet“ — og for at vise, hvor overdreven og usand min Skildring af Klikkestriden var, gav han Kunstnerne paa den anden Side følgende Skudsmaal, som jeg ordret har afskrevet, som Prøve paa Stemningen i Datidens Kunstnerkredse.

„Gertner giver som oftest det Ubehagelige hos Personligheden og gengiver Hud og Stoffer paa en aandløs materiel Maade.

Simonsen er saa udsvævende, at han aldrig giver, hvad Livet har, og er Manierist i sin Behandling.

Storch er egenlig en Dilettant og ganske tam.

Monies beviser som oftest, at han mangler aabent Øje, og at han er forfalden til en modbydelig Manér.

Rohde er en Kokette.

Schleisner er Føleriets flove Formand.

Jensen (Blomstermaleren) er fra en dygtig Kunstner sunket ned til en moderne Haandværker.

Hos dem Alle vil man ikke finde Enhed i Ideen, ti de mangler denne. Kun Et er hos dem Alle øjensynligt, og det er, at de søger at tilfredsstille Modepublikumets Fordringer, følgelig ledes af egoistiske Hensyn og derved indrullerer sig i Klikken ... Om det end er dem ubevidst, lefler de med Publikums slette Smag. Deres Virksomhed bliver naturligvis ligefuldt betydningsløs og bør bekæmpes. —"

Denne summariske Oversmørelse af de udenfor det nordiske Parti staaende Kunstnere var

kun undertegnet „A“ men hidrørte efter Rygtet fra en af Klikkens skrivekyndige Malere, og jeg behøver næppe at fortælle, at „Flyveposten“ efter Ævne gengældte den med en lige saa partisk om end mindre omfattende og nærgaaende Anmeldelse af de fra den nordiske Side udstillede Arbejder.

Jeg vil heller ikke fortie, at jeg, trods min Bestræbelse for at have udtalt mig upartisk, paa den Tid i et Kunstnerselskab blev — og det endogsaa af en personlig Ven blandt de Brunette — betegnet som „en forstokket Blondrian“, fordi jeg havde rost Grupperne i et af Sonnes episodiske Slagmalerier, mens jeg havde ladet et Par af Monies og Schleisners Genrebilleder uomtalte.

Det var, som man vil indse, ikke let i hin stridbare Tid at være Kunstanmelder, men endskønt jeg dengang færdedes meget i Kunstnerkredse og jævnlig fra begge modsatte Sider fik Skoser, fordi jeg var partisk for Modpartiet, lod jeg mig ikke skræmme fra i mine Feuilletoner at udtale min Mening, uagtet jeg var vis paa, at den altid blev ilde optaget enten fra den ene eller den anden Side.

Saa snart Varberg havde taget sin Embeds-

examen skyndte jeg mig imidlertid at overlade ham den for mig utaknemmelige Plads, jeg havde holdt aaben, men Feuilletonstilen passede ikke for hans temmelig tunge Haand, og en anden af Bladets Journalister overtog derfor uden at underrette Publikum om Forfatterskiftet Firmaet „I forrige Uge“. Men havde det været haardt for mig at bære den Uvillie, der blev fremkaldt ved Udtalelsen af mine egne Meninger, saa blev det mig næsten utaaleligt at høre mig beskyldt for de Meninger eller Paastande, der nu kom til Orde under Rubrikken „I forrige Uge“, da de meget ofte var aldeles stridende mod min Opfattelse af de omtalte Personer og Præstationer. Det var mig saaledes meget ubehageligt, at alle de Angreb, som min Efterfølger gjorde paa Fru Heibergs Spil — om hvilket jeg aldrig havde skrevet noget Uærbødigt — kom til at gaa paa min Regning.

18de Novemberforeningen og „Det gode Sindelag".

I begge disse Kunstnerforeninger har jeg især i 50-Decenniet tilbragt mange muntre Aftener, og af den førstnævnte var jeg i mange Aar et meget virksomt Medlem.

Hvis jeg havde gemt alle de Viser, Karnevalsintroduktioner, Afskedssange, Pølsekantater og andre Lejlighedsdigte, jeg i Tidens Løb har produceret i denne muntre Forening, vilde de kunne have udgjort et velproportioneret Bind af mine „samlede Skrifter", og det til Trods for, at jeg saa vidt muligt har undgaaet al „Geburtsdagslyrik" og aldrig søgt eller fundet Protektion som „Namnsdagsblåsare".

Denne Forening var oprindelig stiftet af unge Mennesker, der gik i Kunstakademiets

Skoler, men hvoraf de Færreste dengang havde naaet til at tegne efter levende Model. De var desaarsag for beskedne til at kalde deres Samfund Kunstnerforeningen og nøjedes med at opkalde den efter dens Stiftelsesdag, der tilfældigvis var Thorvaldsens Fødselsdag — efter Datidens Kronologi.

De unge Kunstnere var den Gang frem for alt ungdommelige og morede sig ved at være det. Mange af dem gik med langt Haar, brede Skjortekraver og bredskygget Kalabreserhat, og bar denne Kunstneruniform lige saa stolt som en nybagt akademisk Borger bærer sin Rushue. Lærdommen trykkede dem ikke. Der var ikke en af dem, som var blevet henvist til at dyrke de skønne Kunster af Mangel paa Evne til at gennemgaa den sorte Skole. De fleste af dem var gaaet fra Malerværkstedet til Akademiet, men deres Oprindelighed, deres Fantasi og deres Humør havde de ubeskaaret i Behold, og naar de samledes, modte ingen af dem med Fordring paa at blive moret, men Enhver ydede sit Bidrag til den almindelige Morskab.

Medlemmerne holdt Møde en Aften om Ugen, og da var der Udstilling af Skitser, Studier, Malerier og Tegninger snart af den

Ene snart af den Anden efter Tour. Naar den var beset, kom de andre frie Kunster til Udøvelse, uden Program, af Dilettanter. Der var flerstemmig Sang, Romancer med Pianoakkompagnement og Strygekvartetter i klassisk Stil, meget respektabelt udførte, jævnlig endogsaa Solonummere af virkelige Virtuoser — ti af dem talte Foreningen adskillige — glimrende italienske Duetter à la Andreffi og Giori, et Tyrolerselskabs hele Repertoire i Kopi, der overgik Originalerne. Saa maatte en nu afdød Billedhugger synge Sten Blichers jydske Viser, en nuværende Etatsraad improvisere amfigurisk Lyrik og en daværende Lithograf „synge den Vise, han kunde“, og som hverken han blev ked af at foredrage eller Kammeraterne trætte af at høre. Lidt efter var Salen forandret til et Amfitheater, og nu gav en ung Marinemaler en Jongleurforestilling baade med Guldæbler og med Jernkugler saa livagtig efterlignet, at man aldeles ikke savnede de manglende Æbler og Bomber. Derpaa fulgte en Hallingdans af en norsk Kunstner, Atletproduktioner og Brydekamp af Foreningens to mindste Medlemmer og „den højere Rideskole“ paa Kæphesten

„Bambus“ udført af det kgl. Teaters første Helt og Elsker o. s. v.

Det kunde naturligvis ikke undgaas, at der gik Rygter om, hvor morsomt der var i denne ungdommelige Forening, og at adskillige kedelige Personer fik Lyst til at tage en passiv Del i den usædvanlige Morskab. En Aften blev vi af vor Formand — en forhenværende Arkitekt, der paa Grund af sin Forretningsdygtighed var blevet valgt til denne Post — overraskede med, at han foreslog fem seks nye Aspiranter til Optagelse. Det var Assessor A, Fuldmægtig B, Partikulier C og et Par Grosserere, allesammen Kunstvenner, overordenlig respektable Mænd, og hans personlige Bekendte. En af de ældre Kunstnere, der tilfældigvis kendte alle de Proponerede, gav straks sit Bifald tilkende. Efter hans Mening vilde det være til uberegnelig stor Nytte for Foreningen, at blive et Samlingssted for Kunstvenner, hvilket blandt andet vilde kunne hjælpe Medlemmerne til at faa deres Arbejder solgte. Disse Anbefalinger vakte en almindelig Knurren blandt de yngre Kunstnere, men ingen havde Lyst til at tage Ordet mod den skrappe skarptungede Formand.

Jeg tog mig da den Frihed at udtale min

Mening, som jeg var overbevist om, at mange af Medlemmerne delte; nemlig, at Aarsagen, hvorfor d'Hr. Assessorer, Grosserere & Kompagni søgte Optagelse, var at de vilde more sig over de mange forskellige Løjer, som vi med kammeratlig Ugenerthed indlod os paa, saa længe vi var mellem Kammerater, men at ikke en af de hæderlige Medborgere vilde eller kunde til Gengæld slaa Gækken løs for at more os, og at naar ret mange af de ældre Medlemmer efter Formandens Exempel fik sine hæderlige Med-Lhombrespillere eller Skydebanebrødre indførte i Foreningen, saa vilde den snart komme til at bestaa af to Slags Medlemmer: de aktive, der holdt de traditionelle Løjer vedlige, og de passive, der ansaa sig for fritagne i at deltage i nogensomhelst Sport til fælles Morskab, men berettigede til at overvære og bedømme de Andres Præstationer. Denne Tvedeling vilde imidlertid ikke vare længe. Saa snart den var traadt i Kraft, vilde de aktive Medlemmer føle sig generede af de passives Nærværelse, og de vilde endogsaa lade dem mærke, at de var tilovers, i det Kammeraterne vilde trække sig tilbage og kun give deres Humor frit Spillerum i Krogene, ja helst udenfor Foreningen. Saa

vilde det hedde: Lad os dog ikke gøre os til Nar for at more disse Alvorsmænd. Og de Passive vilde forgæves søge den Morskab, de havde hørt Tale om, og gaa deres Vej igen — og naar Foreningen saa var ødelagt, saa kunde vi takke dem, der havde sprængt den, ved at lukke Døren op for „Kunstvennerne“.

Denne Udtalelse fandt saa almindelig Tilslutning hos de Yngre, at alle de Proponerede faldt igennem med en lillebitte Minoritet, og Formanden nedlagde i den Anledning sin Værdighed og udmeldte sig af Selskabet, og Flertallet af de ældre loyale Medlemmer gjorde ham Følgeskab.

Det blev, som det jo var i sin Orden, os, der havde styrtet den forrige Bestyrelse, som kom til at udgøre den følgende, og vi anstrængte os naturligvis, alt hvad vi formaaede, for at Ingen skulde savne de Udmeldte. Foreningens Humør tog ingen Skade ved Forandringen, tvertimod, en hel Del Kræfter, der havde holdt sig tilbage under den forrige Regime — Kejserdommet kom den ved en lille Bogstavforveksling til at hedde! — traadte nu frem i Forgrunden. Nu holdt vi en stor aarlig Udstilling med akademiske Konkurrence-Opgaver, der

fremkaldte værdifulde Smaamalerier, en Præmieuddeling og „Akademiaabning“ med Kantate og Aarsberetning, en Kunstauktion, hvortil „Kunstvenner“ af vort Bekendtskab havde Adgang, og hvorved Udstillingens Malerier blev bortsolgte. Hvert Aar holdt vi et Kunstnerkarneval med en Udstyrelse af Kasinos Lokaler, hvorpaa Kunstnerne arbejdede gratis Uger i Forvejen. Blomstermaler Villiam Hammer forvandlede f. Ex. Pergolaen til en Tryllehave med Kæmpeblomster, som man aldrig har set Mage til, og Marinemaler Sørensen omskabte den lange Basargang til en Loggia med Udsigter til Napoli og Golfen. Og til ethvert Karneval havde vi en original versificeret Introduktion — sædvanlig ogsaa et Optog i kunstnerisk arrangerede Kostumer. Det var ved Medlemmernes opofrende Anstrængelser til disse offenlige Arrangements, at Foreningen samlede sig det Fond, for hvis Renter den nu kan betale sin Husleje og fritage sine ældre Medlemmer for Kontingent.

Jeg behover næppe at fortælle, at de ældre udtraadte Medlemmer i al Stilhed indmeldte sig i Foreningen igen under dennes Blomstringsperiode, der varede til vor sidste Krig. Under

denne Misere, der ødelagde alt godt Humør, var Foreningen nær ved at opløses, men saa snart der kom bedre Tider, samlede den sig igen om nogle af de ældre Medlemmer, og endnu bestaar den med et større Medlemsantal end nogensinde tidligere, men — det følger af Tiden — den nuværende Ungdom, der har indtaget den gamles Plads, er mere alvorlig og adstadig: Karnevalstiden er forbi. De fleste af den glade Stemnings Repræsentanter, der var unge i Midten af Aarhundredet, lever ikke mere, og de Efterlevende fra samme Tid er nu Gubber, der fristes til at ryste paa Hovedet, naar de mindes deres overgivne Optog i hine Aar.

En anden lignende Forening var det saakaldte „gode Sindelag“.

Saa vidt jeg ved, skyldte den Adolf Rosenkilde sin Tilblivelse, om den end synes at være en Fortsættelse af Kasinoskuespillernes tilfældige Sammenkomster i Hotel Føniks paa de Aftener, da der hverken var Prøver eller Forestilling paa Teatret. I alt Fald var det ham, der indførte mig som et Slags Medlem af denne saakaldte Forening.

Det var engang efter en Prøve paa et af

mine Stykker, at han foreslog mig at følge ham hen i „Foreningen“.

— Hvilken Forening? — spurgte jeg.

— „Det gode Sindelag!“ — svarede han og tilføjede forklarende: Det er en Forening uden Indmeldelse, Optagelse, Ballotation, Kontingent og uden faste Medlemmer, Bestyrelse og Love — vi har fuldstændig Frihed! —

— Til at kede Jer? En Forening uden Love og uden Bestyrelse, kan jo ikke være nogen Forening, men kun et tilfældigt Sammentræf af forskelligartede Personer uden Sammenknytning, et anarkisk Samfund — svarede jeg.

— Tvert imod! Vor Sammenknytning er „det gode Sindelag“, og i Stedet for Anarki har vi det skønneste Despoti. Hver Gang vi møder, vælger vi en ny Despot efter simpel Stemmeflerhed, ham maa vi ubetinget adlyde den Aften, og forstaar han ikke at regere til almindelig Tilfredshed, saa bliver han ikke valgt tiere.

— Men af hvem bestaar denne Forening?

— Af Kunstnere og deres Venner. I Aften tager jeg dig med mig. Saa er du introduceret, og kan næste Mødeaften tage med dig, hvem

du synes passer til vor Forening ved „et godt Sindelag“.

— Jeg var ikke i den Grad Optimist, at jeg skulde kunne tro paa det gode Sindelags Tilstedeværelse hos hvem som helst, der tages med af Hvemsomhelst. Mine Venners Venner behøver ikke at være mine Venner, og mine Vennersvenners Vennersvenner kan gerne være mine personlige Uvenner. Jeg kunde saaledes ikke tro, at et Selskab, hvis Sammensætning beroede paa ethvert enkelt Medlems tilfældige Forgodtbefindende, gav nogen Garanti for, at det vilde være velvalgt, eller ret længe kunne bevare denne Egenskab. Imidlertid fik jeg Lyst til ved Selvsyn at gøre Bekendtskab med denne frie Institution og lod mig tage med.

Jeg maa dog tilstaa, at baade de frie og de despotiske Vedtægter forduftede efter faa Møder, saaledes at den Beskrivelse, jeg fra først af havde faaet, inden kort Tids Forløb kun havde Gyldighed som et af de Oldsagn, ethvert Samfund bevarer om sin „Tilblivelse“. Men i hin gyldne Tid var „det gode Sindelag“ et meget morsomt Selskab.

Naar Phister og Rosenkilde fortalte deres Ungdomsæventyr, og især naar Carl

Hagen improviserede sine Historier om, hvad han havde oplevet sammen med en af de tilstedeværende Rangspersoner, der maatte gøre gode Miner til slet Spil og gaa ind paa Spasen — naar Anton Melby med sin elskværdige løbske Fantasi gav sine umulige Rejseæventyr tilbedste — naar Kapelmester Pauli dirigerede Ouverturen til „Vilhelm Tell“ udsat for fire Mandsstemmer med meningsløs Tekst — naar Høedt deklamerede et tysk Digt, hvortil Noack extemporerede et Melodrama paa Flygelet — og naar Faber dansede Fakkeldans med imprægnerede Strygestikker, saa blev der en uforglemmelig Lystighed.

Men denne Lystighed gik der naturligvis Ry af, og snart blev der en Indvandring af „Publikummere“ — d. v. s. kedelige Godtfolk, der gerne vilde mores — som betog de morsomme Medlemmer deres Humor. Det hændte da jævnlig, at en lille Klikke af Grosserere trak sig tilbage til et afsidesliggende i Reglen ledigstaaende Værelse og inviterede et Par af Spøgefuglene derind paa Champagne, og at Trylledrikken gjorde sin Virkning, saaledes at der snart tonede et Latterkor ud fra de „Udvandrede“s Værelse, mens der var Tavshed i det sædvanlige

Selskabslokale. Dette fremkaldte naturligvis Demonstrationer mod Separatisterne, f. Ex. at der engang blev sendt dem en Kurv Sodavand ind „til Nydelse i deres selvvalgte Ensomhed“, og at alle Medlemmerne en anden Aften, anførte af en Satyr, der bar en brændende Foreningsbolle, gik i Gaasemarch gennem Emigranternes Værelse, hver med et Glas i Haanden, og tømte det i Forbigaaende ceremonielt med et stumt Buk.

„Det gode Sindelag“ viste sig snart at være et for svagt Foreningsbaand til at sammenholde de forskelligartede Medlemmer af Selskabet. Den noblere Del af Kunstnerne skyede Konkurrencen til Grosserernes Traktement og trak sig efterhaanden tilbage, de mindre efterspurgte fulgte deres Eksempel, og nu kom der en Periode, hvori „Publikummerne“ hver Mødeaften var i overvejende Flertal, og i Mangel af alle Selskabets oprindelige Adspredelsesmidler greb man til det for al fri Selskabelighed ødelæggende Surrogat: Kortspil, og blev gnaven, hver Gang en Sang eller et Digt forstyrrede Spillets Andagt. Saaledes uddøde Lystigheden, og tilsidst gav „det gode Sindelag“ kun en Gang om Aaret en Livsyttring fra sig, nemlig

at et Par af L'hombrespillerne paa en Generalforsamling i Juni Maaned besluttede at opfordre til Deltagelse i en Skovtur, men ogsaa den blev de til Slutning ene om. „Det gode Sindelag" var „snart en saga blott".

Uventede Udsigter.

I et Selskab sidst i Juli Maaned fortalte en af Gæsterne mig, at han nylig var kommet hjem fra Paris og derovre havde set nogle udmærket morsomme Stykker, som han anbefalede mig til Oversættelse. „Men De bør selv rejse derover og se, hvorledes de er udstyrede og bliver spillede,“ mente han, og da jeg undskyldte mig med, at jeg af meget „gyldige Grunde var fritaget for at gøre kostbare Udenlandsrejser“, forklarede han, at jeg vel sagtens maatte kunne faa et Rejsestipendium, naar jeg søgte derom.

Denne Yttring gav en stilstedeværende Kontorchef i Kultusministeriet Anledning til at udtale sin Forundring over, at jeg aldrig havde

indsendt nogen Ansøgning, og da jeg havde forklaret denne Kendsgerning som en naturlig Følge af, at jeg ikke tiltroede mig selv de fornødne Meriter til at komme i Betragtning, forsikrede han, at der var et betydeligt Antal Forfattere, som ikke af Beskenhed lod sig afholde fra at søge om Stipendier, uagtet de var yngre og mindre bekendte end jeg.

— I Aar er Stipendierne bortgivne — sagde han. Men De skulde alligevel indgive Deres Ansøgning ledsaget af de behorige Anbefalinger fra tre-fire af vore ældre Digtere, saa kommer De paa Exspektancelisten til næste Aar.

Jeg havde lige fra min Barndom vogtet mig for de Skuffelser, der følger af at tænke sig fast i Ønsker og Forhaabninger, og uagtet jeg altid havde anset en Udenlandsrejse som noget af det lykkeligste, man kunde opleve, havde jeg i Mangel paa Udsigt til nogensinde at opnaa en saadan Lykke gjort Afkald paa at fantasere over dens Herligheder. Det virkede derfor som et Trylleri, da jeg aldeles uventet horte et Stipendium og en Rejse fremstillet som Noget, jeg selv kunde bane mig Vej til. Nu var der ikke Tanke eller Tale om, at jeg af Modløshed kunde opsætte eller opgive Noget,

der maatte gøres for at benytte den uventede Mulighed.

Allerede Dagen efter henvendte jeg mig til Heiberg, H. C. Andersen og Christian Winther, for at udbede mig de fornødne Anbefalinger, og jeg skal med Taknemmelighed erkende, at de alle tre med største Beredvillighed gav mig Vidnesbyrd, som langt overgik mine Forventninger. Baade Heiberg og Andersen begyndte med at erklære, at mit Forfatterskab var saa bekendt og anerkendt, at Anbefalinger var overflødige, og Christian Winther, hvem jeg ved denne Lejlighed saa' for første Gang, gav mig følgende Testimonium:

Hr. Erik Bøgh har alt længe for det danske Publikum aflagt saa mange og saa gode Prøver paa sit digteriske Talent, at der vel næppe kan rejses nogen Tvivl om hans Kald til Kunsten, og som humoristisk Dramatiker kan efter mit Skøn næppe Nogen af de yngre Forfattere i denne Retning sættes over ham. Dertil kommer, at hans danske Diction er i højeste Grad ægte, ren og elegant, og at han i sine Frembringelser altid

helst gaar sin egen Vej*). — Ingen Kunstner trænger vel mere end netop den dramatiske Digter til at udvide sin Synskreds, optage nye forfriskende Billeder, og ved egen Erfaring se og høre, hvorledes hans Kunst under forandrede og fra de hjemlige forskellige Forhold udfolder sig. Det vilde derfor visselig blive til Vinding baade for den danske Scene og det danske Sprog, om der ved allernaadigst Bevilling af den Rejse-Understøttelse, han agter at søge, maatte gives ham, der selv er ubemidlet, Lejlighed til videre at udvikle og frugtbargøre det umiskendelige Talent, som han hidtil selv under hemmende Forhold med saa stor Kærlighed, saa meget Held og saa alment Bifald har vidst at fostre og pleje.

Jeg har dristet mig til at fremsætte min Mening om Hr. Erik Bøghs Betydning og Værd for den danske Scene og det danske Sprog paa Opfordring; ogsaa uden en saadan vilde jeg vedgaa Ovenstaaende.

København, 1. Aug. 1854.

Christian Winther.

---

*) Understreget i Originalen.

I disse tre Udtalelser fik jeg en haardt savnet Modvægt mod min Mangel paa Selvtillid, som hidtil havde trykket mig, og som alt det Bifald, jeg havde opnaaet hos Publikum, ikke havde kunnet forjage. Jeg havde jo læst, hvorledes alle Æstetikere beskyldte denne Domstol for fuldstændig Upaalidelighed, og selv havde jeg mange Gange været Vidne til, at den havde gjort Stads af Produkter, som jeg vilde have skammet mig ved; men her havde jeg Anerkendelse af Avtoriteter, som jeg var nodt til at tro paa, og nu kunde jeg begynde at tro paa mig selv.

Jeg indsendte dem med min Ansøgning fast overbevist om, at de vilde gøre deres Virkning, og gav mig trøstig til at læse Fransk i det Haab, at jeg næste Aar skulde blive nodt til at gøre mig forstaaelig paa dette Sprog, hvori jeg i de sidste 25 Aar ingen Undervisning havde faaet.

Der blev imidlertid ikke levnet mig saa lang Tid til at forberede mig til Rejsen, som jeg havde ventet, ti henad Efteraaret til døde en af de Ansøgere, hvem der var tilkendt Rejseunderstøttelse til det følgende Foraar, og der blev saaledes et Stipendium vakant. Dette, der saa

vidt jeg husker, havde været bestemt for en Lærer ved Blinde-Instituttet, var rigtignok et af de mindste — kun 4 eller 500 Rd. — men da jeg fik et Vink om, at der var al Sandsynlighed for, at jeg vilde faa det, hvis jeg bragte mig i Erindring hos Kultusministeren, saa skyndte jeg mig at præsentere mig for Eksellencen.

Det var paa den Tid den store Anders Sandø Ørsted, der baade var Justitsminister, Indenrigsminister og Kultusminister samt Ministerpræsident, og jeg følte mig i højeste Grad imponeret, da jeg ved Audiensen blev lukket ind til den mægtige Mand, der fra min Barndom havde staaet for min Fantasi som en af Fabeltidens heroiske Vismænd.

Han sad i en Lænestol, øjensynlig træt af at ekspedere den talrige Supplikantskare, og bladede i nogle Papirer. Da han saa' op fra disse, og jeg vilde tage til Orde, afbrød han mig: „Ja, De er Erik Bøgh, og De søger om Rejsestipendium. Det vilde De med Deres udmærkede Anbefalinger ogsaa have faaet, dersom man kunde give Dem det, men det er jo ikke muligt.“

Ved denne summariske Afvisning blev jeg naturligvis ganske slukøret, men havde heldigvis

alligevel Mod nok til at spørge, hvilken Aarsag der gjorde det umuligt.

Eksellencen tilkastede mig et halvt medynksfuldt, halvt fortrædeligt Blik, som om jeg havde gjort et utilladeligt dumt Spørgsmaal, og oplyste mig om, at for at opnaa et kongeligt Stipendium maatte man have Indfødsret.

Ligeoverfor den Sikkerhed, hvormed den lærde Mand paaviste den af mig upaaagtede Hindring, svarede jeg i en undskyldende Tone, at jeg ikke vidste, hvormed jeg havde forspildt denne Ret.

Det var at prøve hans Taalmodighed for haardt: „De er jo født i Norge“ — forklarede han belærende — „Deres Fader var Sorenskriver paa Søndmør.“

— Jeg er født ved Nybørs, og min Fader var den Gang Lærer ved Frue Sogns Friskole. Først i 1848 har jeg opholdt mig et Aarstid i Norge — tillod jeg mig at oplyse.

Den gamle Vismand var tydelig nok ikke vant til at tage fejl og blive rettet. I en næsten fortrædelig Tone udbrød han: „Ja, men saa er der jo Ingenting i Vejen for, at De kan faa Pengene“ — men efter en lille Pavse fortsatte

han mildere: „Følgelig er Stipendiet tilkendt Dem!“

Den Rejseunderstøttelse, der nu var mig tilkendt, var, som sagt, oprindelig bestemt for en Lærer, der vilde gøre et Besøg ved et enkelt udenlandsk Blinde-Institut, mens jeg havde søgt om Understøttelse til en Rejse til Wien og Paris for at gøre mig bekendt med de tyske og franske Teatre, og hertil vilde det lille Stipendium ikke forslaa — allermindst naar jeg tænkte paa at tage min Hustru med. Men Hændelsen kom mig her aldeles uventet til Hjælp; idet jeg kort efter Nytaar kom i et nærmere Forhold til Kasino-Teatret, hvorved Bestyrelsen fandt det overensstemmende med dettes Interesse at hjælpe mig til klækkeligere Rejsepenge, og i den Anledning tilstod mig en Benefice-Forestilling.

Til denne maatte jeg nu skaffe nyt Repertoire for Indtægtens Skyld, og da jeg havde en Plan til en sjællandsk Vaudeville færdig i Hovedet, til hvilken jeg under mit Landliv havde gjort saa mange og grundige Studier, at jeg turde stille den frem som en ærlig realistisk Bondekomedie i Modsætning til de grasserende idylliske „Duft-Vaudeviller“, saa tog jeg ikke

i Betænkning at lade den løbe af Stabelen ved denne Lejlighed, uagtet jeg havde bestemt at prøve min Lykke med den ved det kongelige Teater. — Altsaa: jeg skrev „Fastelavnsgildet“ paa 14 Dage, lod det opføre, fik 200 Rd. i Honorar for Stykket og c. 800 Rd. i Indtægt af Beneficeforestillingen, og kunde saaledes i Hastværk og Nøjsomhed gjøre Rejsen sammen med min Hustru.

Min første Udenlandsrejse.

Skont jeg havde faaet mit Stipendium til at gøre mig bekendt med de fremmede Teatres Skuespilkunst, vil næppe Nogen fortænke mig i, at jeg besluttede tillige at benytte min Rejse til at se mig om i de Lande, jeg skulde gennemrejse — ogsaa udenfor Teatrene — og at jeg lagde en Rejseplan, der, foruden at føre mig til Wien og Paris, skulde vise mig et Udvalg af Mellem-Evropas smukkeste Egne.

Det var vor berejste Æventyrdigter H. C. Andersen, der sufflerede mig Rejserouten, og jeg fik ikke Grund til at fortryde, at jeg fulgte den, ti mens jeg blev skuffet af det meste, jeg saa' paa Teatrene, beholdt jeg et uforglemmeligt Indtryk af de smukke Byer og Egne, jeg passerede.

Rejsen varede fra Midten af April til Midten af Juli, og naar jeg nævner Stationerne, vil man se, at vi rejste paa den samme urimelige Hastværks-Maade, som de fleste Ferierejsende, der, for at komme saa mange Steder hen som muligt, ikke giver sig Tid til at se sig grundigt om noget Sted.

Vi tog over Kiel og Hamborg uden at standse og kom sløve og trætte til Berlin, som vi desaarsag fandt mere end almindelig kedsommelig, og da alle Musæer vare lukkede den Dag, tilbragte vi den med at „sove ud“. for næste Dag at gennemløbe alle Stadens Kunstsamlinger og erhverve en grundig Musæums-Hovedpine, der berøvede os Nydelsen af en stærkt instrumenteret Opera om Aftenen.

For Fremtiden besluttede vi at være mere maadeholdende i Rejselivets Nydelser og kørte saa om Natten med Jernbanen til den herlige Stad Dresden, hvor Vaaren allerede var begyndt, og hvor vi først følte os rigtig glade efter at have tilbagelagt Vejen over den trættende nordtyske Slette. Her var der dejligt at være, fuldt op af Naturskønheder rundt om, og et Billedgalleri, som man kunde besøge hver Dag i lang Tid uden at blive træt. Teatret derimod

fik jeg nok af paa een Aften. Man gav „Preciosa“, og jeg fik her for første Gang et Begreb om, hvad gennemført Strabads-Komedie vil sige. De romantiske Figurers Deklamation var saa overdreven pathetisk, at den vakte min Mistanke om, at Skuespillerne forsætlig parodierede deres Roller. Hvad jeg her saa', forklarede mig det besynderlige Faktum, at en vis Elsker ved Skuespillerselskaberne i Provindserne altid betingede sig forud, naar han sluttede Engagement, at han skulde være fritaget for at spille Don Alonzo i „Preciosa“.

I de faa Dage vi opholdt os her, gjorde vi et Par dejlige Udflugter til Tharand og det sachsiske Schweitz, men begge disse vidunderlig skonne Egne er saa tilstrækkeligt besogte og beskrevne, at jeg ikke skal forsoge at gengive de smukke Landskaber i Pennetegning. Derimod havde jeg paa enhver af disse Ture en Overraskelse, som maaske ikke falder i enhver Turists Lod, og som jeg derfor vil notere.

Efterat vi havde passeret den vidunderlig skonne Dalstrækning Plauensche Grund og beset Ruinen af den tharandske Ridderborg og nydt alle de uforlignelige Udsigter, maatte vi efter vor Førers indstændige Anmodning gore

endnu en Vandring for at se „die heilige Hallen“, der efter hans Forsikring var det Allerskønneste, han havde at forevise. Vi tiltraadte naturligvis Vandringen med berettigede Forventninger. Pludselig standsede han midt inde i en lille Bøgeskov og tilkastede os et Blik, som tydeligt nok æskede den dybeste Beundring. Nogle Bøgetræer af sædvanlig Størrelse, der først oppe i Toppen udbredte deres løvbevoksede Grene — det var de hellige Haller! Hjemme i Danmark havde vi saadanne Haller i hundredevis, der vare dobbelt saa høje og hundrede Gange saa rummelige!

En tilsvarende Overraskelse ventede os i det sachsiske Schweitz. Der midt imellem et Udvalg af Naturens Herligheder — taarnformige Klipper, dekorerede med yppig Bregnevækst i Revnerne, Basaltkegler af 1600 Føds Højde med Udsigt over de bohmiske og schlesiske Bjerge, Fjeldstier af Alensbrede paa Bunden af dybe, stejle Klippekløfter, gamle Borgruiner, prægtige Villaer osv. — hørte vi stadig Tale om „das Wasserfall“ som en af den underskønne Egns Seværdigheder, og da vi undervejs kørte gennem en Hulvej, holdt Kusken pludselig stille og spurgte, om vi vilde se Vand-

faldet, „for der kom Manden, der foreviste det". Vi vilde naturligvis ikke negte os Noget, og da han efter Takst forlangte saa og saa mange Groschen for at vise os det, var vi villige til at yde vor Skærv, men spurgte blot: om der var langt dertil, da vi ikke kunde høre dets Bulder. „Nej" — svarede Fosse-Forpagteren, og da vi vilde staa af Vognen, bad han os blive ganske rolig siddende.

— Skal vi da køre dertil? — spurgte jeg.

— Nej, De kan se det herfra" — svarede han og trak i en Snor, hvorved en Lem, der dæmmede for Udløbet af en Grøft paa den ene Side af Hulvejen, blev løftet nogle Tommer i Vejret, og en Alen bred Strøm af leret Vand faldt fra 3—4 Alens Højde ned i Grøften ved Siden af Vejen. Det var „der Wasserfall" — unægtelig paa sin Maade det mest overraskende af alle dem, jeg har set.

Fra det skønne sachsiske Schweitz fortsatte vi Rejsen til Prag, hvor vi tilbragte en Hviledag i Halvmørke under uafbrudt Skylregn. Jeg fik her en Lektion om Vejrets overvejende Indflydelse paa Rejseindtrykkene, i det jeg forlod denne prægtige maleriske Stad med den Indbildning, at det var en modbydelig smudsig, uinter-

essant By, fuld af vanskabte Helgenbilleder, fængselagtige triste Huse og Kirker, hvis Altere var pyntede med Fastelavnsris, og hvis Vægge var dækkede af grimme Malerier. Et af de sidste fremstillede den hellige Erasmus' Martyrium. Den fromme Helgen ligger paa Ryggen fastbundet til en Bør, mens Bøddelen drejer paa et Spil, der vinder hans Tarme ud gennem et Hul, der er stukket i hans Mave. Dette væmmelige Martyrbillede blev i lang Tid mit mest uforjagelige Minde om Bøhmens prægtige Hovedstad, som jeg paa senere Rejser fik gjort et ganske andet Bekendtskab med.

Det glade Wien blev en velgørende Modsætning til det melankolske hyperkatolske Prag. Her kom jeg til at forstaa de Indfødtes Omkvæd:

„Es giebt nur a Kejserstadt, es giebt nur a Wien."

Her kunde jeg helt leve for min Rejseopgave at studere Folkelivet og Teatrene, her var jo særlig de berømte Folketeatre: Karlteatret og „Theater an der Wien", som jeg havde hørt omtale som Mønstre for den Skueplads, jeg nu skulde til at dirigere, her havde Raymund skabt et helt Repertoire af Folkekomedier, her virkede endnu den populære

Skuespiller og Bearbejder Nestroy, og fremfor Alt: her fandtes det verdensberømte Burgteater, der efter den almindelige Mening hos vore Skuespillere var den Scene, hvoraf en dansk Dramatiker kunde lære mest.

Det blev paa den Tid dirigeret af Digteren Heinrich Laube, og til ham havde jeg Anbefalingsbrev. Jeg blev helt forbavset, da han, efter at have hørt, hvad jeg vilde, forsikrede mig, at jeg var gaaet over Aaen efter Vand. Han havde selv i sine Læreaar tilbragt det meste af en Sæson i København for at se det kongelige Teaters udmærkede Præstationer, og havde bevaret Erindringen om dem saa godt, at han ikke kunde vente, at jeg vilde blive saa tilfreds med Wiener-Teatrene, som han havde været med, hvad han i sin Tid havde set paa det danske Teater.

Han gav mig imidlertid Fribillet til alle Forestillinger paa Burgteatret under mit Ophold, paa den Betingelse, at jeg før jeg rejste vilde uforbeholdent sige ham, hvorledes Wiener-Komedien tog sig ud for danske Øjne, og i de 14 Dages Tid, jeg opholdt mig i Kejserstaden. benyttede jeg den saa samvittighedsfuldt, at jeg var i Teatret saa godt som hver Aften.

Burgteatret gav et saa afvekslende Repertoire, at jeg omtrent saa' alle dramatiske Genrer repræsenterede. Jeg mindes især Shakespeares „*Taming of the shrew*“, afglattet af Deinhardstein under Titel „Die Widerspenstige“, et stort Lystspil af Scribe, der blev udmærket spillet, et kedeligt originalt Diskusionsstykke af Baurenfeld, og en græsselig Farce af Angely: „Von Sieben die Hässlichste“, som snarere syntes skrevet for Mester Jakel end for en kunstnerisk Scene. Jeg tror ikke, at det tarveligste Provinsselskab i Danmark turde opvarte et Markedspublikum med noget saa urimeligt Galskab.

De to i Danmark mest omtalte Folketeatre „Carlteatret“ og „An der Wien“ lod jeg nojes med et Besøg hver. I det første saa' jeg Nestroy optræde i et af hans egne Stykker. Han forekom mig lige saa grimaceret som Skuespiller, som plat og smagløs i sit Forfatterskab. Det andet Teater fristede mig heller ikke til at gentage mit Besøg, her gav man en dilettantagtig digtet Æventyrkomedie „Der Berggeist“, fattigt udstyret og talentløst udført.

Før jeg forlod Wien spurgte Laube mig om jeg nu ikke havde følt mig meget skuffet i mine Forventninger af Burgteatret, og herpaa

kunde jeg ganske oprigtigt svare Nej. Kun maatte jeg tilstaa, at jeg ikke havde ventet, ved et og samme Teater at finde to saa grundforskellige Slags Skuespillere. Jeg nævnte som Eksempel fire fem af dem, som jeg syntes bedst om. og forundrede mig over, at de spillede Komedie paa selvsamme Maade, som vore bedste Skuespillere hjemme. Derimod kunde jeg ikke fragaa, at der var adskillige andre, som jeg ligeledes nævnte, der spillede paa en efter min Opfattelse mere kunstlet end naturlig Maade, og som desuagtet gjorde fuldt saa megen Lykke hos Publikum.

— Det er ganske rigtigt — svarede Laube. — Ved alle Teatre er der to Slags Skuespillere: de ægte Kunstnere, der i Følge deres Geni opfatter og gengiver det virkelige Liv, og de uægte, der retter sig efter Publikums tilfældige Krav. De første er omtrent ens i alle Lande, de andre er derimod forskellige paa hvert Sted efter Publikums Smag og Dannelse. Dem kan en Fremmed aldrig forlige sig med! —

Jeg har siden baade ude og hjemme faaet rig Lejlighed til at sande hans Ord.

Wien var et af de Steder, hvorfra jeg havde svært ved at løsrive mig, men de følgende to

Uger, som vi tilbragte med at rejse fra den ene dejlige Egn i Østerrig til den anden endnu dejligere, holdt mig dog skadesløs for Afskeden. Nu gik Farten pr. Dampskib ned ad „den skønne blaa Donau“ til Linz, Gmunden, det fasionable Badested Ischl til Salzburg, den prægtigst beliggende Stad, jeg havde set. Gollinger-Vandfaldet, Saltgruberne i Hallein, Gastein med de varme Kilder og hele det pragtfulde Salzkammergut tillige med en Del af Tyrol — deri Inndalen og Innsbruck — berejste vi i Løbet af et Par Uger med vor egen Ekvipage — det vil sige en skikkelig Vognmand, der tilligemed sin Hest og sin Enspænder tog Tjeneste hos os, og kørte os hvorhen vi vilde lige til München, og ikke kunde begribe, at vi dér vilde ombytte hans lille sikre Kærre med den „vermaledeite und gefährliche Eisenbahn“. Paa den bajerske Hovedstad med alle dens Kunstskatte havde jeg ikke Tid til at anvende mere end tre Dage, og gjorde derfor kun et flygtigt Bekendtskab med de herlige Musæer, ogsaa om Teatrene fik jeg ved et Par Besøg ingen varige Erindringer. Derimod var jeg saa heldig paa Gaden at overvære et af de mest storartede katolske Spektakler: den

store „Frohnleichnams-Procession“, der viste os ikke blot Kirkernes, Klostrenes og Skolernes Gejstlighed, men alle de fromttroende Børn og Voksne, der stod under deres Indflydelse. Det var en Hær paa Gud ved hvor mange Tusinde, der opmarcherede med talløse Kors og Kirkefaner. Især var det de i Hundredevis paraderende Munke, der interesserede mig. Blandt dem var der fysiognomiske Studier at gøre.

Fra München rejste vi for at spare Tid om Natten paa Jernbanen til Strassburg, og passerede sovende Hovedstæderne Stuttgart og Karlsruhe. Kun en Dag kunde jeg afse til Frankrigs daværende Grænsestad, og skyndte mig næste Dag over Nancy og Chalons til Hovedmaalet for min Rejse: den moderne Verdens Centrum, hvortil jeg paa mit Budget havde bestemt tre Uger.

I Paris spildte jeg ikke Tiden, men var tidlig og silde paa Færde for ikke at glemme nogen af dens Seværdigheder og især fik jeg omtrent det staaende Repertoire i alle Teatrene at se.

Jeg fik ved disse flittige Teaterbesøg en betydelig Respekt for de bedste af vore egne

Skuespillere, ved at sammenligne deres Udførelse af de samme Stykker, som jeg her saa' udførte i Originalsproget, mens jeg fik en tilsvarende Despekt for den Skare danske Kritikere, der himlede over de franske Teatres Kunst og ikke vilde anerkende det mest Vellykkede paa vore egne Teatre. Jeg gjorde den Opdagelse, at selv paa de bedre Pariserteatre var det enkelte Skuespillerinder eller Skuespillere, hvis Udførelse af en som oftest for dem tilrettelagt Hovedrolle, om hvem Begejstringen samlede sig, mens Birollerne var svagt besatte, og — hvad jeg havde troet var Overdrivelse — at det var den af Direktøren og enkelte af Personalet lønnede Klakke, der besørgede Bifaldet.

Det Udstyrsstykke, „*Les pillules du diable*“, der havde givet den første Anledning til at jeg søgte om Rejsestipendium, fik jeg da ogsaa at se, men det var et saa dumt Sammensurium af Dekorations- og Kostume-Forvandlinger, at jeg kun kunde tænke mig det digtet af Teatrets Maskinmester og dets Skrædder, og om dets Udførelse er det tilstrækkelig sagt, at med Undtagelse af en eneste Lavkomiker, var samtlige Rollehavende ikke at regne for stort Andet

end Statister og Figurantinder, der gjorde Repliktjeneste til Forklaring af Manøvrene med de udmærkede Dekorationer.

Hvad der vakte min ubetingede Beundring af den franske Kunst, var det storartede Figurmaleri, som den nordiske Klikkes Trompetere herhjemme havde haanet og advaret vore unge Kunstnere imod. Franskmændenes Landskabsmalerier fandt jeg derimod i Reglen mere kunstlede end naturtro, og deres Marinebilleder stod langt tilbage for de danske Maleres.

Jeg forlod i det hele taget Paris med den Erkendelse, at jeg i denne eneste Stad havde set og lært mere, end i alle de andre Byer, jeg havde besøgt, og jeg har siden den Tid, naar jeg har gjort en Ferierejse, altid tilbragt den længste Tid her.

Denne Gang vilde jeg gøre Rhinturen paa Hjemvejen, og for at gøre den grundig, begyndte jeg den fra Mannheim i Stedet for at rejse til Bingen, hvor den smukke Del af Rhinen begynder. Ved en Sammenligning med Sejladsen paa Donau følte jeg mig i høj Grad skuffet af den øvre Del af den saa højt besungne Rhin. Det var kun det lille Stykke fra Bingen til Siebengebirge, der svarede til

mine Forventninger. Fra sidstnævnte Bjergmasse ophørte den maleriske Del af vor Rejse. Den nordtydske Slette begyndte, og fra Kölln til København havde jeg ingen bedre Underholdning end at lukke Øjnene og gentage mine Rejseerindringer.

Ny Teateranfægtelse.

I Efteraaret 1854 kom det til alvorlig Uenighed mellem Kasinos Bestyrelse og Direktør Lange.

Engagementet af ham og hans Teaterselskab havde vist nok bragt det i sin Tid insolvente Selskab paa Fode igen, og Aktierne, der før Teatrets Aabning solgtes for et Glas Toddy, var atter komne i Kurs, men Lange — der ved sin Kontrakt havde forpligtet sig til at afstaa den ene Halvdel af Teatrets Bruttoindtægter til Aktieselskabet som Leje af Privilegiet og Lokalet, mens han af den anden skulde udrede alle Teatrets Udgifter og endda ved sin eventuelle Fratræden overlade Selskabet Alt, hvad han havde anskaffet af Repertoire, Deko-

rationer og Kostumer som Ejendom — havde i de fem Aar, denne Overenskomst havde varet, tilsat hele den lille Formue, han havde samlet som Skuespildirektør i Provinserne.

Det var derfor ikke underligt, at han, nu da Kontraktstiden var ude, og hans Engagement skulde fornyes, ikke kunde gaa ind paa de gamle Betingelser, men fordrede en for ham mere fordelagtig Overenskomst; men hvem der kender lidt til Aktieselskabers Humanitet, vil heller ikke forundre sig over, at hans Kontrahenter snarere vilde stille større Fordringer til ham end slaa af paa den urimelige Afgift, de havde oppebaaret. Resultatet blev altsaa: at Lange opsagde sit Engagement, og at der begyndte skriftlige Forhandlinger, som kun fjærnede Parterne mere og mere fra at blive enige.

Saaledes stod Sagerne, da Prokurator D'Auchamp, Kasinos Kassedirektør og juridiske Faktotum, en Eftermiddag aflagde mig et Besøg for at fortælle mig: at nu var Forhandlingerne skredne saa vidt frem, at Aktieselskabet havde stillet Lange sine sidste Betingelser og besluttet, at hvis han ikke gik ind paa dem, vilde man lade ham rejse til Provinserne, hvor han var kommet fra. Selskabet skulde da selv

overtage Entreprisen og vilde engagere en artistisk Direktør til at styre Teatret. Nu kom han for at spørge mig, om jeg var villig til i saa Fald at overtage denne Post.

Det var et meget fristende Tilbud for en ung Mand, der ikke havde andre Indtægter end de Smaapenge, han under vore trange Forhold kunde fiske op af Blækhuset, og jeg tilstaar, at jeg i første Øjeblik var nærved at svare et ubetinget Ja, men da jeg fik tænkt mig lidt om, forekom det mig, at jeg under Ordene „i saa Fald“ skimtede lidt af en Hestefod, der stak frem.

Jeg tog ikke fejl. Jo mere jeg tænkte mig om, jo tydeligere kom den til Syne. Lange havde altsaa endnu ikke sagt sit sidste Ord, og det vilde være et godt Middel til at faa ham til at gaa ind paa de stillede Betingelser, naar Bestyrelsen kunde lade ham vide, at den havde hans eventuelle Eftermand i Baghaanden. Dette vilde ikke være diskret, men jeg var lige saa vis paa, at man vilde benytte dette Middel, som jeg var paa, at hvis det hjalp, vilde Lange aldrig tilgive mig, at jeg havde været villig til at træde i hans Sted.

Jeg vogtede mig derfor vel for at give

noget Svar, som i mindste Maade kunde berettige Prokuratoren til at sige, at hans Sendelse havde faaet det tilsigtede Udfald, men udtalte tvertimod — hvad der virkelig var min Overbevisning — at Lange var en saa dygtig Direktør, at næppe nogen Anden vilde kunne erstatte ham, og raadede derfor Bestyrelsen til saa vidt muligt at imødekomme hans Fordringer. — Jeg hverken vilde eller kunde konkurere med ham, og maatte, saa længe der var Mulighed for en Overenskomst med ham, besvare ethvert Tilbud med et bestemt Afslag. —

Afgørelsen hastede imidlertid, da Fristen for Skuespillernes Genengagement eller Opsigelse nærmede sig, og der blev derfor berammet et Møde, hvorpaa Bestyrelsen og samtlige Repræsentanter skulde gøre et sidste Forsøg paa en Overenskomst med Direktør Lange.

Der var stor Uro i Teaterlejren i den Anledning. Omtrent alle Skuespillerne var om Aftenen, da Mødet blev holdt, samlede i Fejerschous Vinstue paa Østergade under „Kongens Klub", og jeg var der da ogsaa for om muligt at erfare, hvad der kom ud af det for os alle saa betydningsfulde Møde.

Vi var belavede paa, at det først vilde

komme til noget Resultat sent paa Aftenen, men kort efter at Mødet kunde være begyndt, blev jeg kaldt ud i Forstuen til et Bud, der bragte mig en lille Billet, hvori jeg blev anmodet om snarest mulig at indfinde mig paa Mødet i Kasino. Jeg forsvandt altsaa i Stilhed og skyndte mig derud.

Da jeg kom der var baade Bestyrelsen og Repræsentantskabet i højeste Grad forbitrede. Lange havde nemlig i Stedet for selv at indfinde sig ved Mødet, sendt dette et Brev, hvorved han tog sit Tilbud tilbage og erklærede: ikke mere at kunne forhandle med Bestyrelsen. Alle havde derfor været enige om at henvende sig til mig, og da Lange nu havde afbrudt Forhandlingerne, mente man, at mine Hensyn til ham maatte bortfalde, da Tilbudet, dersom jeg ikke modtog det, vilde blive gjort en af de rejsende Direktører, som ikke vilde betænke sig paa at gribe det med begge Hænder. Dermed var en af mine største Betænkeligheder ryddet af Vejen, og Fristelsen blevet saa meget mægtigere, at jeg næppe kunde modstaa den. Kontrakten laa allerede færdig i Udkast, og man erklærede sig paa Forhaand villig til at imødekomme mine Ønsker, hvis jeg vilde have et

eller andet uvæsenlig Punkt forandret. Hvad kunde jeg forlange mere? — Forekommenheden imod mig gik saa vidt, at man endogsaa gav mig Pennen i Haanden, og kort sagt — jeg skrev under.

At Lange imidlertid havde fortrudt sin hensynsløse Afbrydelse af Forhandlingerne og var paa Vejen til Modet for at optage dem, men udenfor Døren blev standset af en Repræsentant, der fortalte ham: at „nu var det forsilde, den nye Direktør havde underskrevet". — Det fik jeg først at vide længe bagefter, da jeg havde faaet Øjnene op for hvad jeg selv var gaaet ind paa.

For at mine Læsere kan forstaa, at jeg saa villig underskrev denne Kontrakt, og at jeg først gennem Erfaringen, lærte hvilke vanskelige Forhold jeg dermed beredte mig, nødsages jeg til at skitsere dens Indhold. Jeg skal gøre det saa kort som muligt.

Dens Hovedindhold var: at jeg som artistisk Direktør skulde indtræde i Kasinos Teaterbestyrelse, tilligemed den økonomiske Direktør, der skulde besørge Pengevæsenet, og Kassedirektøren, der tilligemed Regnskaberne skulde overtage det juridiske Tilsyn med Teatrets indre

og ydre Forhold. Selv skulde jeg lede Scenens Virksomhed og i Forening med de to andre Direktører paa ugenlige Møder tage Bestemmelse om, hvad der skulde foretages i Teatrets Interesse. I alle Spørgsmaal skulde jeg have to Stemmer, mens mine Kolleger kun havde en hver, og selv naar jeg havde begge deres Stemmer imod mig, kunde jeg tilkalde en Opmand fra Repræsentantskabet.

Alt dette lød jo meget lovende, og jeg havde oven i Købet den største Sandsynlighed for at mine to Herrer Kolleger ikke vilde blande sig i Teaterstyrelsen, ti Økonomen, Kaptain Mundt, var vel en meget stræng Økonom, men han havde faaet sin Uddannelse paa et Sadelmagerværksted, kunde kun se meget daarligt og næsten slet ikke høre, og han tilstod selv, „at Kunst og saadan Noget havde han ikke Spor af Forstand paa“. Juristen var derimod en meget dannet og forstandig Mand, der uagtet han var Prokurator havde Ord for at være meget fredsommelig, og efter hvad man fortalte, endogsaa havde anstrængt sig for at mægle Fred mellem Lange og Aktieselskabet — af ham troede jeg slet ikke at have noget at frygte, og i den eventuelle Opmand, Repræsen-

tantskabets Formand Justitsraad Stage havde jeg i hvert Fald en Hædersmand, til hvem jeg med fuld Tillid kunde appellere.

Med Skuespiller-Personalet stod jeg mig godt, og hverken jeg eller Publikum tvivlede et Øjeblik paa, at naar Lange rejste til Provindserne, vilde alle de Aktører og Aktricer, som fik Tilbud om Engagement ved Kasino, foretrække et saadant for det Rejseliv, han kunde byde dem. Kasino var jo den Gang Hovedstadens eneste Privatteater. Med det kunde der ikke tænkes nogen Konkurrence. Kaptain Mundt lod allerede et Ord falde om, at nu kunde man tænke paa at formindske Skuespillernes Gager. Han havde jo kun Tanke for Økonomien.

Men vi fik Andet at tænke paa. En smuk Dag kom der et alt omvæltende Budskab, som kuldkastede enhver af de Herligheder, hvortil jeg havde knyttet mine Forhaabninger om en glimrende Fremtid for Kasinoteatret under mit Direktorat. Det var den Nyhed: at Lange havde faaet Tilladelse til at spille Komedie paa Hofteatret, og at han havde reengageret hele sit Personale paa to Herrer og en Dame nær, samt at hans Selskab vilde blive forøget med den

store Skuespiller Michael Wiehe og hans Kollega, den i Publikums Gunst næsten lige saa højt staaende Høedt.

Det var saa naturligt, at Skuespillerne betragtede det som et Avancement at blive forflyttede fra et Folketeater til et Hofteater, selv om det var et Lovise-Rasmussensk Hof, der gav det Navn og Rang. Desuden var det mindre Lokale langt bedre egnet for Skuespil end det før sin Ombygning altfor store Kasino-Lokale, og at samvirke med de to fra det kongelige Teater udtraadte berømte Kunstnere havde jo ogsaa sin Tillokkelse.

Det Uforudseelige, ja Ubegribelige var derimod: at Kongen i sit eget Slot vilde aabne en Skueplads for de Kunstnere, der nylig paa en saa disciplinstridig Maade havde brudt med det kongelige Teater, men — — Hendes Naade Grevinden, der ikke var tilfreds med den Plads, hun kunde indtage der, ønskede et Hofteater, hvori hun kunde tage Sæde efter sit eget Behag, og Frederik den Syvende modsatte sig lige saa lidt, hvad hun vilde for Alvor, som de daværende Ministre var vante til at være paastaaelige — altsaa: Lange fik personligt

Privilegium til at give Forestillinger i Hovedstaden, og Hofteatret indrettedes dertil.

Nu stod jeg altsaa som vordende Teaterdirektør uden Skuespillere med et slet Lokale og et udslidt Repertoire og skulde konkurrere med en dygtigere Direktør, der havde et sammenspillet overkomplet Personale, uafhængig Raadighed derover og den Fornemheds Glans, som et Hof — det være, som det vil! — meddeler Alt, hvad der tilhører det.

Saa ilde havde jeg aldrig været stillet!

En Hverver-Ekspedition.

Der behøvedes ingen Tilsigelse for at sammenkalde Bestyrelsen til Møde den Dag, da Aviserne bragte Nyheden om Hofteatrets Overdragelse til Kammerraad Lange og hans Engagement af Kasinoteatrets Personale. Det var næppe nok blevet lyst, før jeg traf begge mine Meddirektører i Bestyrelsesværelset, færdige til at drøfte det brændende Spørgsmaal: Hvad gør vi nu?

Vi blev hurtigt enige om, at jeg ingen Tid maatte spilde, men øjeblikkelig begive mig paa Hververtog til de rejsende Skuespillerselskaber for at udvælge og engagere et nyt Personale, der var præsentabelt i Hovedstaden; ti at begynde med lutter Debutanter kunde der jo ikke

være Tale om, men det blev ikke hørt med Ro og Resignation, da jeg forudsagde, at de Skuespillere, som vi kunde onske at vinde, rimeligvis havde Kontrakt, for flere Aar med deres daværende Direktør og at det vilde koste os urimelig mange Penge at loskobe dem fra deres Engagement. Muligvis var de bedste bundne ved Mulkter for Kontraktbrud, der var lige saa store som deres Saisonsgage, og følgelig kunde det blive nødvendigt at betale dobbelt saa meget for en af de dyreste Kunstnere, som han for Øjeblikket havde i Gage, og saa maatte vi endda være belavede paa, at et saaledes dyrekobt Personale, der var sammenskrabet fra Øst og Vest, ikke kunde konkurrere med Langes sammenspillede Selskab.

Denne Forudsigelse fik vor økonomiske Direktør til at gaa i Berserkergang.

Da Prokurator d'Auchamp havde hørt min Prospektus loftede han paa Skuldrene og sagde: „Det er kun sorgelige Udsigter, men vi er jo nødte til at finde os i det Uundgaaelige. Jeg stemmer for, at vi give vor artistiske Direktor ubetinget Fuldmagt til at engagere os et Skuespiller-Personale saa lidt daarligt og saa lidt dyrt, som det er at faa."

— Nej, saa Dævlen brække mig, om jeg gør! — udbrød Kaptajn Mundt. — Naar Manden siger os forud, at vi kommer til at betale dobbelt Pris for et Personale, hvormed vi kommer tilkort alligevel, saa stemmer jeg for, at vi engagere saadanne Skuespillere, som vi kan faa for halv Pris. Kommer vi saa tilkort, koster det dog kun en Fjerdedel af, hvad det vilde koste med de dyre Skuespillere. —

Dette motiverede Votum gav mig en Forsmag paa Hr. Økonomidirektørens økonomiske Principper, og det uberegnelige Tidsspild, som det vilde koste at bringe ham til Raison ved vore fremtidige Forhandlinger. Jeg skal dog ikke yderligere spilde Tiden med her at gentage den lange Disput, hvorunder vi forgæves søgte at gøre ham begribeligt, at 1 Skuespiller af første Rang kan gøre Teatret mere Nytte end 10 Skuespillere af tredie, og at det er en daarligere Økonomi at købe det Slette billigt end at betale det Gode dyrt. Til sidst gjorde han dog den Indrømmelse, at han for een Skuespillers Vedkommende undtagelsesvis var enig med mig om: „at ham maatte vi engagere, det koste hvad det vilde.“

Det var Christian Schmidt, der havde

baaret hele Repertoiret i Kasinoteatrets første Saisoner og ved sin Bortgang havde efterladt sig et dybt følt Savn baade hos Publikum, Forfatterne og — hvad der for vor brave Kaptain var Hovedsagen — i Teaterkassen.

Denne sympatetiske Skuespiller, der var et Unikum af Elskværdighed, godt Humør og al tænkelig Begavelse for Vaudevillen, havde en Gang, i Stedet for mundtlig at klare en lille Konflikt med sin Teaterdirektør, gjort det Fejlgreb at gribe til Pennen og i Følelsen af sin formentlige Uundværlighed tilskrevet Lange et polemisk Brev og faaet et dito til Svar, og da Schmidt skrev ikke nær saa godt for sig, som han spillede Komedie, mens Lange til det Yderste holdt paa Personalets Disciplin, saa førte det næste Par Breve, der veksledes, til grove Fornærmelser og et fuldstændigt Brud. Schmidt opsagde derpaa sin og sin Kones Kontrakt og forsikrede Venner og Bekendte, at han hellere skulde give sig til at dreje paa Lirekasse, end nogensinde mere indlade sig med Lange, rejste saa til Fyn og tog Engagement ved Odense Teater, der paa den Tid blev bestyret af M. V. Brun.

Det blev altsaa dertil, at jeg først og frem-

mest maatte drage paa mit Hververtog, og jeg havde dobbelt Grund til at prøve min Lykke der, da Fru Betty Smidth, som jeg kendte fra Christiania som udmærket Skuespillerinde i sit Fag, ligeledes var ansat ved Bruns Selskab.

Jeg begav mig ufortøvet og i al Hemmelighed paa Vejen, og den blev besværlig nok. Det var midt i Vinteren, og den Gang naaede den sjællandske Jernbane ikke længere end til Roskilde. Derfra og til Korsør maatte jeg lade mig befordre ved Hestekraft, og hvert Øjeblik maatte Diligencen standse for at vente til Snekasterne fik banet Vej gennem Driverne. Det gik saa langsomt, at jeg først næste Aften kom til Korsør, og her traf jeg to, tre Tog af Rejsende, der forgæves havde ventet Befordring over Beltet og havde faaet Tilsagn om Dagen efter at blive transporterede til Nyborg med Isbaade. Med dem maatte jeg dele Skæbne og tilbringe endnu en Nat paa min Fødeo.

Rejsen med Isbaadene gik endnu langsommere end Korselen over Snemarkerne. Den første Aften kom vi ikke længere end til Sprogø. Her maatte vi gaa i Land for at de brave Somænd, der snart skød Baadene frem paa Isen, snart roede dem over Vandet, kunde hvile.

Vi var imidlertid blevet et saa stort Selskab, at Sprogos Beboere, der kun sjælden blev hjemsogte af saa mange Nattegæster, havde Besvær med at skaffe os Logis og Natteleje, saa vi maatte tage til Takke med Lejligheden, som den faldt: Damerne i Senge og Herrerne paa Borde og Bænke, men de foregaaende Dages Sø- og Landrejse havde lært os Nøjsomhed. Jeg for min Part husker ikke en Gang, om jeg laa paa Gulvet eller paa en Hønsebænk. Takket være mit medfødte Sovetalent vilde jeg have kunnet nyde den misundelsesværdigste Slummer med en Bunke Stenskærver til Hovedpude.

Min Embedsiver tillod mig dog ikke denne Gang uforstyrret at nyde den vel førtjente Hvile. Det forekom mig i Drømme, som Isbaadene med hele Rejseselskabet havde forladt Øen uden at tage mig med og i et Nu var jeg oppe og ude paa Isen for at indhente den troløse Postfører. Det lykkedes mig hurtig, men netop i det Øjeblik, da jeg vilde springe op i Baaden, slog Isen mellem den og mig en umaadelig bred Revne, og en af de Rejsende, der paa hele Turen havde drillet os andre, tilraabte mig spottende, at mit Hastværk var til ingen Nytte,

„jeg kunde dog ikke løbe om Kap med Telegrafen“.

Jeg lod mig dog ikke stanse af hans Spot, men søgte at sætte over Revnen med et dristigt Spring — forgæves! — mine Fødder var som fastfrosne til Isen og under mine Fodsaaler følte jeg tydeligt en Telegrafdepeche passere med korte og lange elektriske Stød, mens mine Rejsekammerater forsvandt i Taagen under haanende Latter. Det sidste Stød — det var formodentlig Depechens Punktum — var saa stærkt, at det slog mig omkuld og derved vaagnede jeg.

For at afvente bedre Vejr maatte vi blive paa Sprogø til langt op ad Formiddagen, og det var først i Mørkningen vi naaede Nyborg, saa jeg ikke førend silde paa den tredie Dags Aften havde tilbagelagt Vejen til Odense.

Ved Aftensbordet i Hotellet traf jeg Direktør Brun. Jeg var generet ved at tilstaa, at jeg kom for at forlede hans bedste Skuespillere til at bryde deres Kontrakter, hvis de havde ladet sig engagere over den daværende Saison, men han sparede mig for al Undseelse. Lad os ikke tage Sagen højtideligt! — sagde han. De kommer naturligvis for at købe Skue-

spillere af mig, og dem, De kan bruge, slipper De ikke for at betale dyrt. De er alle engagerede paa tre Aar, og jeg har selv sat Prisen paa dem i deres Kontrakter, saa jeg kan godt være tjent med den Handel, jeg gør. De kommer til at betale en hel Saisons Gage i Løsepenge for enhver af dem, og saa kan det endda være, at de Paagældende benytter sig af Deres Forlegenhed til at opnaa en højere Gage, end De havde betænkt at byde dem. Men lad Dem ikke overliste! Husk: at jo større Gage en Skuespiller faar, jo vanskeligere bliver han at dirigere.

Næste Formiddag begav jeg mig til Christian Schmidt, til hvem jeg havde staaet i et særlig venskabeligt Forhold under hans Ansættelse ved Kasino. Jeg havde endogsaa af den Grund været nærved at paadrage mig Langes Ugunst ved nogle Tjenester, jeg viste Schmidt, da de var blevne Uvenner, og det var derfor ikke underligt, at jeg gjorde Regning paa en venlig Modtagelse nu, da jeg kom for at frikøbe ham fra hans Engagement i Odense, hvor han ikke havde gjort paaregnet Lykke, og tilbyde ham sin gamle Plads i Hovedstaden under en venligsindet Direktør og med forhøjet Gage.

Til min store Forundring blev jeg derimod modtaget med en meget sval Høflighed som en aldeles fremmed Person, om hvem man ikke vidste, enten han havde Ondt eller Godt i Sinde. Jeg skyndte mig derfor at fremføre mine Tilbud i det Haab, at de vilde bevirke et Omslag i Stemningen — men nej! — uden at sige et Ord eller forandre en Mine, tog han et Papir op af Lommen og gav mig det som Svar.

Det var et Telegram fra Kammerraad Lange, hvori denne tilbød: at frikøbe ham fra Kontrakten med Brun og at engagere ham ved Hofteatret med samme Gage, som jeg havde tilbudt ham.

— Kan Du virkelig være i Tvivl om, hvilket af de to Tilbud Du vil foretrække? — spurgte jeg forundret.

— Ja, Du byder mig jo ikke mere end Lange, og Hofteatret maa jo dog foretrækkes for Kasino — svarede han.

— Jeg troede Du foretrak en Lirekasse for . . . —

— Ja, man siger saa meget, naar man er fornærmet, men der er gaaet et Aar siden den Tid, og nu tilbyder jo Lange mig . . .

— At blive Nummer Tre ved Hofteatret,

mens jeg tilbyder Dig din gamle Plads som Nummer Et ved Kasino.

— Men Kasino byder jo ikke mere for en Nummer Et end Lange for en Nummer Tre. Du burde i det mindste gøre et Overbud, saa skulde Du faa mit Svar inden Aften.

Nu oversaa jeg først Situationen. Schmidt, der var meget pengekær, vilde stille sig til Auktion. Inden Aften kunde han telegrafere til Lange og faa Overbud. og Lange var en dygtig og dristig Forretningsmand, der kunde vove meget mere end jeg var i Stand til forud at beregne. Efterat han havde engageret Michael Wiehe og Hoedt, havde han slet ingen Brug for Chr. Schmidt; og naar han nu gjorde Overbud var det følgelig ikke for at vinde ham for Hofteatret, men fordi han vidste, at hans Engagement ved Kasino vilde muliggøre dette Teaters Bestaaen, der uden ham vilde være meget vanskelig at opretholde. Det gjaldt altsaa for ham at frigøre sig for det konkurrerende Teater, og hvormange Hundrede Rigsdaler han vilde give for at blive eneste Privatteaters Bestyrer, kunde jeg ikke vide. Jeg maatte derfor prøve paa at undgaa Auktionen ved et imponerende Overbud.

— Nu vel! — sagde jeg — Du haaber altsaa inden Aften at kunne faa et nyt Tilbud fra Lange, og venter altsaa, at jeg skal overbyde ham, for at Du kan arrangere den samme Scene til i Morgen tidlig. Men Du forregner Dig, naar Du tror, jeg vil spille med i den Komedie. Jeg vil spare Dig for den Nedværdigelse at stille Dig til Auktion og mig for at byde om Kap med Lange. — Derpaa tog jeg en Kontrakt frem, underskrevet af begge mine Meddirektører, og udfyldte Pladsen til det *in blanco* staaende Gagebeløb med et Tal, der var dobbelt saa stort, som hans tidligere Saisonsgage hos Lange, og forelagde ham den til Underskrift.

Det var let at se, at Summen oversteg hans Forventninger, og han indrømmede, at det „var et meget ræsonabelt Tilbud, men han maatte have Betænkningstid“ — gentog han.

— Den hverken kan eller vil jeg nægte Dig, men tag saa med i Betænkning, at dette Forslag gælder kun i 10 Minutter. Naar de udløber, for Kontrakten er underskrevet, kaster jeg den i Kakkelovnen, og saa er al Forhandling mellem os afbrudt. Det er mit sidste Ord.

Vil Hofteatret betale Dig bedre for at være Nummer Tre, end Kasino har tilbudt Dig for at være Nummer Et, saa skal jeg ikke misunde Dig — svarede jeg med den alvorligste Mine, der stod til min Raadighed, og tog mit Ur op for at kontrollere den givne Tidsfrist, eller retlere sagt: for at gøre Situationen saa dramatisk som muligt.

Schmidt gennemsaa tavs Kontrakten, og da han rimeligvis var kommen til det Resultat, at han ikke kunde vente noget Overbud, greb han Pennen, bøjede resigneret sit Hoved og skrev under.

Jeg er overbevist om, at vi begge følte os betydeligt lettede, da Kontrakten var sluttet, men ingen af os lod sig mærke dermed. Da vi skiltes var baade den ene og den anden saa høflig at lade, som det var ham, der havde trukket det korteste Straa.

Min næste Opgave var at engagere Fru Betty Smidth. Den løste jeg uden Besvær. Baade hun og hendes Mand Skuespiller Anton Smidth havde indtaget fremragende Stillinger ved Kristiania Teater under mit Ophold i Norge, og derfra kendte jeg deres Kapaciteter. Begge

Ægtefæller længtes, trods den Lykke de havde gjort derovre, efter at komme tilbage til deres Fædreland og Fruen havde først gjort Forsøg paa at erobre en Plads ved det kongelige Teater, men da dette ikke blev opnaaet, havde hun taget Engagement ved Odense Teater. Ogsaa Manden var under den af Bjørnson rejste Opposition mod det danske Teater i Kristiania blevet ked af sit Ophold der oppe og havde tilskrevet mig, at han var tilbøjelig til at lade sig engagere ved Kasino, og da jeg havde svaret ham, at Teatret efter min Indstilling var villig til at gaa ind paa hans Fordringer, saa blev Fru Smidth saa glad over det Tilbud, jeg gjorde hende, at hun ikke alene lod sig engagere med den bestemte Gage, men selv erklærede sig villig til at udrede Halvdelen af den Mulkt, der var fastsat for Ophævelsen af hendes Kontrakt med Odense Teater.

Da jeg underrettede Brun om Udfaldet af min Ekspedition, svarede han mig ganske gemytligt: „De har købt mine tre bedste Kræfter“ — Fru Thora Schmidt havde jeg ligeledes engageret — „men De har betalt dem dyrt. Hvis De vil skille mig ved Resten af

mit Personale paa samme Maade, skal De faa den med betydelig Rabat og Tak til. Man tjener sine Penge meget lettere og behageligere ved at være Teateragent og sælge Skuespillere, end ved at være Teaterdirektør og djævles med dem."

Aspirerende Skuespillere og Forfattere.

Saa snart jeg kom hjem fra Rejsen begyndte jeg pligtskyldigst at forberede den kommende Sæsons Virksomhed, dels ved at engagere det manglende Antal Skuespillere og Skuespillerinder ved at gøre Udvalg mellem Provinsselskabernes Kunstnere og den Legion af Dilettanter, der ønskede at debutere, dels ved at skaffe nyt Repertoire, da saa godt som ingen af de tidligere opførte Stykker lod sig genoptage, med Haab om Succes.

Det skortede imidlertid ikke paa Tilbud hverken i den ene eller den anden Retning.

Publikum, der kun ser et Udvalg af de bedst begavede Skuespillere og de mest vellykkede Skuespil, gør sig intet Begreb om, hvad ubegavede Personer i god Tro kan tilbyde

Teatrene, og hvor haardt de kan føle sig forurettede og fornærmede, naar Scenen ikke staar dem aaben. Jeg tor derfor haabe, at nogle af de Erfaringer, jeg kom til at gøre en Mængde af som Teaterdirektør, vil have i det mindste Nyhedens Interesse for Flertallet af mine Læsere, og jeg kan forsikre, at de er fortalte uden mindste Overdrivelse.

* * *

Blandt de Mange, der søgte om Engagement meldte der sig en Dag en Mand med en meget uheldig Figur. Han var nemlig korthalset og havde en iøjefaldende Pukkel paa den højre Side af Ryggen.

Da han havde fremført sit Ønske, sagde jeg ham, at der kun var een Plads ledig, nemlig for en ung Elsker. „Nu ja“ — svarede han — det kan jeg ogsaa gaa ind paa, skønt mit egenlige Fag er Karakterrollerne. Men maa jeg faa Lov blot at sige en Monolog, saa kunde det jo dog være, at De fandt en Plads til mig i det alvorlige Skuespil.“ Det maatte jeg finde mig i, og han deklamerede nu en Monolog — hvilken husker jeg ikke — med ualmindelig intelligent Fore-

drag og temmelig ægte Patos. Da jeg havde erkendt dette men beklaget, at de tragiske Roller forekom saa sjeldent i Kasinos Repertoire, at vi ikke havde Raad til at gagere en Skuespiller til dem, løftede han paa sin tragiske Skulder og sagde ganske gemytligt: „Gener Dem ikke for at sige det rent ud! Det er denne“ — her klappede han paa Pukkelen — „der er i Vejen, men den bringer Geniet Publikum til at glemme!“ Jeg turde dog ikke stole derpaa.

* *
*

En Dag fik jeg Besøg af en særdeles pæn Mand i Halvfjerdserne, der efter en meget lang Indledning betroede mig, at han kom for at aflægge en Prøve, men hvis den ikke fik tilfredsstillende Udfald, udbad han sig, at hans mislykkede Forsøg paa at blive engageret maatte blive fortiet som en dyb Hemmelighed, hvilket jeg naturligvis lovede. Derpaa fulgtes vi hen i Teatret, der stod tomt, og nu prøvede han uden Sufflør og uden at tage Fejl af et Ord Onkelens Rolle i „Ser Jer i Spejl“. — Skønt der ikke kunde være Tale om at engagere en

saa gammel Mand, udtalte jeg min Tilfredshed med Prøven, og spurgte om hans Adresse for det Tilfældes Skyld, at jeg blev i Stand til at udvide Personalet og gore ham et Tilbud. Jeg erfarede nu, at det var Hr. . . . raad N. N., som for nogle Aar siden havde søgt og faaet Afsked fra sit Kontorembede paa Grund af Alder og Svaghed, og som nu, i Egenskab af Pensionist vilde anvende sit Otium i Teatrets Tjeneste. En af hans Sønner, der havde opdaget den Gamles Forsog, gjorde Dagen efter en aldeles overflodig Meddelelse om, at Faderens Aspiration til Teatret kun var en Følge af Alder og Svaghed.

* * *

En ung Rigmand, der havde gjort sig bekendt ved sine Udskejelser, kom engang op til mig og præsenterede sig som Lysthavende til Ansættelse i Teaterpersonalet som *Jeune premier*, men da hans Excesser var alt for meget omtalte til, at der kunde være Haab om, at han vilde kunne underkaste sig Teatrets Disciplin, sogte jeg straks at vise ham, at den Frihed, han i saa fuldt Maal gjorde Brug af

som Privatmand og Millionær, vilde være tabt. saa snart han fik Ansættelse som Skuespiller. Men uagtet jeg søgte at gøre Teaterlivet saa afskrækkende som muligt, fastholdt han sit Ønske: — han følte selv, at han trængte til at underkaste sig tvingende Pligter, og at den ubegrænsede Uafhængighed, som hans nuværende Stilling medførte, fristede ham til baade Et og Andet. Desuden mente han, at Teatrets Pligter ikke var saa strænge. Heri maatte jeg paa det Bestemteste modsige ham. Jeg paaviste ham som Eksempel, at Udeblivelse fra en Prøve medførte en ueftergivelig Mulkt af en Maaneds Gage: — Ikke værre! — udbrød han leende — Tro endelig ikke, at et Par Hundrede Dalers Tab vilde volde mig den mindste Gêne — vedblev han nok saa gemytlig, men han blev i højeste Grad overrasket, da jeg forsikrede ham, at denne flotte Oplysning umuliggjorde hans Engagement. — Mulkterne er jo en Straf, og det ophøre, de at være for den, der ikke generes af dem. For ham har altsaa Lovene ingen Betydning for saa vidt, som han undtagelsesvis ikke kan straffes, naar han overtræder dem. En saadan Undtagelse kan en Teaterdirektør ikke taale i sit Personale, aller-

mindst naar den Paagældende, saaledes som De, er vant til at følge sine Luner, forklarede jeg. Enden blev, at han tilbod at betale Teatret den Sum, der maatte mangle i Indtægten for „udsolgt Hus“ paa 9 Aftener han fik Lov at debutere, og at dette Tilbud naturligvis blev afslaaet. Enhver, der har kendt den unge ekstravagante Rigmand, véd desuden, at hans Organ var saa utydeligt, at kun han selv kunde tro, at det var muligt paa Scenen.

*   *
*

I det sidste Aar jeg dirigerede Kasinos Teater meldte en Dame sig skriftlig som ønskende at debutere. Hun fortalte i sit Brev, „at hendes Hu altid havde staaet til Scenen, men at hendes Familieforhold hidtil havde spærret hende Vejen, at hun fra sin Barndom havde studeret de tre Verdenssprog og havde gjort de Erfaringer, som man maa have oplevet for at kunne være Digterens Tolk, at hun havde opholdt sig en Tidlang i Paris og set Kunstens bedste Mønstre . . . o. s. v. -- Jeg vilde have været overbevist om, at det var en dramatisk Fugl Føniks, der tilbød sig, hvis jeg ikke havde

lært Teaterfolks Selvvurdering at kende, men alle Illusioner i saa Henseende forsvandt, da hun personlig fremstillede sig, og viste sig at være en halvgammel, sværlemmet Matrone. Jeg spurgte hende, i hvilket Stykke hun kunde ønske at aflægge Prøve, men fik til Svar, at hun ikke kunde anse en saadan for nødvendig, hun var færdig til at optræde naar som helst, og ønskede hverken at vise sig paa Scenen eller omtales som Debutantinde førend paa selve Forestillings-aftenen. For Resten havde hun betænkt at optræde første Gang i „Esmeralda“. Som Søster Gudule? — spurgte jeg forledt af hendes Ydre. Nej naturligvis som selve Titelfiguren! — Ah! De kan altsaa udføre Sangpartiet? — spurgte jeg nysgerrig. Sangene kunde godt gaa ud — mente hun. — Men Dansen? — Den skulde ikke genere hende — forsikrede hun mig. Jeg gjorde hende nu opmærksom paa, at det vilde være vanskeligt at optræde i Rollen efter Frøken Price, for hvem den var skrevet, og som havde gjort al mulig Lykke i den. — Saa meget desto bedre! Saa kan hun dog en Gang faa at se, hvorledes den skulde spilles! — vedblev hun. — Jeg turde dog ikke lade Fruen vise hende det.

*　　*　　*

En Morgen ringede det voldsomt paa min Dør, og da jeg aabnede den stod der en Mand og en fjortenaarig Pige uden for.

— Er det her, Direktøren ved Kasino bor?

— Ja det er. Værsaagod at træde ind!

— Nej Tak! Jeg skal ikke snakke med Dem. Det er Tøsen her, der er blevet tosset. Værs'go'! Der har De hende!

Med disse Ord skubbede han Pigebarnet ud ad Døren, og løb selv ned ad Trappen.

Det var en grim lille Stakkel, der ikke var udvokset endnu.

Hun blev staaende ved Døren med nedslaaede Øjne og snøftede, uden at komme til Orde.

Efter at jeg havde givet hende en passende Tid til at samle sig, begyndte jeg: — De vilde tale med mig, lod det til, hvis jeg forstod den Mand, som gik.

Atter gjorde hun en Pavse, brast saa i Graad, i det hun fremhulkede Ordene: — Jæ velle saa gruli' gærne spille Komedje.

— Det skal De ikke græde for — sagde jeg trøstende. — Fortæl mig hellere, hvordan De har faaet den Lyst!

— Jeg er fra Lolland — begyndte hun,

og det havde hun ikke nødig at fortælle, ti hun talte saa plat Lollandsk som muligt — og for en Maaned siden var jeg paa Kome'ie i Maribo, og da gik det paa en Gang op for mig, at jeg ku' aldrig bli'e lykkelig, naar jeg ikke blev Skuespillerinde.

— Hvad for et Stykke var det, der hjalp Dem til den Overbevisning? — spurgte jeg.

— Det var „Kong Renés Datter“.

— Og hende syntes De saa godt om?

— Ja, hun saa' saa fin u', og alt hva' hun sa'e va' paa Vers.

— Har De nu betroet Deres Forældre, at De vilde gaa til Teatret?

— Ja. Men de sa'e bare: jæ' var gal.

— Og saa?

— Saa slou jæ' min Sparebøsse itu og liste'e mig ombord paa Dampskiuet, som gik til København, for her har jeg en Onkel, som er Kældermand — det var ham, der fulgte mig herop.

Syge Folk taaler ikke altid Sandheden, og den lille Pige var meget teatersyg. Jeg trøstede hende derfor med, at naar hun kunde vænne sig af med at tale Lollandsk, og vokse

et Par Tommer til, saa kunde hun komme igen, og saa skulde hun blive instrueret til at spille Jolante — og hun gik bort i Haabet.

* * *

Det er ikke blot Skuespillere *in spe*, der forser sig paa Teatret og forveksler Lysten med Ævnen. Ogsaa af Digtere er der mange Snese, som indsender det ene Stykke efter det andet og det ene slettere end det andet, i den Tro, at det kun er Direktørernes Mangel paa dramatisk Indsigt, der hindrer deres Arbejder fra at blive antagne til Opførelse og gøre stormende Lykke, og det uagtet deres Forsøg vidner om det fuldstændigste Ubekendtskab med Dramaturgiens A B C.

Mens „Kalifen paa Eventyr" hver Aften gik for fuldt Hus, fik jeg en smuk Morgenstund Besøg af en ældre Herre med et meget distingveret Udseende og et let Anstrøg af hvad man paa den Tid kaldte „øjropæisk Dialekt". Efter en kort indledende Samtale, der viste, at han baade var en beleven og belæst Mand, spurgte han mig: hvilket Honorar Kasino udbetalte for en epokegørende Helaftens Folkekomedie, og jeg

nævnte da den Sum, som var udbetalt for Hostrups „Mester og Lærling", Overskous „Fandens Overmand" og „Kalifen paa Æventyr". Han smilte fornemt og fortsatte: — Men hvad vilde Teatret give for et Stykke, der gav tre Gange saa mange Gange udsolgt Hus, som Kalifen? — Jeg vilde foreslaa en Procent-Andel af Indtægterne, der i saa Fald kunde beløbe sig til det Firdobbelte! — svarede jeg forventningsfuld. del — Nu vel! Her har De det! Men jeg maa bede Dem endnu i Aften at sende mig en skriftlig Antagelse tilligemed Honorarbetingelserne. Min Stilling tillader mig ikke at skrive for Teatret, og derfor ønsker jeg at bevare den strengeste Anonymitet. Svaret kan De sende til Portneren i Hotel Føniks i en Konvolut uden Udskrift, men har jeg det ikke inden Klokken 9, saa forbeholder jeg mig fri Raadighed over Stykket. Dermed gik han, og jeg skyndte mig at aabne det særdeles elegante Manuskript. Det var slet og ret et af disse uspillelige Dilettantforsøg, af hvilke jeg i hver Sæson modtog et halvt Hundrede til Gennemsyn, og den forventningsfulde Forfatter havde endogsaa saa lidt Begreb om dramatisk Alenmaal, at det formentlige Helaftenstykke ikke vilde kunne have udfyldt mere end

en Timestid. Det røbede for Øvrigt lige saa lidt Spor af Sindsforvirring som af Digterbegavelse.

* * *

En Ven af mig bragte mig, kort efter at jeg var tiltraadt Teaterbestyrelsen, et Stykke som havde været indsendt til Kammerraad Lange, men som min Ven, (der ikke var Æstetiker) sagde, ubegribeligt nok var forkastet, uagtet det var forfattet af en Doctor philosophiæ, der havde faaet sin Doktorgrad for en æstetisk Afhandling og vundet Universitetets Guldmedalje ved en anden. Stykket var en satirisk-politisk Enakts-Farce, der bar Titelen: „Tyske-Mikkels Genfødelse“, og jeg genkendte det straks som et af de Stykker, jeg i sin Tid havde hjulpet Lange med at gennemlæse og erklæret for komplet umulige. Da min Ven mente, at en Mand med Forfatterens Navn, som Æstetiker ex professo ikke kunde skrive et „komplet ubrugeligt Stykke“, viste jeg ham nogle af de Fordringer, som Stykket stillede til Teatret. En af disse var, at der skulde changeres fra Landsforsamlingen i Kiel til Rigsforsamlingen i Frankfurt, begge Steder med fuld Scene —

en anden var, at Publikum skulde udholde en Enaktsfarce, der vilde vare over fem Timer — og en tredie, at Skuespillerne skulde fremstille en Scene, hvori Tyske-Mikkel nødes til at purgere Dukater i Beselers Hat. Det forklarede, at Lange havde forkastet Hr. Doctorens Stykke, og at jeg heller ikke havde Brug for det.

* *
*

„Københavnsposten“ havde, mens jeg dirigerede Kasinoteatret, en meget stræng Kunstanmelder, som hver Gang, der gik et nyt Stykke, lod mig høre ilde for mit slette Repertoirevalg samtidig med, at han beskyldte mig for, at jeg forkastede bedre dramatiske Arbejder. Jeg tror han lever endnu i en eller anden „forhenværende“ Egenskab, i alt Fald har Erslevs Forfatterleksikon paa to Sider optegnet hans Værker — dog ikke det, som jeg snart skal nævne, saa hans Anonymitet skal ikke blive forstyrret.

Da jeg var nødt til at forkaste en Mængde af de indsendte uspillelige Stykker, kunde det ikke undgaas, at deres Indsendere istemte „Københavnsposten“s Beklagelse over min

strenge Censur, og at disse kom mig for Øre gennem mine Meddirektører, og da d'Hr. lod mig forstaa: „at der ikke gaar Røg af en Brand" — o. s. v. — og jeg udbad mig, at de vilde sørge for, at der blev udnævnt en Kommitté, der kunde gennemse de af mig forkastede Stykker, var man straks villig til at opfylde denne Begæring, og i største Hastighed blev der dannet en „Læsekommitté" bestaaende af Justitsraad Stage, Etatsraad Collin og Digteren H. C. Andersen, alle Medlemmer af Actieselskabets Repræsentantskab. Førstnævnte skulde være Formand, de Sidste kom ikke til at afgive nogen Betænkning.

Samme Dag, som Kommitteens Nedsættelse blev mig tilmeldt, oversendte jeg Justitsraad Stage syv i de sidste 14 Dage indkomne uantagelige Stykker, og Dagen efter fik jeg dem sendt tilbage med et venligt Brev, hvori Justitsraaden forklarede: at han ikke var tiltraadt Kommitteen for at gennemlæse alle de ynkelige dramatiske Forsøg, der blev indsendte, de tre Herrer vilde kun afgive deres Votum, naar jeg som Støtte ønskede deres Erklæring angaaende tvivlsomme Arbejder, der maatte forkastes

1. enten til Trods for et litterært Forfatternavn,
2. eller af økonomiske Hensyn, f. Eks. altfor kostbar Udstyrelse,
3. eller paa Grund af fornærmelige Hentydninger til Institutioner og Personer.

Absolut forkastelige, værdiløse Stykker som de tilsendte ønskede Kommitteen at blive fritaget for.

Et Par Dage efter, at jeg havde modtaget dette Brev, fik jeg et Toaktslystspil tilsendt fra den foran nævnte Kunstanmelder i „Københavnsposten“. Det var paa Titelbladet mærket med hans Navn og havde den forunderlige Titel „Lastikum paa Frieri“. Aldrig har jeg læst noget mere barnagtigt, og for at vise Læsekommitteen, hvor lidt Grund, der havde været til at tage Hensyn til Udtalelser af et Individ, der havde saa lidt Begreb om dramatiske Arbejder, at han kunde tænke sig noget saadant Vaas opført, sendte jeg Manuskriptet til Kommitteen. Fra denne fik jeg følgende bebrejdende Svar:

„Lastikum paa Frieri“

sendes herved tilbage. Det er tragisk, at Mænd skulle spilde deres Tid med at

gennemlæse et i enhver Henseende saa jammerligt Produkt — saa jammerligt, at der ikke kan være Tale om nogen Kritik over det. Forfatteren maa enten være en Skoledreng, eller ifald han er et voksent Mandfolk, gal, siden han har kunnet tænke sig Muligheden af, at hans saakaldte Lystspil kunde nogensinde blive antaget til Opførelse paa nogetsomhelst Teater . . .

D. 21. Febr. 1858.

Ærbødigst
C. Stage.

Som Svar herpaa tilskrev jeg samme Dag Læsekommitteens Formand:

Da jeg ser, at Læsekommitteen ikke kender den navngivne Forfatter til Lystspillet „Lastikum paa Frieri“, skal jeg til Undskyldning for, at jeg har fremsendt dette barnagtige Stykke, hermed ærbødigst oplyse: at dets Forfatter langt fra, som man kunde fristes til at tro, er nogen Skoledreng.

Han er 30 Aar gammel,

Han blev Cand. phil. for 10 Aar siden som Laudabilist,

og fik for 9 Aar siden Accessit for Besvarelsen af Universitets æstetiske Opgave, og

han er for Øjeblikket Literatur- og Kunstanmelder i „Københavnsposten“ og har som saadan saa betydelig Anseelse hos Kasinos Bestyrelse, at det var hans Udtalelser om Teatrets Repertoire, der foranledigede den ærede Læsekommittés Institution.

Uagtet jeg fuldstændig deler Kommitteens Mening om „Lastikum“s Ynkelighed, haaber jeg derfor, at Forfatterens Avtoritet motiverer Værkets Indsendelse.

Jeg colliderede aldrig siden med Læsekommitteen.

Første Aar i Kasino.

Det blev, som jeg havde forudset, kun et ukomplet Personale, hvormed jeg begyndte min Virksomhed som Direktor. Alle dets Medlemmer paa tre nær har nu forladt Livets Skueplads, og Ingen af de tre optræder mere paa „de Brædder, der forestiller Verden“. Jeg tager derfor saa meget mindre i Betænkning, at omtale deres forskellige Begavelse og dens Begrænsning.

Christian Schmidt var i fuldt Maal Teatrets „glade Sjæl“. Man kunde næppe tænke sig en smukkere, mere indtagende Personlighed, et mere smitsomt godt Humør, en mere troværdig Naturlighed og en større Sikkerhed i Memoreringen af Rollerne. Han sang sine Kupletter, uden at et Ord gik tabt eller

en Tone blev forvansket, og sagde sine Replikker, som om de ikke var lærte men blev improviserede af hans sprudlende Lune. Hans uovertræffelige Fag var Bonvivanterne, men ogsaa i de komiske Roller, som „Debutantindens Fader“ og „Hr. Grylle“, kunde han udmærke sig. Desværre var han ikke tilfreds med sit Farcefag, men vilde helst spille patetiske Karakterroller, der ikke laa for ham.

Thora Schmidt f. Sønderskov var smuk og havde i Provinserne gjort stor Lykke i Tragedierne og i de seriøse Elskerinders Fag, men blev ikke anvendt synderligt, da Kasino maatte indskrænke sig til det tilladte Repertoire. Paa Grund af sit svage Syn maatte hun tidligt tage Afsked fra Teatret.

Anton Smidth var fra Christiania vant til at staa øverst paa Plakaten og udføre alle Fyrste- og Helteroller, hvori hans prægtige Ydre gjorde stor Virkning, men af slige Glansroller havde Kasinoteatret ikke mange at byde ham, og derfor gjorde han stadig Vanskeligheder, naar han skulde spille i et moderat borgerligt Lystspil eller en Vaudeville. Hans Hustru

Betty Smidth f. Christensen havde

derimod et mere flersidigt Talent. Hun havde i Christiania optraadt som Primadonna baade i Lystspillet og Tragedien ja endogsaa i Operaen, men særlig havde hun været en udmærket Soubrette i sine yngre Dage og var endnu en meget anvendelig intelligent Skuespillerinde, men man kunde aldrig stole paa, at hun gav sine Medspillende et korrekt Stikord.

Bornemann kunde kun udføre halvkomiske Figurer af underordnet Rang, men indenfor sin Begrænsning var han en paalidelig Støtte.

Rasmussen havde saa længe han var engageret i Christiania indtaget en fremskudt Plads, især i Operaen — som Masaniello og Fra Diavolo f. Eks. — men ogsaa i de yngre Helte- og Elskerroller. Ved Kasinoteatret fik Christian Schmidt og Edv. Hansen Fortrinet i hans Rollefag, og da Albrecht havde en mere decideret Tenor, fik han de højere Sangpartier. Rasmussen overtog da Regisseurforretningerne.

Fru Rasmussen, født Luplau var mest anvendelig i Duennafaget og ældre Anstandsroller, men vandt næsten aldrig Sympati.

Sichlau var som Tenorist en udmærket Korfører, men hans begrænsede Talent hen-

viste ham til kun at udføre Smaaroller. Hans Hustru havde stor Routine, men hendes utydelige Organ kunde ikke gøre sig gældende i Kasinos store Lokale. Hendes Force var Drengeroller.

Chr. Ludv. Hansen havde komisk Begavelse i et indskrænket Fag — Specialitet: Drukkenbolte, men var umulig som fin Mand.

Kyhl kom som ung Mand fra det kongelige Teater, efter at have debuteret i Elskerroller, hvori han ikke tog sig ud.

Frk. Thora Jensen havde endnu ikke debuteret,

Frk. Signe Koblauch heller ikke, men havde vist Talent paa Privatteatrene.

Som det vil ses, var det ikke let at give et Stykke tilfredsstillende Udforelse med disse Kræfter.

Ingen energisk Elsker — ingen ung Elskerinde — ingen elegant Komiker — det var tre manglende Kræfter, af hvilke en, to eller tre vilde savnes i omtrent ethvert Stykke, der skulde besættes. Allerede den forste Aften fik jeg Syn for Sagn i denne Henseende. Sæsonen blev aabnet med tre Enaktsstykker: „Ægtemandens Repræsentant“, som Chr. Schmidt

havde valgt til sin Genoptræden, og de to nye Smaastykker „En Introduktion“ og „Lykke i Ulykken“ som jeg begge havde bearbejdet efter franske Originaler („*le piano de Berthe*“ og „*les malheurs heureux*“). Den gamle Vaudeville, der gik med sin tidligere Besætning, gav ikke Anledning til noget Savn, ti Publikum saa og hørte kun paa sin genvundne Yndling Chr. Schmidt, der næsten var paa Scenen hele Tiden. Aldrig havde der braget en saa voldsom og langvarig Applaus, som da han kom ind paa Scenen syngende paa Kückens livsglade Melodi: „Trab! Trab!“:

Saa kom jeg da tilbage!
Min Vandring var ej kort.
En Række Aar og Dage
Har Tiden stjaalet bort.
Men end af min Courage
Et Gran den roved ej —
:,: Nej, nej, nej, nej, :,:
Den røver Tiden ej!

Hver Replik, han sagde, og hvert Vers, han sang, blev applauderet — man havde kun Øje og Øre for ham, og hans Medspillende gjorde uafbrudt Lykke ved hans Medspil.

Under Lystspillet „Lykke i Ulykken“ havde Publikum klappet sig træt, og Anton Smidth, for hvem den komiske Hovedrolle var beregnet som Debut, blev aldeles konsterneret ved den Stilhed, hvormed det før saa skønsomme Publikum saa paa hans Spil. Hans Udførelse af den komiske Figur blev mere og mere tør og luneløs, og Tæppet faldt uden at der rørte sig en Haand.

Den anden Nyhed, Sangspillet: „En Introduktion“, der paa Fransk laa Farcen nærmere end jeg kunde ønske det, naar Fru Thora Schmidt skulde spille den kvindelige Hovedrolle, havde jeg gjort mig megen Umage for at bringe i en mere romantisk Stemning, og selv syntes jeg det var lykkedes mig, hvortil Kupletterne, der var komponerede af C. C. Møller, bidrog betydeligt. Men uagtet jeg ikke tror at have berøvet Dialogen nogen Morsomhed, men derimod at have lagt den bedre til Rette for Fru Schmidt, viste det sig ved Opførelsen, at den ikke stærkt udprægede Romantik, jeg havde søgt at bevare i de to Elskendes Forhold, havde været stærk nok til at bringe vor fortræffelige Forste-Skuespiller udenfor det Omraade, hvorpaa han var sig

selv. Han var kommet for langt ind paa Elsker-Repertoiret og følte sig derfor fremmed og genert, saa Stykket opnaaede kun en *succes destime* — otte Opførelser — mens Folketeatrets Oversættelse med Høedt i Herrerollen, blev et Kassestykke, der holdt sig paa Repertoiret og blev spillet af alle Provinsselskaberne.

Den næste Nyhed, som jeg bearbejdede, et pikant fransk Skuespil „*On demand un gouverneur*“, fik en lige saa uheldig Skæbne ved Opførelsen. Det var denne Gang Fru Betty Smidths Skyld. Skuespillet, i hvis forviklede Handling den verdenserfarne Hovmester frelser Manden, Konen, Sønnen og Datteren fra de mislige Forhold, hvori de hver paa sin Maade har indladt sig, var godt lært og tog sig meget godt ud paa Prøverne. Fru Smidth spillede Fruen i Huset, en ung Skuespiller og en Debutantinde Sønnen og Datteren. De Tre havde en Scene sammen i Begyndelsen og en anden i Slutningen af Stykket, og da Fruen kommer ind med dem begge i første Akt, bliver hun distrait og begynder paa Scenen i sidste Akt. De Unge mærkede straks Fejltagelsen og svarede ikke paa det urigtige Stikord, saaledes at der opstod en Pavse. Det kunde jo ikke være andet, men den

routinerede og intelligente Aktrice kunde den farlige Kunst, som man i Teatersproget kalder at „faa sine Medspillende til at tage Pavsen“, og den praktiserede hun med Virtuositet, naar hun ikke stod lige overfor en fuldt saa øvet Skuespiller. Det gjorde hun jo ikke her, altsaa tav hun og saa' spørgende paa de unge Mennesker, og da Publikum forundret ventede paa, at de skulde svare, gentog hun med forstærket Stemme det urigtige Stikord. Dertil passede deres Replik ikke, og de tav endnu, men da greb hun til det endnu kraftigere og mere uforsvarlige Middel: Hun tilhviskede dem halvhøjt den Replik i næste Akt, der var Svar paa hendes Stikord. En af dem lod sig imponere, og tog Replikken, og ved at gentage denne Manøvre tvang hun dem til at spille hele Scenen af anden Akt i Begyndelsen af første. Dermed var Stykket gjort meningsløst, Publikum overbevist om, at det var daarligt indstuderet, at Debutanterne ikke kunde deres Roller, og at Fruen havde gjort Alt for at hjælpe dem. Pressen, der kun bedømte Stykket efter første Opførelse, kunde jo ikke sige noget Godt om det, og det gik kun 6 Gange for daarligt Hus.

Den næste Nyhed var en Oversættelse af

det franske Lystspil „*Chevalier de Grignon*“, der blev opført under Titel „En tro Tjener“. Paa Oplæsningsprøven var alle Rollehavende særdeles tilfredse, lige til der blev Spørgsmaal om Kostymerne. Da de Spillende var franske Emigranter og Svaret altsaa blev: — Damerne højt Sæt og Adriener, Herrerne: Hvide Parykker, trekantede Hatte, broderede Kjoler, Knæbukser, Silkestrømper og Sko — gik der et dybt „Uh!“ gennem Foyeren.

Efter en Pavse sukkede Regissøren: — Saa kan vi gerne spare Indstuderingen. Stykker med trekantede Hatte og Parykker har aldrig gjort Lykke!

— Nej, det er vist! — istemte alle de Andre.

— Synes De da ikke, at Stykket er godt? spurgte jeg.

— Jo, det er baade smukt og morsomt — indrømmede hele Personalet. — Men et Stykke i det Kostyme . . . — gentog alle og rystede paa Hovederne.

Det var slemme Varsler, men da jeg spurgte hvorfor „et Stykke fra Paryktiden ikke skulde kunne gøre Lykke, naar det baade var smukt og morsomt,“ vidste Ingen Noget at svare. Det

var kun et Faktum, hvorom alle var enige — jeg blot ikke!

Alle Spillere er overtroiske, og Skuespillerne ikke mindst. Enhver, der er afhængig af de uberegnelige Faktorer, som man kalder Held og Uheld, plejer at blive det, og Intet er mere uberegneligt end Publikums Stemning overfor Teatret. At Paryktidens Stykker som oftest har fristet en krank Skæbne paa Scenen, har imidlertid sin naturlige Forklaring og er følgelig ikke blot og bar Overtro. For en Skuespillerinde, der er vant til at bevæge Hals og Hoved ugenert, er det ikke let at balancere med et alenhøjt Sæt à la Marie Antoinette paa Issen, og for vore langbuksede og befrakkede Kavallerer, der ikke har gennemgaaet et grundigt Kursus i en Balletskole, er det et Kunststykke at gaa, staa, sidde og bevæge sig med samme Gratie, som d'Hr. Forfædre fra forrige Aarhundrede i deres generende Dragter.

Nok var det: Den skikkelige Bornemann tog sig ikke ud som „Den tro Tjener", der optræder som „*Chevalier de Grignon*", og jeg tor ikke fragaa, at hele Personalet — folgelig hele Stykket — tog sig ilde ud i de ægte Hofdragter jeg havde hjembragt fra Paris. Fem

Opførelser for „daarligt Hus“ blev Resultatet af det kostbart udstyrede Lystspil.

Det var ikke synderligt opmuntrende at indrette nye Arbejder for et saa svagt Personale, men det maatte gøres, og det blev gjort. 3 Uger efter at „En tro Tjener“ var gaaet, opførtes Sangspillet „Hun skal debutere“, som jeg imens havde bearbejdet og kupletteret og efterhaanden som det blev færdigt, aktvis havde indstuderet. Med dette Stykkes Udførelse var Teatret heldigere, idet de tre Hovedroller: Debutantinden, hendes Fader og hendes Rivalinde, Primadonnaen, blev fortræffeligt udførte af Frk. Koblauch, Chr. Schmidt og Fru Betty Smidth. Især for Debutantindens Vedkommende var Valget af Stykket heldigt, for saa vidt som hendes Lidenhed og hendes uanseelige Ydre, der som oftest vilde skade hendes Optræden paa Scenen, her kom hende til Gode ved at passe til al den Modgang og Spot, hun møder, før hun opnaar den lykkelige Debut. Hun vandt i denne Vaudevillekomedie ved sit ubestridelige Talent til Trods for al Mangel paa ydre Begavelse for Teatret, i fuldeste Maal Publikums Sympathi, og da hun ligeledes i sin Optræden som „den lille Gaasepige med det røde

Haar“ i „Talismanen“ havde gjort al mulig Lykke, var det undskyldeligt, at hun i Kraft af den allevegne ved Teatret grasserede Mangel paa Selvkritik glemte sine andre Mangler og betragtede sig som forurettet, naar hun ikke kom til at spille Elskerinderoller, der fordrede en Anstand eller en Ynde, hvormed hun ikke var begavet. Det var jo hende, der havde gjort det muligt at „Hun skal debutere“ kunde opføres 17 Gange i den første Saison!

„En glædelig Fastelavn“ var en af de mange Vaudeviller, hvori jeg har lagt en Hovedrolle til Rette for Chr. Schmidt, og en af de første, der viste mig, hvor uforvarende man kan komme til at kollidere med en Kunstners honnette Ambition. Jeg mærkede allerede ved Stykkets Oplæsning, at han var fornærmet og saa' tydeligt af den Maade, hvorpaa han haandterede den skrevne Rolle, at det var den, der havde vækket hans Vrede, men hvorved dette var sket, var jeg trods al Anstrængelse af min Gætteævne ikke i Stand til at opdage. Den paagældende Figur er en ung, elskværdig, fattig Musiker, der i al Tugt og Ære vil fejre „en glædelig Fastelavn“ sammen med sin Kæreste, men bliver forstyrret deri af Slægt, Venner og

Bekendte, blandt Andre af en Tante, der tvinger ham til at følge hende paa Kunstnerkarneval, for at hun kan belure sin Søster. Han maa tage en Pjerrotdragt paa for at være inkognito paa Karnevalet, og indvikles derved i en Mængde tragi-komiske Situationer, der imidlertid ender i Glæde og Herlighed. Hvor kunde jeg vel ane, at den muntre Skuespiller vilde betragte den Opgave: i et Par Minutter at bære en Karnevalsdragt som en blodig Fornærmelse! Det kostede mig en hel Times Forklaringer at befri ham for den Begrebsforvirring: at en Karnevalsdragt kunde nedværdige en Skuespiller fra den Rang han havde vundet ved sin Kunst! Han gentog stadigt: — At jeg skulde komme til at spille Pjerrot!

Endnu to Vaudeviller bragte jeg paa Scenen i denne Saison. De havde hver en kvindelig Hovedrolle skrevet for „en af Personalets Skuespillerinder. — Af „*La Niaise de Saint-Flour*“, der under Titel „En Molbo“ tidligere var oversat af Adolf Recke men ikke antaget — skrev jeg en ny Bearbejdelse, der meget afveg fra Bayards Original, og hvori Fru Betty Smidth kreerede „Valbygaasen“ med stor Succes.

Ligeledes skrev jeg efter „*Les suites d'un*

premier lit", „En lille Datter" hvori Fru Rasmussen fik en af sine bedste Roller.

I Saisonens 34 Uger blev der opført 39 Stykker, hvoraf 21 Nyheder og 19 ældre paa ny indstuderede Arbejder. Af indleverede Stykker modtog jeg 65, hvoraf 3 kunde bruges med behørige Omskrivninger — det ene med nye Kupletter, som jeg selv tildigtede.

Det Sidste var en Hjælpsomhed, som jeg viste gratis, og skønt det i Reglen var mine Kupletter, der holdt Stykkerne oppe, mens et kejtet Slutningsvers er nok til at forhindre en Vaudevilles Succes, havde jeg dog saa lidt Paaskonnelse af den ydede Bistand, at et af Bladene gav „den hjælpende Haand" Skylden for de hjulpne Stykkers Ubehjælpsomhed.

Jeg kan i det Hele taget ikke sige, at den overanstrængende Iver, hvormed jeg arbejdede, blev paaskønnet. At jeg som Forfatter og Bearbejder leverede en halv Snes nye Vaudeviller i Saisonens ni Maaneder og samtidig som Instruktor satte to Snese Stykker i Scene, gennemlæste over tre Snese indsendte Arbejder og et Par Hundrede franske og tyske Dito, overværede halvandet Hundrede Forestillinger og halvtredie Hundrede Klaver-, Orchester-, Arrangements-,

Scene- og General-Prøver — kunde ikke opveje det bedrøvelige Faktum, at Hofteatret stadig spillede for udsolgt Hus, og Kasino for tomme Bænke. Mine Herrer Medbestyrere havde kun Øje for det pekuniære Udbytte af den dramatiske Virksomhed, og selv naar jeg havde skrevet et Stykke, der vandt alt ønskeligt Bifald hos de faa Tilskuere og blev fortræffeligt spillet af vort defekte Personale, var al den Opmuntring jeg fik af Bestyrelsen, den gnavne Erkendelse: — Stykket blev jo stærkt applauderet og de Spillende fremkaldte, men hvad kan det hjælpe? Det trækker dog ikke Hus. Lad os endelig snart faa et andet indstuderet!“

Og saa kom den økonomiske Direktør med Anbefalinger for de modbydelige Nestroyske Farcer: „Lumpacivagabundus“, „Talismanen“ og „Han gaar paa Kommers“, der havde været Kassestykker i forrige Tider, og saa maatte jeg lade dem komme frem, men de trak heller ikke. Saa hørte jeg Gustav Freytags „Die Journalisten“ berømme som det mest interessante Lystspil, der var skrevet paa Tysk, det blev straks forskrevet, og saa snart det var gennemlæst, delt mellem de fire bedste Oversættere, der stod til Teatrets Raadighed,

og ved Anvendelse af Dag og Nat fordansket i Løbet af et Par Døgn, derpaa udskrevet og indstuderet med tilsvarende Hastværk, og da det passede udmærket for de Rollehavende — Anton Smidth som den brave Redaktør, Chr. Schmidt som den humoristiske Feuilletonist og Betty Smidth som den diplomatiske Udgiverinde — spillet usædvanlig godt.

Men da jeg i næste Bestyrelsesmøde udtalte den Mening, at det havde været et sjældent Held at finde et saa godt tysk Helaftenstykke, og særligt at finde et, der kunde faa en saa god Udførelse af Kasinos ukomplette Personale, udbrød vor konsekvente Økonom: — Da kan jeg Dævlen brække mig ikke indse Andet, end at det er et meget uheldigt Stykke, som ved tredie Opførelse ikke giver mere end halvandet Hundrede Daler i Kassen

Jeg for min Part kunde i denne uheldige Saison, hvori jeg var nær ved at blive ødelagt af Overanstrængelse, ikke indse Andet, end at det var mest uheldigt, at Kaptainer var blevet Medbestyrer af Teatret.

Kalif-Saisonen.

Kammerraad Langes uforudseelige og tildels uforstaaelige Tilladelse til at benytte Hofteatret til sine Forestillinger ophørte allerede efter den første Saisons Udløb. Der var for Meget, som talte imod dens Fortsættelse til at Grevindehoffets Ønske i denne Retning lod sig opfylde. Som en Slags Erstatning fik han Lov til i den følgende Vinter at holde Maskerader i Teaterlokalet. Det var i alt Fald en pekuniær Trøst.

Michael Wiehe, Høedt og Adolf Rosenkilde med Frue fik nu Ansættelse ved det kongelige Teater. Eduard Hansen blev ledig, og uagtet hans Helbredstilstand ingenlunde var betryggende, ja endskønt der var al Sandsynlighed for, at der truede ham en livsvarig

Invaliditet, blev han engageret ved Kasinoteatret i det Haab, at man i ham havde genvundet den saa haardt savnede første Elsker. I Carl Hagen, der tog sin Afsked fra Kristiania Teater, fik vi en brillant første Komiker, der kunde udfylde mange vakante Roller, og lykkedes det nu at engagere en ung smuk Dame med Talent, der kunde gøre sig gældende i Elskerinderollerne, saa var Personalet omtrent saa komplet, som jeg havde tænkt mig det, da jeg overtog Direktørposten. Savnet af en Elskerinde haabede jeg imidlertid skulde blive afhjulpet ved en eller anden af de mange unge Damer, der ønskede at debutere, men de fleste naaede ikke længere end til den første Prøve, og da Edv. Hansens Sygdom allerede i første Maaned fremkaldte Kontraplakater og efterhaanden viste sig at være haabløs, saa vedblev Kærligheden baade paa Sværd- og Spinde-Siden at være yderst svagt repræsenteret.

Hvor meget, der var vundet ved Hagens Engagement, saa' man straks i de forskellige Roller, hvori han først optraadte: den kalkunske Bonde i „Fastelavnsgildet“, den skinsyge Ægtemand i „Et Uhyre“ og den stupid-fornemme Chevalier i „Et Parti Piket“ var, uagtet deres

aldeles modsatte Genrer, fuldendte Mesterværker. Aldrig nogensinde havde Kasino paa sit Repertoire haft Stykker, der fik en saa fuldendt Udførelse, som disse tre smaa Arbejder.

Da jeg hørte, at „Jeppe paa Bjerget" havde været en af Hagens Forceroller paa Kristiania Teater og især, da Rollens geniale Udfører paa det kongelige Teater, Phister, erkendte, at der var Scener i Stykket, hvor Hagens Udførelse af Jeppe gjorde større komisk Virkning end hans egen, og da vor juridiske Direktør erklærede, at der ikke gaves nogen legal Hindring for, at ethvert privilegeret Teater opførte Holbergs Stykker — saa blev det besluttet at indstudere den gamle Komedie.

Opførelsen var ansat og averteret til den 28de Novbr., men i Stedet for den ventede Forestilling bragte Dagen — en Kontraplakat. Edv. Hansen, der spillede en af de mindre Roller i Stykket var, som saa tidt hændte, blevet syg. Denne meget naturlige Hindring for Stykkets Opforelse var dog ikke pikant nok for Bladene, og i Kraft af deres profetiske Fremsyn opdagede de den rimeligere Aarsag, at det var kommet til Proces mellem det kongelige Teater og Kasino om Retten til at opfore Stykket, og efter

at dette Rygte havde cirkuleret i tilstrækkelig lang Tid, blev det suppleret med den sandsynlige Afslutning: at der var sluttet Forlig paa det Vilkaar, at det kongelige Teater tillod Opførelsen, imod at Kasino anerkendte dets Eneret til Holbergs Komedier, ja man var endog saa vel underrettet, at man vidste at forudsige Stykkets Opførelse paa Mandagen den 2den Februar.

Dagen kom, men Jeppe kom ikke. I Stedet for Holbergs originale Komedie opførte Kasino en Oversættelse af Melesvilles Skuespil „*Carlo Beati*", eller, som det hed paa den danske Plakat: „En Elev af de hellige Fædre" — der kun gik faa Gange for daarligt Hus, men havde det i Kaptain Mundts Øjne uvurderlige Fortrin, at det kostede Ingenting. Først en Uge efter opnaaede Kasino den Lykke og Ære at opføre „Jeppe paa Bjerget" med Hagen i Hovedrollen.

At det varede saa længe, før Stykket kom til Opførelse, havde imidlertid den naturlige Forklaring, at der, da Stykket var annonceret i Oktober Maaned, blev tilsendt Aktieselskabet en Skrivelse fra Justitsministeriet, hvori der blev tilkendegivet dets Bestyrelse, at Kasinoteatret var uberettiget til at opfore Stykket, og at Selskabet, saafremt det ikke respekterede

denne Tilkendegivelse, vilde blive „sagsøgt til Privilegiums Fortabelse“.

Uagtet Bestyrelsen meget godt vidste, at Privilegiets Fortabelse var en Straf, hvortil den aldrig kunde blive dømt for en Fortolkning af Teatrets Rettigheder, der laa saa nær, selv om den var urigtig, besluttede den at opsætte Stykkets Opførelse til den havde indhentet Underretning om Motiverne til den overraskende Tilkendegivelse.

Vor Ansøgning om denne Underretning indeholdt en af mig konciperet Paavisning af de Grunde, hvorpaa vi støttede vor Ret til at opføre Stykket, og jeg havde den Fornøjelse, at flere ansete Jurister efter at have gennemlæst den, erklærede, at enhver Domstol maatte tage den for et fuldgyldigt Forsvar, hvis det kom til Proces. Kultusministeriet, til hvilket Ansøgningen blev indsendt, lod derimod til at være af en anden Mening, ti efter at have taget sig god Tid, svarede det os med at paastaa, hvad jeg havde modbevist:

1) at Kasinos Privilegium, der kun tillod Opførelsen af Lystspil, Folkekomedier og Vaudeviller, ikke berettigede til at spille „Jeppe

paa Bjerget“, der af Forfatteren var karakteriseret som Komedie — altsaa ikke som Folkekomedie;

2) at Holberg havde skænket Stykket til det kongelige Teater, der altsaa maatte have udelukkende Ret til dets Opførelse.

Hvem skulde nu om Stunder tro, at det var et liberalt Ministerium under Frederik den Syvende og ikke et ufejlbart Regeringskollegium fra Frederik den Sjettes Tid, der kunde vedkende sig slige Slutninger.

Det var dog noksom bekendt, at man paa Holbergs Tid ved Ordet *Comedie* forstod alle Slags Skuespil, der var af forlystende Indhold, uden at man derfra udelukkede de nu saakaldte Lystspil og Folkekomedier, og at Betegnelserne Lystspil og Komedie, da Kasino i 1848 fik sit Privilegium, blev brugte som enstydige. I Etbinds-Udgaverne af Holbergs Komedier benævner Boyes Fortale dem Lystspil, og i Molbechs danske Ordbog oversættes „Komedie“ ved „Lystspil“ og „Lystspil“ ved „Komedie“, og uagtet Scribe ligesom Molière har kaldt alle sine komiske Skuespil „*Comedie*“ er de uden Undtagelse blevne opforte paa det kongelige Teater

under Benævnelsen Lystspil, mens Molières mest folkelige Farcer „Scapin“ og „Doktoren imod sin Vilje“ har faaet Lov at beholde Komedietitelen. Naar det kongelige Teater vilde bestride Kasinos Ret til at opføre „Jeppe“ uagtet dets Privilegium til at opfore Folkekomedier, var det saaledes kun, fordi Forfatteren ikke havde betegnet sin folkeligste Komedie med det først længe efter hans Død opfundne lidet betegnende Navn — ikke fordi Stykket efter dets dramatiske Art var os forbudt.

Det andet Punkt, der skulde begrunde Forbudet mod Stykkets Opførelse paa Kasino: det kongelige Teaters formentlige Eneret, var en endnu mere fripostig Paastand. I Aaret 1857 fandtes der i vor Lovgivning ingen Bestemmelse, der forbød et privilegeret Teater at opføre Stykker, der var udgivne i Trykken, og det Faktum, at Holberg for 130 Aar siden havde skrevet sine Komedier for et privat Skuespillerselskab, der spillede i Grønnegade, dokumenterede ikke det nuværende kongelige Teaters udelukkende Ejendomsret til dem. I alt Fald havde hvilken som helst Boghandler udgivet dem i Trykken, og hvilket som helst Provinsteater opført dem, uden at Teatret havde gjort

Indsigelse derimod, og man havde aldrig hørt Tale om noget Gavebrev eller Testamente, der sikkrede Grønnegade-Skuespillerne og deres Efterkommere for Tid og Evighed udelukkende Opførelsesret til Holbergs Komedier.

En Bemærkning, der var en Følge af de anførte Paastande, gav mig dog Haab om et ønskeligt Udfald af Kampen for Jeppe, nemlig den: „at det kongelige Teater alene kunde tillade Stykkets Opførelse andetsteds“. I Tillid til Teaterchefen, Professor Dorphs uhildede Forstaaelse af Forholdene henvendte jeg mig personlig til ham og foredrog ham mundtlig Alt, hvad der talte for vort Ønske, at faa Tilladelsen, der nu var gjort afhængig af hans Bestemmelse. Han hørte mig med al ønskelig Velvilje og udtalte sig meget sympatetisk for den Bestræbelse, der kun gik ud paa at give en dramatisk Kunstner Lejlighed til at optræde i en Rolle, hvor han kunde præstere noget Udmærket — kort, han lovede mig, at jeg snarest muligt skulde faa den begærede Tilladelse.

Den kom virkelig efter faa Dages Forløb — men den var ikke ubetinget.

Forklaringen herover var, at Teaterdirek-

toren havde en Komitteret: Hr. Christensen, der tillige var Sekretær hos Kultusministeren, hvem det efter al Rimelighed skyldtes, at Tilladelsen, der lød paa en ti Gange gentaget Opførelse af „Jeppe“, skulde være betinget af, at Kasino i sit endnu for to Aar gyldige Privilegium optog følgende indskrænkende:

„§ 2, at Forestillingerne strængt holdes indenfor de nævnte Kunstarter, og at der ikke ved Valget af Stykker gøres Indgreb i det kgl. Teaters Repertoire, hvorunder ogsaa skulle indbefattes de Stykker, som sidstnævnte Teater giver i Oversættelser, uden Hensyn til, om Selskabet maatte foranstalte nye Oversættelser af samme, samt at Selskabet skal være pligtig til at underkaste sig det kgl. Teaters Direktors Afgorelse og saafremt det ikke maatte være tilfreds med samme, med Appel til Kultusministeriet, ved hvis Resolution det da skal have sit Forblivende.“

Det følger af sig selv, at Selskabet ikke kunde gaa ind paa at vedtage denne Indskrænkning i det af Justitsministeriet udstedte Privilegie,

men belavede sig paa at sammenkalde en Generalforsamling og modtage den truende Proces, men efter yderligere Forhandling med Minister Hall, fandt denne dog Antagelsen af den drakoniske Paragraf overflødig og nøjedes med at Kasinos Bestyrelse lovede i sin Funktionstid lige saa lidt som hidtil at forgribe sig paa det kongelige Teaters Repertoire.

Saaledes kom „Jeppe paa Bjerget“ endelig efter 11 Ugers Kamp til Opførelse paa Kasino, og det viste sig nu, at Hagens Udførelse af Rollen retfærdiggjorde vore Anstrængelser. Den blev modtaget med jublende Bifald af Publikum og enstemmig Beundring af Pressen, der ellers ikke var synderlig velvillig stemt mod Kasino.

Vi havde som sagt faaet Tilladelse til at opføre Stykket 10 Gange og det var givet for udsolgt Hus 7 paa hinanden følgende Spilledage, endogsaa med stigende Indtægt, da vor økonomiske Direktør fik Nys om, at vi havde et nyt Stykke saa nær indstuderet, at det kun manglede en Generalprøve for at kunne opføres. Han fik nu det efter hans Mening økonomiske Indfald, at vi straks burde spille det nye Stykke og spare de tre resterende Jeppeforestillinger til dette Stykke havde tabt sin første Tiltræk-

ningskraft. Den gode Kaptain Mundt var meget paastaaelig, naar han engang gjorde et Forslag, og jeg beraabte mig forgæves paa, at det stred mod al Teater-Økonomi at spare paa Stykker, der er *en vogue,* og afbryde en Succes. Vor juridiske Medbestyrer havde ingen Mening om Spørgsmaalet, men da det nærmest var af økonomisk Natur, holdt han med Økonomen og jeg blev saaledes overstemt.

Det nye Stykke blev nu forceret frem — endogsaa med Opofrelse af en Spilleaften, der maatte anvendes til Generalprøve, og da det med Undtagelse af anden Forestilling en hel Maaned igennem hver Aften bragte den røde Lygte ud, saa fik Jeppe-Begejstringen god Tid til at fordampe. Og da Turen efter 6 Ugers Forløb kom til de tre tilbageholdte Forestillinger af „Jeppe paa Bjerget“, gav Genopførelsen det for Kaptain Mundts Økonomi uheldige pekuniære Resultat, at, mens Billetsalget ved 7de Opførelse var bragt op til 907 Rigsdaler, der upaatvivlelig havde været naaet ved hver af de tre sidste Forestillinger, hvis disse var givne umiddelbart efter de foregaaende, saa sank det nu, efter at Stykket havde hvilet i 6 Uger, ned til

ved ottende Opførelse 321 Rd.
„ niende „ 194 „
„ tiende og sidste 502 „

Lægges hertil Tabet ved den sløjfede Spilleaften, er der næppe noget Spørgsmaal om, at Kaptainens Sparsommelighed havde kostet Kasino et Par Tusind Daler.

Det nye Stykke, der mod min Vilje kom i Vejen for Jeppeforestillingerne, var min Æventyrkomedie „Kalifen paa Æventyr“.

Ideen til dette Helaftenstykke fik jeg ved at læse Wilhelm Hauffs „Märchen“ „Kalifen som Stork“. Naturligvis kunde Handlingens Hovedindhold, Kalifens Forvandling til Stork og hans Oplevelser blandt de andre Fugle, ikke bringes paa Scenen, men da jeg fandt paa at lade ham benytte Trylleringen til en Rejse „tusind Aar og tusind Mile bort“, saa formede Planen sig efterhaanden dramatisk og uafhængig af det tyske Æventyr. Imidlertid indsaa jeg, da jeg i 1855 vilde udarbejde Stykket, at Episoden under hans Ophold i vor Tid, der bringer ham i Kollision med de moderne Institutioner, som den Gang bredte sig over to hele Akter, var altfor smaastilet og vidtløftig anlagt til den æventyrlige Ramme, saa opgav jeg hele Planen,

og gav mig i Færd med at bearbejde franske Smaastykker.

Næste Efteraar, da jeg var kommen tilbage fra en Rekreationsrejse, fik jeg tilfældigvis fat i mit Udkast til Æventyrkomedien og overbeviste mig om, at de to næstsidste Akter var aldeles ubrugelige. Derimod kunde jeg ikke andet end føle mig fristet til at fortsætte de to første, med en forandret Slutning. Om Aftenen gik jeg en Spadseretur alene paa Volden og tænkte over Sagen. Det første Spørgsmaal, der faldt mig ind, var: hvorhen jeg skulde forlægge Handlingen efter Kunstnerkarnevalet. I det samme gik der et Lys op for mig. Tivoli sendte en Girandole af, jeg véd ikke hvor mange Hundrede, Raketter til Vejrs. Det var et Tegn, der kom tilpas. Derude havde nylig et Selskab af Kabylere været engageret. Hvad var rimeligere end den gamle Gøgler, Hussejn, og Kalifen lige som de kom til at producere sig paa Kunstnerplænen?

Jo mere jeg tænkte over Sagen, jo nemmere lod den sig arrangere. Da jeg kom hjem, havde jeg gjort den ene Akt overflødig og flyttet hele Personalet ud paa Tivoli, næste Formiddag var den endelige Plan i Orden,

og ved Nytaarstid kunde jeg sende Stykket fiks og færdig til Musikarrangeuren, Direktør C. C. Møller. Aldrig havde jeg udført et saa stort Arbejde saa hurtigt.

Da Opførelsen blev fremskyndet en Uge før Personalet havde ventet den, var det ikke underligt, at den først berammede Generalprøve blev højst ufuldstændig i Henseende til Udstyrelsen. Dekorationsmaleren havde endnu ikke faaet alle Kulisser og Sætstykker færdige, Damerne i Koret havde forgæves ventet at faa deres orientalske Dragter fra Syjomfruerne, og Garderobeinspektøren havde endnu ikke passet og fordelt Dragter til alle Deltagerne i Kunstnerkarnevalet. Der var saaledes intet andet at gøre end at opsætte den fuldstændige Generalprøve til om Onsdagen, paa hvilken der ingen Forestilling skulde gives, og da saavel Dialogen som Sangnumrene var tilstrækkeligt prøvede for Hovedpersonernes Vedkommende, indskrænkede vi os for denne Gang til at repetere de Scener, hvori Koret spillede med. Det følger af sig selv, at adskillige Scener blev tagne om igen to-tre Gange, og at de Kor, der gik mindst godt, maatte gives *da capo*. Naar hertil kommer, at flere afgørende Samtaler mellem Hoved-

personerne blev udeladte, og et Taarn væltede ind paa Skuepladsen paa Grund af det ufærdige Maskineri, saa var det ikke underligt, at Enhver, der kun kendte Stykket af denne usammenhængende Prøve, maatte faa en underlig Forstaaelse deraf. Især Kaptain Mundt, der tunghør, som han var, havde overværet den fragmentariske Sceneprøve i den Tro, at hele Stykket blev gennemgaaet — var fuldstændig desorienteret. Han forlod Prøven, idet han sagde mig den Høflighed:

— Det maa min Sæl være et fint Stykke, De har skrevet, for der var flere Steder, hvor jeg ikke kunde faa fat i Sammenhængen — men det forstaar sig: jeg hører jo ikke godt.

Uagtet jeg troede, at ingen anden Ikke-Forstaaende havde faaet Adgang til den vildledende Prøve, fik jeg næste Formiddag et ganske kuriøst Bevis paa, at den baade havde haft en upaaregnet Tilskuer, og at denne ikke ustraffet havde betraadt de forbudne Veje.

Om Morgenen, straks efter at jeg var staaet op, ønskede en Mand, der ikke hørte til min sædvanlige Omgangskreds, at faa mig i Tale angaaende en Sag, der var meget magtpaaliggende.

Det viste sig at være en Handlende, af hvem jeg nogle Gange havde købt Cigarer.

— Har De igen afkøbt en falleret Fabrikant et mageløst Parti Cigarer, som De kan sælge mig for næsten Ingenting? — begyndte jeg for at slaa ind i hans Stil.

— Ak nej! Det er en Sag, jeg vilde spørge Dem til Raads om — en Velfærdssag! — forsikkrede han højtideligt.

— En Velfærdssag? — gentog jeg forundret.

— Ja! Paa Deres Ja eller Nej kan jeg vinde eller tabe Tusind Rigsdaler — maaske det Dobbelte!

— Hilleden! Hvorom er da Sporgsmaalet?

— Bløt: om De troer paa det nye Stykke, der skal opføres i Overmorgen!

— „Kalifen paa Æventyr?“ — Ja, naturligvis tror jeg fuldt og fast paa det. Ellers vilde jeg hverken have skrevet det eller ladet det opføre.

— Tror De virkelig selv, at det vil blive et Kassestykke?

— Ja vist! —

— Ganske oprigtigt?

— Sig mig ganske uforbeholden: Hvad

kommer mit Stykkes Lykke Dem ved? og hvorfor spørger De mig derom? —

— Nu ja! Jeg skal være ganske oprigtig. Jeg kender en Mand, som spekulerer meget i variable Papirer, og jeg veed, at han i lang Tid har opkøbt alle de Kasinoaktier, han har kunnet overkomme, men nu imorges tilbyder han mig dem allesammen til Dagskursen, som er 16 Rd., og kan De gætte hvorfor?

— Nej, jeg spekulerer ikke i Aktier.

— Men det gør jeg, og jeg har opdaget det: Han har set Generalprøven i Aftes, og tabt Troen paa, at det nye Stykke vil bringe Aktierne til at stige.

— Prøven iaftes var ingen Generalprøve, og til den kunde Ingen faa Adgang.

— Jo, han fik en af Maskinfolkene til at lodse sig ind paa en Plads, hvor Ingen kunde se ham.

— Godt, saa fortjener han at mulkteres for sit Spioneri. Køb De kun alle hans Aktier, og det skulde gaa underligt til, om De ikke vandt og han tabte mindst 3 à 4 Rd. paa hver Aktie.

Handelsmandens Øjne tindrede af Glæde, men i det samme formørkede et Udtryk af

Mistro hans Ansigt. Han tog en Noterbog frem, og spurgte halvt hviskende: Hvormange Aktier maa jeg notere Dem for?

— Mig? Slet ingen, naturligvis — svarede jeg.

— Men hvorfor ikke? Der er nok af dem — over et Par Hundrede! — vedblev han fristende.

— Saa meget desbedre for Dem, men jeg kan ikke jobbe med Kasino-Aktier!

— De er jo saa vis i Deres Sag, og endda vil De ikke risikere Noget, men mig, der ikke kender en Smule til det nye Stykke, raader De til at vove en hel Kapital paa den store Handel ... — fortsatte han rystende paa Hovedet.

— Nu vel! udbrød jeg utaalmodig. Jeg kan give Sikkerhed for, at jeg mener, hvad jeg siger, uden at indlade mig paa nogen Delagtighed i Deres Aktiehandel. Køb, som sagt, saa mange Aktier, som De kan faa til Dagens Kurs, og henlæg efter Behag et Par Stykker eller et Par Snese, som om de var købte for min Regning. Jeg forlanger ikke, at De nu skal sige mig hvormange, men jeg giver Dem Ret til, om en Maaned at præsentere mig det hele Antal af de henlagte. Saa erstatter jeg

Dem, hvad disse har tabt i Værdi, hvis Kursen er falden imens. Er den derimod steget . . .

— Saa afgør jeg Differencen! — smilte han og gik beroliget hen at købe alle de Aktier, der var tilfals. Da Stykket var opført 10 Gange, var al hans Mistro saa totalt forsvundet, at han betragtede det som aldeles overflødigt at sikkre sig mod et muligt Kurstab.

„Kalifen paa Æventyr“ blev opført for første Gang sidst i Februar og blev uafbrudt staaende paa Plakaten til Paaske, hver Spilleaften belyst af den røde Lygte, og Kasino-Aktierne steg i den Tid fra 16 til 21½ Rd., saa den omtalte Spekulant gjorde et godt Coup.

Den Lykke, som mine Teaterstykker altid havde gjort, havde naturligvis ikke kunnet undgaa at lægge mig ud med en hel Del andre skrivende Personer, og nu, da „Kalifens“ store Succes fordunklede de tidligere smaa Triumfer — nu kom hele den opsamlede Uvilje til Udbrud. Alle Bladenes Humorister, lige fra den store Areopagist i „Nord og Syd“ til den sølle „Fuldmægtig Petersen“ i „Flyveposten“ faldt som en Bisværm over den syndige Kalif. Den førstnævnte gav mig et nyt Bevis paa sin ubegribelige dramatiske Visdom ved at dolere over,

at jeg havde gjort Journalisten Rafael til Jøde i Stedet for til Kristen, uagtet Frugten af Kalifens Æventyr netop er, at han ved at gøre Bekendtskab med ham faar et Begreb om, hvorledes de forfulgte Jøder i vor Tid vilde komme til Magt og Ære. En anden Anmelder bebrejdede mig, at jeg havde ladet Fremstilleren af Rafael kopiere Redaktør Goldschmidt, uagtet den paagældende Skuespiller optraadte med sit naturlige Ansigt uden Spor af tendentios Maskering. En tredie kunde ikke se nogen anden Tendens i den satiriske Æventyrkomedie, end et Udbrud af mit fanatiske Jødehad. Og dog er den nobleste og mest sympatetiske Person i Stykket Jøden Jussuf, der med ædel Resignation afslaar den ham tilbudte Krone og Fyrstedatter for at værne om Kalifens Ret.

Men det var ikke nok, at Kalifen blev beskyldt for Brud paa alle æstetiske og dramatiske Love. Der blev ogsaa udgivet en Brochure af en Forfatter, der kaldte sig „Sørensen“ og opfattede det hele Stykke som en majestætsforbryderisk Satire rettet imod Kongen af Danmark —!

Heldigvis havde jeg allerede den Gang lært: ikke at lade mig overvælde af deslige

Udtalelser. Det var min Støtte, at jeg havde Publikum paa min Side, og jeg skrev i et Rimbrev til en Ven, der ikke forstod Aarsagen til disse Angreb paa Kalifen:

Hvad han har gjort? Bevares vel!
Tro ej det er en Bagatel,
Man kan forsvare og besmykke!
Nej, det er noget Odiøst,
Dumdristigt, Frækt og Skandaløst,
Hvad han har gjort? — Han har gjort Lykke.

Tredie Sæson.

I det foregaaende Teateraar havde Jomfru Amalie Price, der indtog en fremskudt Stilling ved Balletten, gjort Forsog paa at gaa over til Talescenen, og da Nationalteatret fandt Betænkeligheder ved hendes Engagement — rimeligvis paa Grund af en meget svag tysk Akcent, der var gaaet i Arv til hende fra Hjemmet — skyndte Kasino sig at erhverve et Primadonna-Æmne, der i en saa sjælden Grad forenede Teatervanthed, Gratie og Sympati, og mens Vaudevillen „Af Asken og i Ilden", hvor hun efter eget Ønske først optraadte i en lille beskeden Rolle blev udspillet, skrev jeg efter Radets gamle Lystspil „*Frosine ou la dernière venue*" den aldeles selvstændige Bearbejdelse Vaudevillen „Alle mulige Roller",

hvori hun fik Lejlighed til i een Akt at optræde som teatergal Tjenestepige, tysk Teatermütterchen, uforskammet Bladanmelder og italiensk Solodanserinde. Efter denne Prøve, der bragte hende og Teatret en glimrende Succes, var hendes Plads som Primadonna ubestridelig afgjort, men Kærligheden vedblev stadig at staa paa svage Fødder, idet den første Helt og Elsker var Invalid, og ingen af de yngre Kræfter kunde afløse ham.

Foruden de to nys nævnte Vaudeviller, skrev jeg i denne Sæson endnu en tredie: „Ildebrand i 'gamle Huse„ efter et fransk Lystspil og Operetten „Mumbo Gumbo Gongong den Store“ med Benyttelse af Motiver fra „Houang Pouff“, „Schahabaham II“ og *„La garde du roi de Siam“*, hvilke tre Stykker dramatiserer et orientalsk Æventyr, som senere er overført paa Ludvig XI og hans Stjernetyder. Det sidste Stykke, der var skrevet med ualmindelig godt Humør og udstyret med udmærket Musik, var et harmløst morsomt Kineseri, og da det var pragtfuldt udstyret og blev ypperligt udført, er der ingen af mine Stykker, paa hvis Succes jeg efter Proverne har været mere

sikker end paa dette Udbrud af et Par Ugers Munterhed.

Men ikke engang den mest erfarne Augur kan forudse Teaterhimlens Fænomener! Netop dette uskyldige Kineseri skulde fremkalde det første Uvejr, mine Stykker havde oplevet i Danmark.

Sagen gik ganske naturligt saaledes til. Jeg havde, da Stykket skulde indstuderes, besat Rollerne med de tjenligste Kræfter, der stod til min Raadighed: de to komiske: Kejser Mumbo-Gumbo med Hagen og Overmandarinen Tsching Ding Dang med Helsengren sen., Elskerinden i Æventyret, en ung dansk Aktrice, der er strandet, fanget af Sørøvere, købt af Mandarinen og foræret til Kejseren som Skønhed, Danserinde, Sangerinde etc., blev naturligvis udført af Frøken Price! Det var aldeles i sin Orden, men uheldigvis var der En, som ikke fandt det i sin Orden, og det var en anden ung Skuespillerinde, som havde den ved Teatrene ikke usædvanlige Overbevisning, at hun selv var den, som bedst kunde udføre den bedste Rolle i ethvert Stykke, og at hun var uretfærdigt tilsidesat, naar den blev overdraget til en Anden. I denne unge Skuespillerindes

Familie havde der paa „Mumbo Gumbos“ første Opførelsesdag været et Middagsgilde, hvorved der selvfølgelig blev omtalt den Uretfærdighed, der var vist Husets talentfulde Datter. Om Aftenen var alle Husets Gæster indbudne til at se Premieren i Kasino. Under Forestillingen forholdt de sig rolige, uagtet det efter deres Skøn overdrevne Bifald, der uafladelig blev den foretrukne Rivalinde til Del, men da Klapperne efter Tæppets Fald gik saa vidt, at de forsøgte og gennemførte en Fremkaldelse af hende, følte to af de yngste Gæster — et Par næppe nok fuldvoksne Russer — sig forpligtede til at protestere mod, at man i den Grad chikanerede den tilsidesatte Kunstnerinde. De tog derfor hver sin medbragte Vægterpibe frem og istemte en skingrende Fløjte-Duo, der gjorde sig lige saa gældende som de mange Hundrede Klapperes Applaus. Uheldigvis var der mellem de Applauderende et Par „brutale Klappere“, der fandt sig forurettede ved, at de to Piberes Minoritetsvotum var nær ved at overdøve hele den øvrige Majoritet: de gav sig derfor til at klappe med hver Haand for sig paa Ryg og Skuldre af Piberne, indtil disse stak Piben ind og forlod Valpladsen.

Dermed var dog kun Kampen om „Mumbo Gumbo“ indledt. Mine Velyndere i Pressen kunde allerede Dagen efter fortælle det Faktum, at Stykket var bleven udpebet, og Piberne kunde ligeledes fortælle deres jævnaldrende Kammerater, hvor skammeligt de var blevne overfaldne af Klakkørerne, fordi de havde udført deres Dommerkald, og uagtet Kasinoteatret aldrig i min Tid havde Spor af „Klakke“ gik denne Fortælling uden videre over i „Flyveposten“.

Til næste Opførelse af Stykket mødte ikke blot Piberne fra Premieren, men et helt Hjælpekorps paa 20—35 unge Studerende hver med sin nykøbte Pibe, og nu varede Pibningen til Gongonen lød. Det almindelige Publikum, der var kommet for at se Stykket og havde moret sig over det, var imidlertid betydelig mere talrigt end den Flok unge Mennesker, der paa Forhaand var blevne enige om at fortsætte Udpibningen, men denne lod sig ikke kujonere af Overtallet og fremtvang ved otte Forestillinger Gongonsignalet.

Imidlertid havde Teatret indovet en ny borgerlig Vaudeville „Ildebrand i gamle Huse“ — lokaliseret efter det Franske, og nu kom

dette paa Repertoiret, og hermed havde Piberi-Sporten tabt Nyhedens Interesse.

Under en af de første følgende Forestillinger indfraf der en „Upasselighed“ i Personalet, og da en meget populær Skuespiller netop paa samme Tid havde bebudet Oplæsning i Studenterforeningen, lod jeg, først efter at de to første Enaktsstykker var spillede, Regissøren fra Scenen bekendtgøre, at Teatret paa Grund af Sygdomsforfald var nødsaget til i Stedet for det averterede tredie Stykke at opføre „Mumbo Gumbo Gonggong den Store“, og hvad enten det var fordi Publikum ventede en Gentagelse af Kampen mellem Pibere og Klappere, eller fordi de hellere vilde se dette Stykke — nok er det: denne Tilkendegivelse blev i Modsætning til Repertoireforandringer i Almindelighed modtaget med Bifald.

Og se! Denne Gang gik Stykket med enstemmig Applaus under Spillet og stormende Fremkaldelse efter Tæppets Fald.

Stykket er efter min Tid et Par Gange med udelt Bifald optaget paa Repertoiret, og i svensk Oversættelse skal det være opført næsten et Par Hundrede Gange.

Pepita-Sæsonen.

Paa min første Udenlandsrejse havde jeg i Wien seet den meget omskrevne Skønhed, Señora Pepita d'Oliva, optræde paa Carlteatret baade som Solodanserinde i de to spanske Nationaldanse „La Madrileña og „El Ole“ og som Skuespillerinde i Farcen: „Kurmärker und Picarde“, hvori hun spillede den kvindelige Rolle paa Fransk med stærk spansk Akcent.

Da jeg kom tilbage, spurgte mine Medbestyrere mig meget ivrigt om min Opfattelse af dette Teaterfænomén, især med Hensyn til et eventuelt Engagement ved Kasino, og jeg, der var vant til at se Bournonvilles kunstneriske Balletdanse, kunde naturligvis ikke nære store Forhaabninger om, at de to Danse, hun havde paa sit Repertoire, skulde vække nogen synder-

lig Begejstring hos et Publikum, der var saa forvænt som det københavnske. Hendes Komediespil havde slet ikke tiltalt mig. Farcen, hvori hun optraadte, egnede sig kun for en Variété, hendes dybe Stemme tog sig næsten karleagtig ud i de franske Replikker, og den „gebrochne“ franske Dialekt, hvorpaa hun udtalte dem, klang ligefrem barok — og da jeg i det Hele taget betragtede Gæste-Optræden af fremmede Teaterstjerner som et misligt Middel til at trække Hus, kunde jeg saa meget mindre anbefale at spekulere i den skønne Spanierinde.

I Begyndelsen af min tredie Sæson modtog Teaterstyrelsen et Tilbud fra en Teaterkommissionær i Berlin, hvor Pepita paa den Tid havde Engagement.

Hun var villig til at danse 20 Aftener i 3 Uger og 2 Dage, mod et Honorar af 4000 Rigsdaler. Det var altsaa, da hun hver Gang gav to Danse til Bedste, 200 Kroner for hver Dans, hvilket jo efter Kaptejn Mundts Beregning var urimelig dyrt; men da hun vilde hjælpe os til 6 Spilleaftener om Ugen, mens vi kun plejede at have 4, og da Teatrene altid, naar hun dansede, havde fuldt Hus til forhøjet Pris, og da vi befandt os i en Pengekrise, hvorunder

det myldrede med Bankerotter og Kassemangler, „saa maatte vi være skruptossede om vi ikke greb et saadant Tilbud med begge Hænder“ — erklærede han.

Alle mine Indvendinger var spildte. Pepitas Engagement blev besluttet, og alt hvad jeg opnaaede var, at det blev vedtaget at opsætte det til Slutningen af Sæsonen, naar Teatrene har svært ved at konkurrere med de nys udsprungne Træer. Hendes Tilbud at optræde midt i Sæsonen maatte man se at faa forandret til Maj Maaned, for at den Slappelse, der følger paa en Beruselsesperiode, først skulde indtræde hos vort Publikum under Teaterferien — det fik jeg med stort Besvær vor stædige økonomiske Bestyrer til at begribe, og det blev overdraget mig at rejse til Berlin for at slutte en dermed overensstemmende Kontrakt.

Det var i Slutningen af November 1857, at jeg tiltraadte denne Ekspedition, og Dagen efter min Afrejse skyndte jeg mig direkte fra Banegaarden hen til den mægtige Potentat, der disponerede over den skønne Donnas fortryllende Ben.

I min Embedsiver havde jeg ikke givet mig Tid til at ..ore mig Gala-Toilette, og det

var vist en Forsømmelse, ti det sortkjolede, hvidhalsede, friserede og pomadiserede Exemplar af en Kammertjener, der lukkede mig ind i Forstuen, maalte mig fra Øverst til Nederst med et eget medlidende Blik — som om han beklagede, at han var nødt til at afvise mig, og forsikrede mig, endnu før jeg kunde overlevere ham mit Kort: at jeg kom før silde til at faa Audiens denne Gang. „Der sad saa Mange i Ventesalen, at Hr. Teateragenten ikke vilde kunne modtage Halvdelen, men jeg kunde jo prøve min Lykke imorgen!"

Jeg havde imidlertid leveret ham mit Kort, som han betragtede med et lille Skuldertræk, da det ikke indeholdt mere end mit Navn. Vil De bringe Deres Herre dette, og sige ham, at hvis han ikke har Lejlighed til at modtage mig nu, saa er jeg at træffe fra Kl. 5 til 7 i Hotel Meinhard — sagde jeg saa ligegyldigt som muligt, idet jeg gav ham Kortet, og i samme Nu, som jeg saaledes udmeldte mig af de Audienssøgendes Klasse, avancerede jeg øjensynlig fra det nederste til det øverste Trin paa Respektens Trappestige. Nu førte Tjeneren mig straks ind i Ventesalen og rullede en reserveret Lænestol frem, hvori han bad mig

tage Plads, indtil han kunde faa Lejlighed til at melde mig. Derpaa tog han Plads foran Døren til Avdienskabinettet for at afvente den første Vakance.

Først under denne Ventetid fik jeg et Begreb om, hvilken forbavsende Indflydelse Hr. Agenten maatte udøve, idet jeg saa Mængden og Forskelligheden af hans Klienter. Endskønt det, som sagt, lakkede mod Enden af Audienstiden, sad der endnu paa hver Side af Salen to Rækker af Ventende, mindst en Snes paa hver Side, alle, saa vel Herrer som Damer i fuldt Puds. Der var tydeligt nok Aspiranter til enhver Plads paa Scenen, i Orkestret, paa Snoreloftet, i Sufflørhullet, paa Trampolinen, i Trapetset, paa Staaltraadslinen, i Løveburet og — paa Café-chantant-Tribunen! De var næsten alle uden Undtagelse dekorerede med Guldkæder, Diamanter, Brystnaale, Liljeteint, Rosenrødme og Tusch-Øjenbryn, og jeg gjorde vistnok i min Rejsedragt en yderst beskeden Figur mellem alle disse Storheder *in spe* — i alt Fald var det med meget nedladende Blik, at de maalte mig som den sidste Forsildekomne.

I samme Øjeblik, som den Avdienshavende kom ud fra Agentens Kabinet og Tjeneren

havde bragt mit Kort ind til sin Herre, fløj Døren op, og en pæn stor Mand, øjensynlig af semitisk Slægt fo'r mig i Møde og førte mig — jeg kan næsten sige: under Omfavnelse ind i det Værelse, som var Maalet for alle de Ventendes Længsler.

Vor Overenskomst var hurtig sluttet. Den forandrede Engagements-Termin, som jeg havde haabet skulde kuldkaste hele Forhandlingen, vedtog han føjelig, som om det var den ligegyldigste Ting af Verden, og forskellige preventive Bestemmelser, som jeg fordrede optagne i Kontrakten, f. Ex. den at Señoraen ikke maatte optræde paa noget andet Teater i København i Sæsonen 1857—58, hverken før eller efter sit Engagement ved Kasino, gik han smilende ind paa at optage.

Siden efter forstod jeg, at han smilede over min naive Tro paa slige Damers Respekt for Kontraktsbestemmelser, men den Gang var jeg saa smaat stolt over at have opnaaet saa mange Kauteler, og allerede samme Dag som jeg kom til Berlin havde jeg fuldbragt min Opgave og var færdig til Hjemrejsen.

Ved at lægge Vejen over Stettin, hvorfra der om Aftenen gik en Damper til København

kunde jeg komme en Dag tidligere hjem, end ved at køre over Hamborg til Kiel og derfra gaa med Dampskib til Korsør, og da den preussiske Hovedstad aldrig har fristet mig til unødvendigt Ophold, besluttede jeg at vælge den første Route og begive mig paa Rejsen saa hurtigt, at jeg kunde være i Stettin før det danske Dampskib afgik, hvilket akkurat lod sig gøre.

Det blev tilfældigvis en interessant lille Tur. Paa Jernbanen kom jeg til at køre i Kupé med tre tyske Handelsrejsende, der lige som jeg skulde til København med Stettiner-Dampskibet. Det var tre drabelige Germanere, der alle tre blev større og større for hver Replik, de vekslede, idet den ene altid overbød, hvad den anden havde sagt. Den ene var en patetisk prøjsisk Helstats-Tysker, den anden en revolutionær Badenser og den tredie en kreutzfidel k. k. loyal Wiener, men alle tre var saa propfulde af Poesi eller i alt Fald af Citater og saa disponerede til Deklamation, at der hvert Øjeblik fløj dem et Vers eller en Visestump ud af Munden — naturligvis af modsat Tendens, men allesammen erhaben og schwungvolle. Prøjseren lagde for med en begejstret Hymne til det

dejlige Tyskland, som vi nu var paa Vej til at forlade, idet vi fo'r hen over den brandenburgske Sandslette, og han sluttede patetisk med Hofmann von Fallerslebens Udbrud:

Deutschland, Deutschland über Alles,
Über Alles in der Welt!
Wenn es stets zu Schutz und Trutze
Liebevoll zusammen hält,
Von der Maas bis an der Memel,
Von der Etsch bis an den Belt.

Ja deri var den glade Wiener enig med ham, kun maatte han fastholde, at det var Frederik Barbarossas Arvinger, der skulde erobre det hele Evropa, naar først hele Tyskland var gaaet op i den tyske Kejserstat — og den eneste tyske Kejserstat var naturligvis den østerrigske.

Saa blev Preusseren vittig og paaviste, at den østerrigske Stat bestod af 17 forskellige Folkeslag, hvoraf Tyskerne kun udgjorde en Fjerde- eller Femtedel. Preussen var derimod den tyske Fremtidsstat, hvori alle de smaa Forbundsstater skulde gaa op.

Men saa kom Badenseren først rigtig i Krigshumør. Det var efter hans Forsikring

hverken Barbarossas Gengangerlegioner eller Preussernes Regimenter af „Fürstenknechte“, der skulde samle og udvide det tyske Rige. Nej det var forbeholdt Fremtidens folkelige Friskarer. Nu hed det:

Drei und dreiszig! Vier und dreiszig!
Seid auf euren Kopf bedacht,
Wenn das Volk einst grimm und beiszig
Der Geduld ein Ende macht!

Naar man hørte hans Citater af Herwegh & Komp., skulde man tro, at hele Evropa stod færdig til et nyt 1793.

Da vi kom ombord paa Dampskibet og ud paa det af Tysken endnu ikke helt undertvungne vaade Element, blev de stridbare Herrer mere og mere fredsommelige efterhaanden som Vinden og Bølgegangen tiltog i Styrke, og da begge disse tilsidst blev saa voldsomme, at det var farligt at opholde sig paa Dækket, og vi desaarsag blev kommanderede ned i Kahytterne med Forbud mod at forlade vore Kojer, førend vi fik Tilladelse dertil, adlød de uden at kny denne despotiske Befaling, og det var kun med et resigneret Suk, at Badenseren spurgte Opvarteren, der anviste os vore Kojer, „om han

skulde lægge sig i den øverste eller den underste Dragkisteskuffe?“

Det varede ikke længe, førend vi havde en orkanagtig Snestorm. Skibet gyngede saa vildt og uregelmæssigt, at vi snart laa paa højre, snart paa venstre Side, snart stod paa Benene og snart paa Hovedet, hvilket sidste især var i høj Grad generende for mine tre Rejsefæller, naar deres Søsyge kom til Udbrud. Med nogle faa Sekunders Mellemrum styrtede den ene Sø efter den anden over Skibet, fulgt af et voldsomt Brag af knust eller omvæltet Dækslast, derpaa kom en forfærdelig Gyngetur, saa en tredobbelt Explosion fremkaldt af den nys indtagne Aftensmad og saa et trestemmigt Jammerhyl, med recitativiske Udbrud som: „Ach Gott, ach Gott!“ — saa en lille Pause udfyldt af Klynken, der nærmede sig Graad, saa et orkanagtigt Vindstod med tilhørende Styrtesø, truende Kæntring og et tordenlignende Bulder oppe paa Dækket — det var fire tyske Luksusheste, der gjorde et Forsøg paa at slaa sig løs, hvorved to af dem brækkede Benene og derfor blev ihjelslaaede — Brøl af mine Rejsefæller, der rullede ud af deres Kojer, raabte „Schiffbruch!“ og forsikrede, at Kedelen var sprunget, skønt

Maskinen arbejdede ufortroden, Raab paa Opvarteren, der kom ned i Kahytten og tyssede paa Skraalerne, forfærdeligt Brag af en Styrteso, der overskyllede Dækket og kastede Rorgængeren fra Rattet ud over Rælingen, derpaa Raab ovenfra: „En Mand overbord.“ Paa dette Signal stansede Tyskernes Protester mod at holdes indespærrede i Kahytten. De kravlede op i deres Køjer og vedligeholdt en ynkelig Jammer afbrudt af religiose Hjertesuk. Det forekom mig endogsaa, at jeg, den Gang, da Uvejret sagtnede, og jeg var i Færd med at falde i Søvn, hørte den ubarmhjærtige Badenser ramse Dekader af Ave Maria'er op over sin Rosenkrans.

Da vi om Morgenen blev purrede ud, havde Stormen udraset og Bølgerne lagt sig til Hvile. Tyskerne var tavse. De havde forvundet deres Jammer og forelobig opgivet saa vel Verdens Erobring og Evropas Fortyskelse, som „der vier und dreiszigfachen Mord“, som Badenseren Dagen i Forvejen havde erklæret for „die unaufschiebbarste Bürgerpflicht.“

Af alle mine Rejser til Søs og til Lands havde denne lille Tur over Østersøen været den ubehageligste, og til at forøge dens Ubehage-

ligheder bidrog siden den Omstændighed, at den, da Foraaret kom, viste sig at være gjort forgæves. Madame Pepita d'Oliva meldte Forfald, men tilbød i Begyndelsen af næste Sæson at tiltræde sit Engagement.

Dette Tilbud var, som foran udviklet, efter min Anskuelse slet ikke fordelagtigt for Kasino, og jeg modsatte mig derfor af alle Kræfter dets Modtagelse, men det hjalp ikke. Kaptejn Mundt havde udregnet, at Publikum endnu var trykket af Pengekrisen, og at vi derfor kunde imødese en daarlig September-Indtægt, hvis vi ikke vilde byde Publikum noget Ekstraordinært, saa meget mere som man vidste, at Folketeatret havde engageret en anden spansk Danserinde Petra Camara med Selskab. Og da Kaptainen som vort økonomiske Forsyn havde størst Autoritet i Pengesager, turde vort juridiske Medlem af Direktionen ikke stemme imod ham. Altsaa: jeg fik begge Stemmer imod mig, og jeg vilde den Gang som altid hellere bøje mig for Majoriteten og nøjes med det Haab, at Tiden skulde vise, at jeg havde set rigtigt paa Sagen, end jeg vilde sætte min Vilje igennem ved at appellere og udsætte mig for, at den uberegnelige Teaterskæbne skulde give Majoriteten Ret.

Den 12te September 1858 kom, og denne Gang holdt Señora Pepita Ord.

Hun afleverede sine to Danse, men til Bestyrelsens store Forbavselse havde den verdensberømte Tryllerinde kun trukket halvt Hus, og det Bifald, hun vandt, var ikke ublandet. Bladenes Anmeldelser var valne, og mine Medbestyrere var lige ved at tabe Modet, men Spanierinden var uforknyt. Da jeg søgte at forklare hende den uventede Mangel paa Begejstring med Publikums Lyst til at nyde de smukke Efteraarsdage udenfor Byen, svarede hun leende: Saadan er Publikum overalt, hvor jeg kommer! Det er først, naar man har set min Dans nogle Gange, at jeg faar Tilskuerne i min Magt, men saa er jeg ogsaa vis paa dem.

Saa skulde hun Dævlen brække mig ogsaa danse gratis, til hun betalte sig! — sagde Kaptainen, da vi trøstede ham med denne Bekendelse. Han kunde virkelig trænge til Trøst, thi Señoraens anden Optræden bragte mindre i Kassen end den første, og tredie og fjerde Aften var Indtægten endog saa knap, at naar hendes Honorar blev fratrukket, var der ikke

stort mere tilbage, end til, som det hedder i Teatersproget, „at betale Porcelænet“.

— Seksten saadanne Aftens-Indtægter til, det var skønne Udsigter! — sukkede vort økonomiske Forsyn med god Grund. Nu var gode Raad dyre, og i Mangel af Bedre besluttede man at opfylde Pepitas Ønske: at lade hende optræde i en dansk Komedie.

Men det var lettere sagt end gjort. Publikum forstod ikke Spansk, og Pepita kunde hverken tale Dansk eller noget andet Sprog end sit Modersmaal med Undtagelse af et haardtklingende Fransk, og selv om man vilde oversætte en Rolle paa Fransk for hende, var der Ingen, som i hele vort Teaterrepertoire kunde udpege et Stykke, der indeholdt en taknemmelig Opgave for en saa ejendommelig Begavelse som hendes. Der maatte altsaa skrives et nyt Stykke særligt beregnet paa at præsentere hendes specielle Forcer, ti den tydske Farce, som hun selv anbefalede til Oversættelse, var baade smagløs og talentløs.

Men var der Tid til at bringe et saadant Arbejde paa Scenen? — Fire af de akkorderede Forestillinger var forbi, der var altsaa kun 16 tilbage, og paa mindre end otte Dage kunde

vi ikke vente, at nogen Forfatter skulde udføre et saadant Stykke Arbejde, hvoraf Halvdelen maatte skrives paa Fransk. — Regnede vi saa blot fire Dage til Indstuderingen, vilde der kun være fire Forestillinger tilbage af de tyve, hvortil Pepita var engageret, og kunde det lønne sig for deres Skyld at anskaffe sig et Stykke, der ikke kunde spilles, naar hun var rejst? Og hvor fandt man en Forfatter, der vilde paatage sig det utaknemmelige Hverv at opfinde og udarbejde et dramatisk Arbejde, der stillede saa ekstraordinære Fordringer, og kun havde Udsigt til at blive opført fire Gange? Og hvor højt maatte man ikke honorere en saa selvfornægtende Forfatter?

Alle disse Spørgsmaal havde mine Herrer Meddirektører ondt ved at besvare. Kaptainen kunde ikke noksom harme sig over Publikums Uberegnelighed, men Prokuratoren indrømmede, at jeg dog havde regnet rigtigt, og yttrede smigrende: at han gjorde Regning paa, at naar jeg selv vilde skrive det nye Stykke, var jeg Mand for at gøre det med kort Frist.

Han fik Ret.

Samme Aften fik jeg Ideen til det i en Samtale med Pepita. Hun forlangte, at jeg

skulde skrive et Stykke, og da jeg forsikrede hende, at jeg ikke havde nogen Idé til et saadant, løftede hun paa sine smukke Skuldre og blæste ad mine Undskyldninger. Jeg kunde jo blot nedskrive vor Samtale og selv gentage mine Indvendinger for aabent Tæppe, saa vilde Publikum faa at høre, hvor nødig jeg havde føjet hende, og hvor despotisk hun havde tvunget mig dertil, og saa havde vi jo Stykket. Jeg tillod mig at bemærke, at jeg var Teaterdirektør, og vilde være umulig som saadan, hvis jeg ikke havde en temmelig fast Vilje, der hverken lod sig bøje af den vildeste Teaterhelt eller den dejligste Primadonna.

Et moi Monsieur! Je suis Pepita — Comprenez-vous? Je suis femme, ça veut dire capricieuse — je suis danseuse, ça veut dire: trés capricieuse — et avant tout: je suis P e p i t a, *ça veut dire extremement capricieuse, et j'ai contracté l'habitude de voir tout le monde céder à mes caprices* — svarede Trylleinden aldeles oprigtigt og ugeneret.

Jeg kunde ikke nægte, at denne Replik lod sig benytte som Indledning til det foreslaaede Stykke, og da Signalet, der kaldte hende ind paa Scenen til at danse El Ole lød

i det samme, gjorde jeg et Afskedsbuk, som hun opfattede som en Tilkendegivelse af, at nu var den Sag afgjort.

— Glem saa ikke at skrive en lille Rolle for min Søster i Stykket! — hviskede hun, idet hun dansede ud af Kulissen.

Den følgende Nat lagde jeg Planen til „En Kaprice“, hvori Pepita fik Lejlighed til under Forspillet i en Samtale med Regissøren at paatage sig Ansvaret for hendes Optræden som Skuespillerinde. I det egentlige Stykke lod jeg hende vise sin Dans og forskellige Prøver paa sine mimisk-plastiske Præstationer for en komisk norsk-norsk Balletmester, og her var jeg saa heldig i Carl Hagen at kunne give hende en Modspiller, der ved sit rige Lune og sin mesterlige Dialektfærdighed tilfulde fortjente den Broderpart af Bifaldet, som blev ham til Del.

Efter tre Dages (og til Dels Nætters) Arbejde kunde jeg overraske mine Meddirektorer med det Budskab, at nu var det ønskede Stykke allerede færdigt. Prokuratoren udbrød forundret: — Allerede? — men Kaptainen, der tog alt fra sit økonomiske Synspunkt, røbede ingen Glæde over den uventede Hurtighed, hvormed Arbejdet var blevet udført, men trøstede sig ved, at

„naar det var færdigt paa tre Dage, kunde det da ikke koste ret meget“.

Det var Paaskønnelsen af min Iver og mine Anstrengelser! — Jeg betroede ham da, at han selv havde gjort Regning paa, at et saadant Stykke vilde forhøje hver af de resterende Pepita-Forestillingers Aften-Indtægt med et Par Hundrede Daler, og da den Forfatter, der kunde fuldføre Stykket paa 3 Dage i Stedet for at behøve 8 Dage dertil, vilde bringe Teatret Lejlighed til at vinde denne Forhojelse i 5 Aftener flere af Pepitas resterende Forestillinger, vilde det hurtigt skrevne Arbejde bringe 1000 Rd. mere ind end det, der blev 5 Dage senere færdigt, ansaa jeg det for et passende Honorar at betale det med samme Sum, som Pepita fik for hver Aften, hun havde danset uden at bringe Teatret nogen Vinding.

Da Kaptainen hørte dette, kunde han ikke beherske sin altid parate Lyst til at prutte, men raabte: — 200 Rigsdaler! Det er da for Fanden ikke Deres Alvor? — Naar hun skal have sine 200, og De ogsaa vil have 200, og vi saa kun faar 400 i aftenlig Indtægt, som hun har skaffet os de sidste Gange — Hvordan Dævlen skal vi saa komme ud af det?

-- Det bliver Deres Sag, Hr. Kaptain. De har Skyld i, at hun er kommet hid, og at jeg har maattet skrive Komedien paa tre Dage. Sagen er for Resten, at De har voteret hende 200 Rd. for hver Gang hun danser, mens jeg kun har forlangt den samme Pris for Stykket en Gang for alle, uagtet det forhaabentlig hver Aften det spilles vil fordoble Indtægten fra 400 til 800 — svarede jeg.

— Ja, naar man bare kunde stole paa, at hun vilde trække Hus! Men nu har jeg tabt Troen til hende. Hun gør maaske ingen Lykke i Stykket, og derfor vilde jeg ønske, at vi kunde honorere Dem med en mindre Sum for hver Forestilling, det oplever! — vedblev den konsekvente Økonom.

Jeg forudsaa straks at dette Forsøg paa at forringe mit Honorar vilde forøge det, og svarede: Nu vel! Hvis Kaptainen hellere vil afse 25 Rd. for hver Opførelse, saa vil jeg ogsaa nøjes dermed!

Det gik han glad ind paa, men da „En Kaprice“ allerede i samme Sæson blev opført 19 Gange og i Sæsonen 1861—62 ved Pepitas anden Gæste-Optræden oplevede lige saa mange

Opførelser, glædede han sig næppe. Stykket kostede nu 950 Rd. i Stedet for 200.

„En Kaprice“ gjorde imidlertid al ønskelig Lykke. Især blev Hagen applauderet saa godt som for hver af sine norsk-norske Replikker — ikke at tale om Kupletterne! Ogsaa Pepita fik alt det Bifald, jeg havde gjort Regning paa, og uagtet hun hellere havde undt sin Medspiller en mindre Broderpart af Applausen, foreslog hun selv, da de 20 Forestillinger var endte, et nyt Engagement paa 10 Forestillinger for at „spille sin Kaprice ud“. Bestyrelsen gik ind paa Forslaget for at bøde paa de første Afteners tarvelige Indtægt, men endskønt hendes dramatiske Optræden havde betalt sig saa godt, at de 19 Forestillinger, hvorpaa Stykket blev spillet, indbragte 13500 Rd. og den sidste blev givet for udsolgt Hus, fandt nu vor økonomiske Direktør, at der ikke var nogen Grund til yderligere at forlænge hendes Engagement, hvorom hun atter havde ytret et Ønske.

Saa snart den skønne Spanierinde fik Nys om denne Beslutning, sendte hun Bud efter mig og fortalte mig med sit mest fortryllende Smil, at nu havde hun faaet en ny Kaprice, og den gik ud paa, at jeg skulde skrive hende

et nyt Stykke, saa vilde hun forny sin Kontrakt. Da jeg svarede, at det ikke stod i min Magt saaledes paa Kommando at ryste Vaudeviller ud af Ærmerne, men at jeg skulde have et nyt Stykke færdigt til hende, naar hun kom igen i næste Sæson — gjorde hun atter en Prøve med sit: „*Je le veux!*“ og da det ingen Virkning gjorde, improviserede hun efter min Bortgang en Scene *à la diablesse,* der gik ud over Pyntekonen og Regissøren, og fortalte dem, at nu var det forbi mellem hende og Kasino.

Denne eklatante Opsigelse fra hendes Side fik allerede Dagen efter sin Forklaring, idet vi erfarede, at hun i de sidste Dage af sit Engagement ved Kasino havde staaet i Underhandling med Folketeatret, der, opmuntret ved hendes Succes i „En Kaprice“, havde gjort hende et Tilbud paa 20 Forestillinger og et nyt Stykke (H. P. Holsts „De to Kometer“).

Ogsaa Kaptain Mundts Beslutning at afbryde den indbringende Succes fik sin forstaaelige Motivering. Balletmester Bournonville, der til det Yderste foragtede Pepitas uskolede Dans, havde paa den Tid to meget vakre Elever, Søstrene Healey, der efter at have danset den foregaaende Sommer paa Pantomimeteatret i

Tivoli, havde gennemgaaet et Kursus hos ham i den højere Dansekunst og nu var uden Engagement. For dem havde han komponeret et Par smukke Danse. Disse to unge Danserinder havde han tilbudt Kasino tilligemed deres nye Repertoire for et beskedent Honorar, der kun udgjorde en forsvindende Brøkdel af de 225 Rd., som hver af de sidste Pepita-Forestillinger havde kostet, og efter Kaptainens uforgribelige Økonomi var det Billigste altid fordelagtigere end det mest Tiltrækkende.

Efter Pepitas Bortgang indtraadte den af mig forudsagte Ebbe i Teatrets Indtægter endogsaa i større Skala end jeg havde ventet. For at spille vore bedste Trumfer ud begyndte vi de første Aftener med et nyt Fireakts-Lystspil „Sladder“ af Scribe og i Tilgift: et Udvalg af franske Folkesange, sungne af en Dobbeltkvartet af Bearnere i Nationalkostumer. — Ak! den herlige Premiere og de smukke Sangeres Debut bragte os tilsammen kun en Brutto-Indtægt paa 104 Rdl.!

— Det er hvad jeg har forudsagt! — kunde jeg nu beraabe mig paa, skønt det ikke var mig nogen Tilfredsstillelse.

— Ja, det er for galt! — indrømmede Kap-

tainen. — Vi bliver nodt til at engagere de smaa Healeyer! Folk vil jo nu have Dans, lader det til.

Jeg maatte erkende, at vi foreløbig kunde behøve al mulig Ekstra-Assistance, ogsaa af „de smaa Healeyer“, men jeg maatte desværre tillige forudsige, at de aldeles ikke vilde trække Hus. De havde danset paa Tivoli, hvor man havde set deres Dans tilligemed Snese andre Forlystelser for en Mark, hvor kunde man saa tro, at Nogen vilde betale Teaterpriser for at se dem danse, især da de kun dansede almindelig Balletdans, som man havde set nok af. Det Publikum, der havde fyldt Kasino i den sidste Tid, var udelukkende Pepitas, og det havde hun taget med sig til Folketeatret. Af det vilde ikke et Individ komme for at se de pæne Pigers bournonvilleske *Pas de deux*, der ikke havde Spor af Lighed med Pepitas dæmoniske Zigøjnerdans.

Ogsaa deri fik jeg Ret. Den første Hverdagsforestilling, hvorpaa Søstrene Healey optraadte i to nye af Bournonville komponerede Danse gav en Brutto-Indtægt af kun — 83 Rdl. Hele November, der plejede at være den bedste Indtægts-Maaned i Sæsonen, og som det førrige

Aar ved Teatrets egne Kræfter havde indbragt 12,000 Rbd., gav nu kun 4000 Rbd.

Nu maatte vor økonomiske Kaptain paany indrømme, at han havde gjort gal Beregning. Misserne Healey vedblev at danse hver Aften i tre Maaneder og vedblev uforandret at opnaa en *succes d'estime*, men vedblev lige saa uforandret at savne al den dæmoniske Tiltrækningskraft, som Pepita nu udøvede paa Folketeatret.

— De tjente ingen Penge ved at bytte den dyre Spanierinde bort for de billige Englænderinder, — kunde jeg ikke lade være med at sige til Kaptainen.

— Nej, naturligvis! — svarede han stødt. — Og det er jo Deres Skyld. Hvorfor Fanden skriver De ikke saadan et Stykke for dem, som det De skrev for hende?

Det kunde jeg ikke gøre begribeligt for hans Fatteevne. Derimod fortalte jeg ham, at jeg havde lovet Hagen, at han som Tak for hans udmærkede Bjerkebek skulde faa et nyt Stykke, hvori han kunde fortsætte sin Optræden som den norske Balletmester, og det skulde han faa til sin Benefice.

— Nej, lad blot Haeleyerne komme til at

danse deri, og lad os saa spille Stykket straks! Saa skal De se, at vi nok faar Hus igen — paastod Kaptainen.

— „Danserinderne“ maa gerne slutte Stykket med en *Pas de deux*. Det vil hverken gøre fra eller til, men Kasino kan ikke komme til at spille Stykket før efter Hagens Benefice, ti han har mit Løfte paa den første Forestilling! — erklærede jeg, og da jeg hverken vilde bryde eller omgaa mit Ord, men tilføjede, at Vaudevillen kunde være skrevet og indstuderet om 14 Dage, saa maatte Kaptainen paa Grund af min „mageløse Paastaaelighed“ eller rettere: paa Grund af hans urimelige Lyst til at tvinge de to Balletvæsener ind i en Vaudeville, hvori de ingen Nytte gjorde — finde sig i at give Skuespiller Hagen Benefice i Begyndelsen af December i Stedet for, som han plejede, i Slutningen af April.

Stykket gjorde al rimelig Lykke, men trække Hus kunde det lige saa lidt som noget andet Stykke i Resten af denne spolerede Sæson.

Uagtet der blev indstuderet 12 Nyheder og en Mængde Repriser og assisteret henimod et halvthundrede Gange af fremmede Kunstnere og Kunstnerinder, beløb Teatrets hele Aars-

indtægt sig til lidt over 53000 Rbd. eller — naar man fratrak Udgifterne til den fremmede Assistance, der overskred 8000 Rbd. — til 45000 Rbd., mens Teatrets egne Kræfter Aaret forud havde indbragt mellem ti og elleve Tusinde mere.

Jeg forudser, at en og anden — endogsaa velvillig Læser — med en vis fortrædelig Forundring vil betragte de mange Talstørrelser, der her har faaet Plads imellem mine Erindringer, uagtet jeg aldrig har lagt Skjul paa, at jeg har og altid har haft en medfødt Modbydelighed for alle Cifferbetegnelser lige fra Husnummere til Aarstal og Logaritmer, men da de Differencer, der mere og mere gjorde mig det umuligt at hævde min Stilling som artistisk Teaterdirektør overfor Kaptein Mundts ejendommelige Økonomi, bedst kunde illustreres ved store Tal, har jeg opgivet disse efter mine Optegnelser fra Fortidens Regnskaber. Som Prøve paa, at hans Økonomi i det Smaa ogsaa kunde fremkalde Konflikter, der var lige saa irriterende som de, der drejede sig om større Beløb, skal jeg fortælle et Eksempel paa hans utaalelige Styversparsommelighed.

Da jeg havde skrevet Vaudevillen „Ridderen“

og Regissøren efter den vedtagne urimelige Forretningsorden skulde forelægge ham som økonomisk Direktør Listen over de aftenlige Udgifter (uagtet han slet ikke kendte Stykket). opdagede han mellem de optegnede Rekvisitter „en Tekop, der skal slaas itu“ — og følte øjeblikkelig sin økonomiske Samvittighed oprørt over denne hensynsløse Ødselhed. „Vil De sige Bøgh, at den Udgiftspost stryger jeg. Det har aldrig moret mig at se Porcelæn blive slaaet i Stykker, og jeg tror heller ikke, at det kan more Publikum.“ Regissøren, der kendte Stykket, erklærede, at det ikke var muligt at undgaa denne Udgift.

Naar det var en fremmed Forfatter, der havde bearbejdet Stykket, kan jeg godt forstaa at det ikke kunde undgaas, men da det er Bøgh selv, der har bearbejdet det, maa han sagtens kunne forandre saa meget i Stykket, at vi kan gøre denne Besparelse. Lad ham komme herned paa Direktionsværelset, saa skal jeg nok tale ham til Rette!

Jeg kom. Men med min „mageløse Paastaaelighed“ beklagede jeg straks, at han denne Gang, som saa ofte før, havde prostitueret sig ved sin Indblanding i en Sag, hvorom han ikke

havde Begreb. Det franske Stykke, jeg havde bearbejdet, hed „*La tasse cassée*“, Tekoppen knuses i første Scene af Tjenestepigen, og hele den pikante Intrige drejer sig fra Først til Sidst om „den ituslagne Kop“. Den hele Bekostning vilde være en Kop af de allerbilligste, som maatte være ituslaaet før Forestillingen og kun sammenholdt med en tynd Strimmel Guldpapir for at Skaarene kan falde fra hinanden ved den letteste Berørelse af Støvekosten, og en umage Kop, der kan købes for en Markspenge, kan gerne figurere i 16 Opførelser, og tilsyneladende slaas i Stykker saaledes, at Skaarene igen kan sættes sammen til næste Gang. Det kan maaske saaledes blive en Udgift af en Skilling for hver Opførelse af Stykket, eller i det uheldigste Tilfælde 16 Skilling pr. Forestilling. Og nu vil De, Hr. Kaptain, idet De af Styversparsommelighed stryger denne Skillingsudgift, umuliggøre Stykket, som Personalet har anvendt 8 Dage paa at indstudere?

— Ja, men som økonomisk Direktør kan jeg jo ikke vide ... — faldt han mig her i Talen. Nu var det min Tur at afbryde ham: Jo, som økonomisk Direktør maa De netop vide, at Personalet koster os et Par Hundrede Rigs-

daler om Dagen, og at det er en gal Økonomi at udsætte Teatret for femten seksten hundrede Rigsdalers Tidspilde, fordi De indbilder Dem at kunne spare nogle Skilling ved at stryge et uundværligt Rekvisit i et Stykke, som De ikke kender! —

Koppen blev naturligvis købt, og Skaarene holdt sig lige saa længe som Stykket holdt sig paa Repertoiret. Men det er let at forstaa, at jeg ikke i Længden kunde arbejde sammen med en Mand, der næsten daglig gav Anledning til slige Sammenstød.

Sidste Sæson ved Kasino.

I den foregaaende Sæson havde jeg i Vaudevillen „Alle mulige Roller“ ladet Teaterdirektøren udstede følgende Hjertesuk:

Ja, vil Nogen vide,
hvad det er at slide
paa sit gode Huld og sit Humør,
og vil Nogen vide,
hvad en Sjæl kan lide,
og en Krop kan døje, før man dør,
og vil Nogen lære,
hvad det er at bære
alle Slags Malice og Malheur —
det kan han erfare
i en Time bare,
naar han bli'r Teaterdirektør.

Uophorlig da han hører
paa et Vrøvl af Regissører
og Orkesterdirektører,
Pyntekoner og Frisører,
Lappeskræddere, Sufflører,
Politi og Kontrollører.
Abonnenter og Gratister,
Brandmajorer, Journalister,
Digtere og Komponister,
Virtuoser, Hoboister,
Maskinister
og Lampister,
og Korister
og Statister!
Puh!
Det er et Elende,
det maa jeg bekende.
Jeg er ganske ødelagt og ør.
Men lad bare denne
Vinter faa en Ende,
Saa skal Fanden være Direktør!

Nu havde jeg imidlertid — skønt jeg havde gjort samme Erfaringer som Direktør Kinkel og mange Gange været fristet til at gøre hans sidste Ord til mine — overstaaet mit første treaarige Engagement og det første Aar af mit andet, og i Tillid til mit bomstærke Helbred

og mit gode Humør, haabede jeg at kunne hævde min Stilling i det resterende Par Aar, uagtet jeg var temmelig enig med mig selv, om ikke at indgaa paa noget tredie Engagement.

Min Tid havde været saa hvileløst optaget, at jeg tydeligt følte Umuligheden af, at mine Kræfter ret længe vilde slaa til, naar de Fordringer, der var stillede til dem, skulde fortsættes.

De fleste Timer af Dagen og Aftenen maatte jeg tilbringe paa Teatret med Repertoirets Indstudering, den utaknemmeligste og vanskeligste af alle Lærergerninger, som nødvendigvis maa udføres, og som dog Ingen, selv med den bedste Vilje og den største Forsigtighed kan udføre, uden at enhver Rettelse og Forklaring bliver opfattet som Fornærmelse — og med det uundgaaelige Tilsyn ved Forestillingerne, uden hvilket den Fejlende gerne kaster Skylden paa den Uskyldige.

Om Morgenen havde jeg næsten hver Dag den besværlige Opgave at høre paa Personalets Beklagelser og Begæringer, der ofte var saa ubeføjede, ja saa barnagtige, at man ikke kunde betragte dem som forenelige med sund Sans end sige med kunstnerisk Intelligens. En af

de mest dannede blandt Skuespillerne fik saa godt som aldrig en ny Rolle, uden at han Dagen efter bad sig fritaget for at udføre den, og det kostede hver Gang en timelang Forhandling at bringe ham til Ræson. Og hvilken Mængde Beklagelser over Smaastrid maatte ikke afhøres og udjævnes, og hvormange overflødige Forespørgsler var der ikke at besvare, hvor mange uopfyldelige Forlangender blev der ikke fremførte, og hvormeget tidsspildende Vrøvl blev der ikke produceret af alle de Personer, som Direktørvisen opramser!

Men det var kun en Forberedelse til mit væsenlige Dagværk: Overværelsen af Prøver og Forestillinger i Teatret og Deltagelse i de lige saa uundgaaelige som unyttige Bestyrelses-Møder, der blot egnede sig til at berøve mig Lyst og Ævne til den resterende Del af min Virksomhed: Omsorgen for at skaffe Teatret Repertoire.

Jeg véd næppe selv, hvorledes jeg i de fire Sæsoner fik Tid til at skrive nogle og tyve Stykker, at læse hele det nye franske Repertoire fra alle Pariser-Teatrene og gennemsøge et Hundrede tykke Bind af det ældre „*Théâtre contemporain*“ — ikke at tale om de Hun-

dreder af danske Stykker, der blev tilbudte Teatret — men derimod véd jeg med Vished, at jeg uden Skaansel overanstrængte mig i Teatrets Tjeneste, og desuagtet aldrig kunde tilfredsstille mine Herrer Meddirektorer, der stadig klagede over Mangel paa nye Stykker og for langsom Indstudering.

Et ganske oplysende Eksempel paa den Metode, hvorefter Bestyrelsen virkede til Teaterdriftens Fremme, kan jeg fortælle fra denne Sæsons Begyndelse.

Saa snart jeg havde endt den Rekreationsrejse, jeg var nødt til at foretage i Sommerferien, begyndte jeg paa en Femakts-Folkekomedie, hvortil jeg havde fundet et fortræffeligt Stof i Operateksten „*La Esmeralda*“, som Victor Hugo havde skrevet for Mll. Bertin, og hvori alle Roller, især Titelrollen, passede udmærket for Kasinos Personale: Esmeralda for Amalie Price, Claude Frollo for Anton Smith, Clopin for Chr. Schmidt, Quasimodo for Hagen og Gudule for Fru Rasmussen.

Med mine paa Rejsen forfriskede Kræfter lykkedes det mig, samtidig med at jeg passede min daglige Gerning, i mine faa Fritimer meget hurtigt at overkomme de første Arbejder, der

var nodvendige for Stykkets Bearbejdelse og Udstyrelse. Allerede efter tre Ugers Forløb kunde jeg underrette Bestyrelsen om, at jeg havde skrevet alle Sangnumrene og den versificerede Del af Dialogen, udvalgt de Melodier, der skulde arrangeres, truffet Aftale med Musikdirektøren om de valgte Melodier og de nye, der maatte komponeres, med Teatermaler og Maskinmester om de syv Dekorationer, der skulde anskaffes, og med Garderobeinspektøren og Teaterskræderen om alle de Hundreder af Kostymer, der dels maatte anskaffes, dels forandres til de optrædende Skuespillere, Korister og Statister. Jeg tilstaar, at jeg ventede lidt Anerkendelse for den Hurtighed, hvormed alt dette var udrettet, men i Stedet derfor spurgte Kaptain Mundt mig, om jeg havde gjort noget Overslag over Udgifterne til Stykkets Udstyrelse. Herpaa kunde jeg kun svare, at dertil havde der ikke været Tid, men jeg antog, at med sædvanlig Sparsommelighed vilde vi kunne udstyre det for 1600 Rigsdaler.

Ja, det kunde nu være godt nok, mente Kaptainen, men hvor det gjaldt en saa stor Sum kunde han som økonomisk Direktør nok ønske at se et detailleret Overslag, der viste, hvad

enhver Dekoration og enhver Dragt skulde koste. Jeg kunde jo lade Maleren, Maskinmesteren og Skræderen opskrive de Indkøb, der maatte gøres, og den Arbejdsløn, de vilde beregne sig, og saa behøvede jeg blot at attestere, at Alt var nødvendigt og efter mit Forlangende.

Nu maatte jeg tage Bladet fra Munden og lade den nidkære Økonom vide, at det ikke vilde være til mindste Nytte, at han fik det begærede Overslag at se, da han hverken kendte det endnu ikke færdige Stykke eller havde saa meget Begreb om det historiske Kostume paa Ludvig den Ellevtes Tid, at han kunde bedømme de Hundreder af Dragter, der var under Arbejde. Desuden vilde det blive Teatret meget dyrt at berede ham den Fornøjelse. Et saadant detailleret Overslag, hvori jeg skulde kontrollere enhver Enkelthed, vilde stille saa store Fordringer til den knappe Tid, jeg kunde anvende til Arbejde paa Stykket, at dets Opførelse vilde blive forsinket 14 Dage. Det vilde saaledes nøde os til paa 8 Spilleaftener at opføre gammelt Repertoire, hvorved Indtægten hver Aften vilde blive et Par Hundrede Daler mindre, end hvis det nye Stykke gik, og da 8 Gange

200 netop er 1600, saa vilde det akkurat koste Teatret lige saa meget at fornøje Hr. Kaptainen med Forevisningen af det detaillerede Overslag, som det efter Sagkyndiges Mening vilde koste i Et og Alt at sætte Stykket i Scene. „Jeg stemmer derfor for, at vi sparer de 1600 Rd., som Teatret vilde tabe paa det detaillerede Overslag, og at vi for dem sætter det nye Stykke i Scene."

— Under disse Omstændigheder — sagde Prokurator d'Auchamp — maa jeg som Kassedirektor beklage: at Teatret ikke har Raad til at berede Hr. Kaptain Mundt den onskede Fornojelse!

— Saa véd jeg Dævlen brække mig ikke. hvad Teatret skal med en økonomisk Direktør! — udbrød Kaptain Mundt, greb sin Hat og forlod Mødet i Vrede.

Det var netop Ulykken, at den brave Mand aldrig havde klaret sig dette Spørgsmaal og derfor troet at løse sin Opgave ved at stille de mest hensynsløse Fordringer til Enhver, der fik med Kasino at gøre, at prutte paa Alt, hvad Kasino skulde betale, om det endogsaa var nok saa billigt, og at sammenkalde saa mange Bestyrelsesmøder og forlænge dem saa meget,

som det var muligt, selv om de ikke resulterede andet end at spilde Tiden for hans Meddirektører og godtgøre hans Forslags Urimelighed.

Et haandgribeligt Bevis for, hvor lidt den økonomiske Direktør havde Grund til at klage over, at Arbejdet gik for langsomt ved Kasinoteatret, blev den Kendsgerning, at „Esmeralda“, der blev opført for første Gang den 9de Oktober, var omdigtet, tilkomponeret Musik, udstyret med nye Dekorationer og Dragter, lært og sat i Scene — altsammen i Løbet af 4 Uger, samtidig med at Personalet havde indstuderet to mindre Nyheder og seks Repriser med forandret Rollebesætning. Ligeledes maatte det virke beroligende paa hans Pligtiver, at den med historisk Troskab udførte Udstyrelse af Stykket efter dokumenteret Regnskab ikke oversteg de 1600 Rd., som det detaillerede Overslag vilde have fordret.

„Esmeralda“ gjorde ved Opførelsen al ønskelig Lykke og blev det Stykke, der af mine dramatiske Arbejder uafbrudt spilledes flest Gange, indtil det i Aarets sidste Maaned blev afløst, og som Kassestykke distanceret af min Over-

sættelse af Théaulons *„La comtesse du tonneau“*.

Da dette Stykkes Opførelse, der gav Anledning til at jeg forandrede min Livsstilling, har en Forhistorie, der er den større Del af Læserne ubekendt, dels fordi den tilhører den franske Hofhistorie fra Dubarismens Tid under Ludvig den Femtende, dels fordi den foregik bag Kasinoteatrets Kulisser, hvortil „ingen Uvedkommende havde Adgang“, maa jeg afbryde Tidsfølgen i min Fortælling om den sidste Sæson af mit Direktorat, for at fortælle Stykkets Oprindelse i Frankrig og dets Fremkomst paa Kasinos Teater.

Det er nok som bekendt, at Mætresseregimentet under Ludvig XV opnaaede sin mest ubegrænsede Magt og gjorde sig mest forhadt under Jeanne Vaubernier, der oprindelig „Modehandlerinde“, efterat hun som Skøge var gaaet fra Haand til Haand, af sin Protektor Grev Dubarry blev overladt til Kongen, som til Adelens og den legitime Kongefamilies Harme og Forargelse fremtvang hendes Præsentation ved Hoffet, gav hende Raadighed over alle Udnævnelser, lod hende efter Behag skalte

og valte med Finanserne, behandle ham selv som Tjener og styrte hans Ministre osv. osv.

Jeg behøver vel næppe heller at dokumentere, at der her i Danmark i 1855, efter at Kongen havde begyndt Aaret med at ophøje sin morganatiske Ægtefælle Louise Rasmussen til Lehnsgrevinde Danner, udbredte sig en almindelig Misstemning over denne Dames Anvendelse af sin høje Stilling, der aldeles ikke harmonerede med hendes Fortid — og at Folkets Uvilje mod „Grevinden“ tiltog mere og mere, efterhaanden som hun med større og større Ubeskedenhed efterlignede Grevinde Dubarry ved at trænge sig frem foran Kongen, ved at fortrædige det legitime Hof og ved en umættelig Pengegridskhed.

Det var netop i dette for Kasino trange Aar, hvori Grevinden havde paaført dette Teater en overmægtig Konkurrence ved at aabne Hofteatret for Langes Selskab, og mens det kneb allerhaardest for at skaffe nyt Repertoire, der kunde trække Hus, at den ene af mine Meddirektører, Prokurator d'Auchamp, anbefalede mig et fransk Toakts Lystspil af Théaulon til Oversættelse eller Bearbejdelse med den Forsikring, at det var saa tidssvarende, at det uund-

gaaeligt vilde fylde Huset uberegneligt mange Gange.

Stykket hed „*La comtesse du tonneau*“ og fremstillede et Sammenstød mellem Grevinde Dubarry og hendes Søskendebarn, en fattig men hæderlig Sypige, som den mægtige, men foragtede og forhadte Kusine havde fornærmet, og som ved en ligeledes af den grevindiserede Kurtisane fornærmet Vikomte bliver ført sammen med Kongen og Grevinden og faar Lejlighed til at hævne sig paa den Overmodige ved at vise sin Magt til at styrte hende, skønt hun nøjes med at bringe hende til at erkende denne Skaansel.

I næste Bestyrelsesmøde maatte jeg, efter at have gennemlæst det franske Stykke, erkende, at det var et af de uskyldigste Billeder, som det andet Kejserdømmes Teaterforfattere havde tegnet af Hoflivet under Regentskabet og Ludvig den Femtende, og at det som alle Théaulons Arbejder var pikant og underholdende, men jeg erklærede desuagtet, at jeg ikke vilde have noget at gøre med dets Oversættelse og Opførelse, fordi Publikum ufejlbarlig vilde finde adskillige Ligheder mellem Grevinde Dubarry og Grevinde Danner, og at Uviljen mod Sidst-

nævnte meget let ved adskillige Replikker kunde give sig Luft i et: „Ligesaa hos os!“

— Ja, hvad Fanden gjorde saa det? Hun har jo voldt os alle de Ulykker, hun kunde! Er det maaske ikke hendes Skyld, at vi har faaet Hofteatret paa Halsen og mistet vort gode gamle Personale? — udbrød Kaptainen.

— Jeg er ogsaa af den Mening, at vi ikke af Hensyn til hende har Grund til at forkaste et Kassestykke, der i 1837 blev skrevet om Grevinde Dubarry, der for næsten Hundrede Aar siden var Kongen af Frankrigs Mætresse. Det kan jo aldrig lægges os til Last, om vor Konges Gemalinde har paadraget sig et Rygte og udsat sig for et Had og en Foragt, der kan friste Publikum til at sammenligne de to Grevinder med hinanden — istemte Prokuratoren.

Jeg maatte indrømme, at begge mine Herrer Meddirektorer havde Ret i deres Paastande, men fastholdt alligevel min Beslutning: ikke at bringe Stykket paa Scenen. Netop fordi Grevinde Danner havde patroniseret Hofteatret, vilde Opførelsen af Stykket om Grevinde Dubarry paa Kasino meget nemt kunne udlægges som en Privathævn mod hende, og da hun i Følge sin Fortid og sin Stilling hverken havde und-

gaaet at blive forfulgt af løgnagtige Smædeskrivere eller at faa et tilsvarende journalistisk Bagtrappepersonale i sin Tjeneste, saa vilde Enhver, der skrev Noget, der kunde opfattes som fornærmeligt mod „Hendes Naade", være udsat for af hendes Lakajer at blive betegnet og af deres tankeløse Eftersnakkere at blive betragtet som en af hendes fornemme Fjender lejet literær Bandit, og det Skældsord vilde jeg ikke finde mig i for den Fornøjelse at bringe Grevinderne Dutonneau og Dubarril paa Scenen. Endnu dengang syntes jeg heller ikke, at vi kunde tale om Dubarrisme.

Dermed endte den Forhandling, men „Tiderne forandres, og vi med dem." — Da Aaret 1860 var nær ved at oprinde, kunde jeg ikke nægte, at det trak op til Dubarrisme her i Landet. Enhver vidste, at „Grevinden" havde Kongen fuldstændig i sin Magt, og at hun benyttede sit Herredømme over ham med al den Hensynsløshed, som man kunde vente af en Magthaverinde med hendes Fortid. Kongen havde ved alle Lejligheder skudt hende frem for Enhver, der søgte at nærme sig ham, det være Supplikanter eller Deputationer, og da det var vitterligt, at hendes Protektion jævnlig

førte nemmere til Maalet, end Fortjenester og Anciennitet, var det intet Under, at alle Lykkesøgere stormede til Bagtrappen og overbød hinanden i Lovsange over deres Patronesse. Hun havde allerede vundet et Par af de mest udbredte Hovedstadsblade, og flere end en af Folkelederne gik hende til Haande med Raad og Daad. Der var kun et Skridt tilbage for hendes Magtsyge og Ærgerrighed, og det var at opnaa Dronninge-Værdigheden, og der taltes temmelig højt om, at dette Skridt skulde forberedes ved hendes Udnævnelse til „Hertuginde af Vagrien“.

I vor Tid vil man maaske ikke have let ved at forestille sig, hvor blameret et Rygte den paagældende Dame havde paadraget sig, mens hun hed Jomfru Rasmussen, og hvor megen Uvilje hun havde ophobet om sig som Grevinde Danner. Hendes Samtidige, der havde faaet Besked derom, indsaa tilfulde, hvor megen Grund hun havde til at ønske sig et nyt Navn og en Titel, der gjorde hendes Rygte uangribeligt. Og hvorfor skulde hun ikke eftertragte at blive baade „Hertuginde af Vagrien“ og Dronning af Danmark?

Anna Sofia Reventlov var jo i sin Tid

som Frederik den Fjerdes Mætresse og Medhustru avanceret til Fyrstinde af Slesvig og derpaa, straks efter Dronningens Død til at blive kronet som hendes Efterfølgerske, og Frederik den Syvende havde jo ingen legitim Dronning, hvis Død skulde afventes. Han havde ved to Skilsmisser sørget for at Dronningestolen var ubesat, og Grevinde Danner havde allerede erhvervet en indtil Skamløshed tjenstivrig journalistisk Garde, der med zopyrisk Selvopofrelse gjorde alt muligt for at forberede og fremskynde sin Patronesses Tronbestigelse. Mens den uafhængige Presse med fuld Føje og Tilslutning af den ærekære Del af Nationen betegnede det mørkeste Punkt i vore Hof- og Regerings-Forhold, som den af Hensyn til Kongen ikke vilde navngive, med den upersonlige Benævnelse: „Danmarks Sorg og Ulykke“ — generede „Dannerskjaldene“ sig ikke for baade paa Vers og Prosa at lovsynge Kong Frederik, „fordi han havde valgt en Kvinde af Folket til Hustru, og derved knyttet Landets Børn nærmere til sig,“ ja, hvor Kongen kørte gennem Æreport, anbragte man ikke blot hans F, men ogsaa hendes L under den kongelige Krone, der prydede Triumfbuen.

Kort sagt: der var al Grund til at befrygte, at Grevinden vilde forsoge at fortsætte det Avancement, der fra Danseskolen paa Teatret og Modehandelen i Vimmelskaftet havde hævet hende til Lensgrevinde og Kongehustru paa Frederiksborg, med det ene Skridt, der førte op til Tronstolen ved Kongens Side, hvor hendes Rygte blev uangribeligt. Man var endogsaa overbevist om, at det daværende Ministeriums Dage var talte, hvis det ikke vilde gaa hendes Ærinde i denne Retning.

Nu kom atter Oversættelsen af „*La comtesse du tonneau*“ paa Forslag i Kasino-Teatrets Bestyrelses-Møder.

— Tror De ikke, at Publikum nu kunde have godt af at se Théaulons Lystspil om Grevinde Dubarry? — spurgte Prokuratoren.

— Jo nu tror jeg, det kan være paa Tide at lade Publikum faa Lejlighed til at afgøre ved et Plebicit, om Stemningen virkelig er saa grevindevenlig, som Hendes Naades Blade fortæller og Bagtrappe-Partiet forsikrer — maatte jeg indrømme — og til mine Medbestyreres Glæde erklærede jeg mig villig til snarest muligt at udføre en kupletteret Oversættelse af Stykket,

som jeg haabede at kunne have færdig til Opforelse i de forste Dage af December.

Allerede i Slutningen af November havde jeg fuldført Oversættelsen, som jeg, da Ordspillet i Titelen („*Tonneau*“, Tønde, i Modsætning til „*Barril*“, Bimpel) ikke kunde gengives paa Dansk, havde kaldt „Grevinden og hendes Søskendebarn“, efter de to i Stykket optrædende Hovedpersoner. Jeg havde ikke forandret det Mindste af Handlingen i den franske Original og kun i Kupletterne tilføjet Forklaringer, som Théaulon havde fundet overflødige overfor sit Publikum, der var tilstrækkelig bekendt med Grevinde Dubarrys Historie, mens jeg omhyggelig havde vogtet mig for at overfore Stikord fra de danske Grevinde-Farhold til Betegnelse af de franske.

Ved Oplæsningen vandt „Grevinden og hendes Søskendebarn“ fuldstændigt Bestyrelsens Bifald, og da Manuskriptet havde været forelagt Kasinoteatrets Censor, var der kun to Linier i en af Sangene, som han onskede forandrede, nemlig Vikomtens Ytring om Ludvig XV's Afhængighed af Grevinde Dubarry:

„Endskønt hun først har hele Folket budet,
Hvad nu hun byder ham tilsidst.“

Uagtet denne Udtalelse var ordret oversat efter en af Spotteviserne fra Dubarrismens Tid og retfærdiggjort ved Mlle. Vauberniers Liv i den Periode, hvori hun erhvervede Navnet „L'ange" — fandt han, at den for tydeligt mindede om den tyske Forklaring over Oprindelsen til Navnet Danner (erst Jedermann, und dann Er), og da jeg nødig vilde alludere til en saadan Brander, forandrede jeg straks Slutningen af Verset, saa det kom til at lyde saaledes:

„Som fræk fortrænger, hvad vi ejer
Af hædret Navn og ædelt Blod,
Og med sin Skare lydige Lakajer
En Skanse slaar om Tronens Fod."

Mod disse Linier kunde Censor ikke indvende Noget: Grevinde Dubarry havde jo styrtet Ministeriet Choiseul og indsat et andet, bestaaende af hendes uduelige Kreaturer med Aiguillon i Spidsen. Det vedkom jo ikke Grevinde Danner.

Rollerne til „Grevinden og hendes Søskendebarn" blev altsaa uddelte, og den Dag, da der blev holdt Arrangements-Prøve paa Stykket, blev Ministeriet Hall afløst af Ministeriet Rotwitt. At „Grevinden" var uskyldig i dette

Ministerskifte kan maaske være muligt, men den Gang blev det ikke troet af ret Mange.

Da der er gaaet over en Menneskealder siden den Tid, og Stykket forlængst er gaaet ud af Repertoiret og udsolgt i Boghandelen, er det vel næppe overflodigt, at jeg fortæller dette Stykkes Oprindelse og Indhold i størst mulig Korthed.

Det var to historiske Anekdoter fra Grevinde Dubarrys Tid, hvorpaa Théaulon byggede dets Handling. Den ene drejede sig om et Forhold til en Gardist Henry Duval, til hvem Grevinden havde skrevet adskillige kærlighedsfulde Breve, som hun, efter at være avanceret til Kongens Mætresse, lod ham affordre ved en Fægtemester, der, da den fordums Elsker ikke vilde udlevere dem, udfordrede ham til en Duel, hvori han blev dodelig saaret.

Den anden angik et Drilleri, som en ung rig Adelsmand morede sig med, ved overalt paa Hoffets Maskerader at medfore en Pige, der lignede Grevinden og var klædt lige som hun.

Disse to virkelige Tildragelser havde den dramatiske Digter sammenslynget til en Intrige ved at gøre den udklædte Pige til Kusine baade af Grevinden og af Henry Duval og ladet denne

testamentere hende de kompromitterende Breve, hvorved hun bliver i Stand til at ydmyge den hovmodige Grevinde.

Der var saaledes i selve Handlingen Intet, som havde Lighed med nogen Scene af Grevinde Danners Liv. Kun Dubarrys brogede Fortid, hendes Indgreb i Regeringen og Stemningen imod hende og hendes Magt over Kongen, kunde friste et dansk Publikum til at se en Afspejling af danske Forhold i det franske Stykke.

Mens det blev indstuderet og prøvet, fik jeg et uventet og paafaldende Besøg.

Det var Teaterdirektør M. V. Brun fra Odense, der kom for at afkøbe mig Ret til at opføre det ham ubekendte Sangspil paa hans Teater. — Han havde hørt at det vilde vække Sensation, og maatte derfor have det straks — *à tout prix!*

Da Grevindehoffet havde haft stor Betydning for hans Teater og hans Publikum, forekom hans Hastværk mig mistænkelig, og som Betingelse for at han kunde faa en Afskrift næste Morgen forlangte jeg, at han først skulde høre Stykket oplæse. Det behøvedes ikke, forsikrede han, men samtykkede dog deri.

Efter Oplæsningen spurgte jeg, om han

ikke havde Betænkeligheder ved at opføre Stykket.

— Nej! — svarede han — Hvad skulde jeg betænke mig for? — Mener De for Grevindens Skyld? Jeg har sku ingen Børn med hende, og kan ikke tage Hensyn til, om hun kan lide et Stykke eller ikke, naar Publikum vil se det. Lad mig bare faa Afskriften.

Han fik den, og jeg tvivler ikke om, at han skyndsomst gjorde Brug af den, men hvortil, kan jeg ikke sige. Kun det véd jeg med Vished: at paa Odense Teater blev „Grevinden og hendes Søskendebarn" aldrig opført.

Derimod blev der to Dage efter holdt Generalprøve paa Stykket, hvorved det viste sig, at alle Rollerne fik en tilfredsstillende Udførelse, men da jeg efter Prøven talte med vor Prokurator om den Iver og Hurtighed Personalet havde vist ved Indstuderingen, kom han pludselig med et Forslag, der overraskede mig mere end alt det andet Uventede, jeg hidtil havde oplevet ved Teatret.

— Tror De alligevel ikke, at vi gør klogest i at lade det Stykke blive uopført? — spurgte han halvt hviskende.

— Hvorledes skulde det kunne lade sig gøre? — svarede jeg forbavset.

— Naturligvis: De maatte jo holdes skadesløs . . . have Deres Honorar erstattet . . . to, tre Gange — vedblev han.

— Men jeg, som har antaget Stykket til Opførelse, gaar ikke ind paa, at det henlægges uopført, og Kasinos Repræsentantskab vil heller ikke give sit Samtykke dertil, naar De ikke kan nægte, at det er Dem selv, der har foreslaaet dets Opførelse, og hverken kan sige, hvem der har omstemt Dem, eller hvem, der skulde holde os skadesløse — svarede jeg nu i en Tone, der ikke røbede, om jeg tog hans Forslag for Spøg eller Alvor.

Prokuratoren slog straks over i samme Tone. — Sig ikke det! — udbrød han efter et Øjebliks Betænkning. — Naar jeg for Alvor skulde prøve at sætte et saadant Forslag igennem, vilde jeg meget lettere blive enig med alle vore Repræsentanter, end med Dem alene!

Saa talte vi ikke mere om den Sag.

To Dage senere skulde „Grevinden og hendes Søskendebarn“ være ansat til Opførelse for første Gang. Det var Torsdagen den 8de December — der ved en Fejltagelse blev mig

betegnet som en Tyge-Brahes-Dag, og skaffede mig adskillige Advarsler mod at udsætte Stykket for alle de Uheld, der kunde komme over det, naar jeg lod det løbe af Stabelen paa en saadan Ulykkesdag. Heldigvis kunde jeg ved Hjælp af en gammel Bog dokumentere, at den Dag som vor lærde Astrolog havde sat i Vanrygte, var den 6te og ikke den 8de.

Den sidstnævnte Dag kunde dog, uagtet den ikke hørte til de 32 onde Dage, meget let blevet ret uheldig baade for Stykket og for Kasino.

Efter Opslag i Foyeren skulde Maskinmesteren Kl. 11 om Formiddagen have opstillet nogle Møbler i Maskerade-Salonen til Eftersyn for Regissøren, Fremstillerinden af Grevinde Dubarry og mig, men ved en Tilfældighed blev denne Sammenkomst uden Bekendtgørelse opsat til Kl. 2. Denne Opsættelse afværgede hele Teatrets Ødelæggelse, ti da vi havde endt Eftersynet og vilde forlade Skuepladsen, saa vi pludselig Røg stige op af alle de smaa Huller i Teatergulvet og opdagede saaledes, at der var Ildløs i Maskinkælderen. Vi fik den dog snart slukket, ti den havde kun brændt i kort Tid. Havde vi holdt Møde paa

det oprindelig bestemte Klokkeslet, vilde Ilden, der lod til at stamme fra Varme-Apparatet, først have brudt ud efter vor Bortgang og altsaa faaet Tid til at brede sig i 5—6 Timer paa den tomme Scene mellem de brændbare Dekorationer, og saa var der jo ikke blevet nogen Opførelse af „Grevinden og hendes Søskendebarn“.

Det var hvad man kalder et Tilfælde, der saa ud som en Tanke, der baade tændte Ildebranden og slukkede den.

Aldrig har nogen Forestilling samlet et saa elegant Publikum i et af vore private Teatre, som det, der mødte i Kasino den Aften, da „Grevinden og hendes Søskendebarn“ stod paa Plakaten for første Gang. Kulisse-Sladderen havde naturligvis, mens Stykket blev prøvet, fortalt, at det handlede om en „Grevinde“, der vilde være Dronning og blev ydmyget af en hønnet Lappeskrædderske, som var hendes Søskendebarn — det var jo nok for det saakaldte „brede Publikum“, der kun kendte vor „Grevinde“ — og da Plakaten fortalte, at Stykkets Grevinde var den berygtede Jeanne Vaubernier, Ludvig den Femtendes sidste og af Historien værst bekendte Mætresse, saa havde

de dannede Tilskuere ogsaa deres Paralleler og deres Stemning færdige.

Der var Ingen ved Teatret, som et Øjeblik tvivlede paa, at et Stykke, der angreb den franske Grevinde, vilde blive opfattet som en Fornærmelse mod den danske, og kalde hendes Tilhængere til Kamp med Vægterpiber, Klarinet-Mundstykker og lignende Instrumenter, og om det endogsaa kun vilde blive en forsvindende Minoritet af Teatergængerne, der vilde optræde som hendes Riddere, saa kunde det ikke nægtes, at enhver Pibe var i Stand til at gøre mere Effekt end tyve Par Hænder, især naar de er behandskede.

Alle Forventninger om at Stykket skulde fremkalde en Meningskamp blev imidlertid skuffede.

Det første Stykke paa Aftenens Program „En Herre, der følger Damer hjem“ — et muntert Pariser-Lystspil — var spillet til Ende, uden at Publikum havde værdiget det synderlig Opmærksomhed. Man havde hostet, hvisket til hinanden, set efter, hvad Klokken var, læst paa Personlisten til næste Stykke og tilkendegivet sin Tilfredshed med, at Tæppet faldt, med et næsten uhørligt Klap. Nu gik det op igen for

Kampen mellem „Grevinden og hendes Søskendebarn“, og den dybeste Tavshed viste. at det var til den, man havde gemt sin Opmærksomhed. Under den korte Exposition og det forste Kuplet, der var af fredelig Karakter, kunde man have betegnet Stilheden med den hyperbolske Talemaade: at den gjorde det muligt, at høre en Knappenaal falde til Jorden, men nu kom den Sang, hvori Vikomte de Lauzun motiverer sit Had til Grevinden. Det var som sagt en næsten ordret Oversættelse af en historisk, ægte Vise om Grevinde Dubarry fra 1765, som jeg havde indlagt i Stykket til Illustration for Stemningen. Regissør Rasmussen, der skulde synge den, var belavet paa, at den vilde blive Signal til en Pibekoncert, maaske til en Bestormelse af Scenen, men han sang med udmærket Bravour de to Vers:

Jeg hader Den, som steg fra Dybet
Bedækket med et Lands Foragt —
Som nu behersker hele Krybet
Med stjaalet Guld og ranet Magt —
Som fræk fortrænger, hvad vi ejer
Af hædret Navn og ædelt Blod,
Og med sin Skare lydige Lakajer
En Skanse slaar om Tronens Fod. —

Jeg hader Den, hvis Skændsels Rygte
Ej mer kan rummes i vort Land —
Som bringer Kvinden til at flygte —
Som møder Haan hos hver en Mand —
Som sneg sig ind i Kongesalen,
Fik Sceptret fat og er paa Vej,
At sætte Kronen — Kronen paa Skandalen —
Se hende — hende — hader jeg!

Det Bifaldsbrag og de Bravoraab, som disse Udfald mod Grevinde Dybarry fremkaldte, havde jeg aldrig hørt Mage til. Skuespilleren, der havde ventet en vild Teaterstrid, blev saa overrasket over denne Enstemmighed af den vedvarende Applaus, at det varede en Stund, før han kunde tro paa den. To, tre Gange søgte han at begynde paa den følgende Dialog men blev overdøvet. Publikum vilde have Visen *da capo*, og efter at have faaet sin Vilje vedblev man at applaudere, som om man vilde udfordre Modstandere til at lade sig høre, men ikke en eneste af Grevindens Drabanter gav et Kny fra sig. Det var ikke et Teaterstykkes Skæbne, der skulde afgøres, det var en Folkeafstemning, et Plebiscit, der blev holdt, og Publikum forstod, hvad det gjaldt. Afstemningen foregik med en saadan Energi, at ikke én

Stemme turde hæve sig til Bekræftelse af Grevinde-Bladenes Forsikring om deres Patronesses Popularitet. Det samme Resultat gav 42 Opforelser af Stykket og Hensigten med dets Oversættelse var saaledes opnaaet.

Da Stykket blev spillet niende Gang indtraf den ulykkelige Ildebrand, der lagde Frederiksborg Slot i Aske; og denne Begivenhed gav Anledning til adskillige Rygter, der forøgede Folkets Uvillje mod Grevinden, og det bidrog ikke til at dæmpe dem, at Politiet ikke fik Tilladelse til at holde Brandforhor. Derimod vakte den Kendsgerning almindelig Harme, at hendes Lakajer under Branden havde spildt Tiden med at redde hendes Mobler, mens Slottets uvurderlige og uerstattelige historiske Portrætgalleri brændte op.

Nytaarsdags Aften gav Uviljen sig Luft i Gadeoptøjer, der vistnok ikke var af nogen alvorlig og stridbar Art, men tydeligt nok viste Stemningen mod Grevinden og det Ministerium, som Folket mistænkte hende for at have bragt til Roret. Dette Ministeriums Regeringstid blev imidlertid otte Dage efter Aarsskiftet afbrudt ved Konseilspræsidentens Død, og da Grevinden fandt sig i, at det foregaaende Ministerium atter

indtog sin Plads, saa forstummede efterhaanden Rygterne om hendes „Tronstræv“.

At derimod Grevindebladenes Tjenstiver sagtnedes saa hurtigt, kan jeg ikke sige. De var utrættelige i at gentage den Bjørnetjeneste at overføre paa hende alt, hvad der var skrevet om Grevinde Dubarry. „Morgenposten“, der havde sine fleste Læsere paa Landet, generede sig end ikke for lige frem at paastaa, at det for fyrretyve Aar siden skrevne Stykke var en af mig sammenlavet Satire over Kongens Hustru, ja den havde endogsaa den Frækhed at fortælle sine Læsere, at Stykket „fordomtes af Publikum i den Grad, at Bænkene stod tomme“ — uagtet det var opfort over 40 Gange med enstemmigt Bifald og storre Indtægt end noget andet Helaftenstykke, ja endogsaa blev givet for udsolgt Hus den sidste Gang. Ogsaa Dannerskjaldenes Hyldningsraab til den forhenværende Louise Rasmussen vedblev at skingre lige skurrende. „Tiden“, der blev redigeret af Lovgiveren Rugaard, afgjorde Sporgsmaalet om hendes Berettigelse til Plads under Tronhimlen ved den summariske Paastand:

„Den, der fjanter om, at en Drots

Kone ikke er Drotning, er paa Nippet til at blive et Fjols."

Det syntes dog nu, som om den fornuftigere Del af Hendes Naades Parti, efter at det havde overbevist sig om, at hendes Modstandere havde Flertallet af Folket paa deres Side, tabte Modet til at virke for hendes Ophøjelse og nøjedes med betydningsløse Æreports-Deviser og Geburtsdags-Lyrik. Jeg smigrede mig med, at jeg havde ydet mit Bidrag til at begrænse Troen paa den grevindelige Popularitet, og jeg var belavet paa, at jeg vilde faa et „Tak for sidst" for, hvad jeg havde udrettet i denne Sag, og jeg ventede ikke forgæves paa, at det vilde komme fra samme Haand, som først havde bragt mig „*La comtesse du tonneau*" og siden, da „Grevinden og hendes Søskendebarn" var indstuderet, tilbød mig Skadesløsholdelse, naar jeg vilde forhindre dette Stykkes Opførelse.

Mens det endnu stod paa Repertoiret, fik jeg en Dag Indbydelse til Frokost hos en af Repræsentanterne. Der stod udtrykkelig i Billetten „*en petit comité*" og det kunde derfor ikke andet end overraske mig, da jeg foruden Værten og mine to Medbestyrere traf Hr. M. V. Brun, til hvem jeg hverken stod i noget

venligt eller fortroligt Forhold. Ved Bordet meddelte Prokuratoren os den interessante Nyhed: at Hr. Brun havde frigjort sig for sit Forhold til Teatret i Odense, og at Kasino rimeligvis kunde nære Haab om at knytte hans udmærkede Ævner til sin Virksomhed.

Til Forklaring herover tog Hr. Brun nu Ordet og beklagede, at han ikke i sin Stilling som Teaterdirektør i Provinsen havde fundet den nødvendige Forstaaelse og Bistand hos D'Hrr. Teaterejere og Bladredaktører — og især hos det tvære Provins-Publikum — kort sagt: han havde lært saa meget som Direktør ved Teatret i Odense, at han ubetinget vilde foretrække en underordnet Post — f. Eks. som Regissør ved et Hovedstads-Teater — for den Plads, som han nu agtede at forlade.

Nu var det mig, der maatte tage Ordet, og havde d'Hrr. Bestyrere troet at berede mig en Overraskelse, saa blev vistnok mit Svar endnu mere overraskende for dem. Jeg forsikrede dem, at det Tilbud, som jeg ønskede at Bestyrelsen skulde gøre Hr. Brun, vilde være mere fordelagtigt, end baade han og den havde tænkt sig, men da det var mig, der havde Forslagsret til alle Teatrets Engagementer, on-

skede jeg, at Tilbudet blev formuleret efter en forretningsmæssig Overvejelse mellem Bestyrelsen og mig og ikke vedtaget ved en Overrumpling efter en splendid Frokost.

Denne Udtalelse tilfredsstillede baade Hr. Brun, de to Bestyrere og vor Vært. Mine Meddirektører og jeg besluttede, at vi straks vilde aftale det Tilbud, der skulde gøres. Vor Vært, der — det være sagt til hans Ære! — ikke havde nogen Anelse om, hvad der var i Gære, gik ud af Spisesalen. Brun gik bort og overlod sin Sag til Prokuratoren. Mellem denne og mig foregik nu Forhandlingen. Kaptainen, der altid havde sin slette Hørelse at skylde paa, naar han vilde holde sig udenfor en Sag, der kunde volde Fortrædeligheder, deltog ikke i Diskussionen.

— For at undgaa Vidtløftigheder vil jeg bede Dem tro mig paa mit Ord og spare mig for overflødige Motiveringer og Forklaringer — begyndte jeg.

— Vedtaget! — svarede Prokuratoren.

— Dernæst vil jeg bede Dem forudsætte, at jeg kender Situationen og kender Hr. Bruns Teaterliv.

— Det kan jo ogsaa forudsættes.

— Og naar jeg kender begge Dele, kan jeg ikke tænke mig andet, end at han som Regissør vilde vølde mig saa mange Bryderier baade med Bestyrelsen og med Personalet, at jeg før Udløbet af denne Sæson vilde være umulig som Direktør.

— De vil altsaa ikke have ham til Regissør?

— Nej, men jeg vil anbefale ham til Direktørposten, for det første fordi jeg er træt af at være Direktør for et Teater, hvortil jeg som Forfatter har skrevet 30 Stykker i de forløbne fem Sæsoner, uden at kunne tilfredsstille Aktieselskabets Fordringer — for det andet, fordi jeg hverken kan eller vil længer taale, at min økonomiske Meddirektør ved enhver Lejlighed blander sig i Teatrets kunstneriske Forhold og derved hæmmer min Virksomhed — og for det tredje, fordi jeg tiltror Hr. Brun Egenskaber, som jeg har manglet, men som vil sætte ham i Stand til at begrænse denne Indblanding.

Prokuratoren betænkte sig en Stund og fortsatte saa: Det vil altsaa sige: De ønsker at fritages for det sidste Aar af Deres fornyede Kontrakts Varighed?

— Ja saaledes, at mit Direktorat ophører med denne Sæsons Udløb! — svarede jeg.

— Dertil vil Repræentantskabets Samtykke være nødvendigt, og det bliver ikke let at opnaa . . . — forsikrede Prokuratoren.

— Naar jeg skaffer Lægeattest for, at min dobbelte Virksomhed som Forfatter og Teaterbestyrer allerede har virket nedbrydende paa mit Helbred, og De bevidner, at Samarbejdet med mig bliver mere og mere vanskeligt, haaber jeg, at Repræsentanterne vil finde min Begæring om Afsked vel motiveret — antog jeg dog.

Atter her indtraadte der en Pavse, under hvilken min diplomatiske Meddirektør med rynkede Bryn grublede over den vanskelige Opgave at finde en tilfredsstillende Form for det Resultat, som vi begge ønskede at komme til, men paa en Gang opklaredes hans Mine som den skulde betegne et Heureka!

— Kasino kan ikke være bekendt saadan uden videre at give Afkald paa Deres Virksomhed i et helt Aar af Deres Kontrakttid, selv om De maatte ønske det af Helbredshensyn. Derimod kunde vi maaske dispensere Dem for

det mest anstrængende daglige Slid, naar De vilde staa os bi som æstetisk Konsulent.

— Jeg kan ikke indlade mig paa at være Raadgiver for Hr. Brun. Han vil hverken forlange mine Raad eller følge dem — indvendte jeg.

Men nu fulgte den nærmere Forklaring, at jeg som Konsulent kun skulde korrespondere med Kasinos Bestyrelse om dramatiske Spørgsmaal og derfor oppebære samme Honorar, som jeg hidtil havde havt som Direktør.

— Nu vel! — sagde jeg — det vilde jo blive det Samme som at betale mig 1200 Rigsdaler for i en Sæson at overlade Direktørposten til Brun, der nok skal lære Aktieselskabet at nøjes med mindre Indtægter end jeg har skaffet, og vænne Bestyrelsen af med at spilde Direktørens Tid og bringe Skuespillerne til at paaskønne den Humanitet, hvormed de har været behandlede i min Tid. Kan De udføre det diplomatiske Mesterstykke, at overtale Repræsentantskabet til at gaa ind paa en saadan Overenskomst, vil jeg erkende, at det er min Sag De har talt, selv om De har været min Kontraparts Sagforer. —

Saaledes omtrent endte den Forhandling. Hvorledes det derimod lykkedes Prokuratoren

hos Repræsentantskabet at opnaa min Fritagelse for Direktorfunktionerne i det resterende Aar af min Kontrakttid, og min Ansættelse som æstetisk Konsulent med min hidtil hafte Gage, mens Hr. Brun blev udnævnt til Teaterdirektør i mit Sted med forbedrede Lønningsvilkaar — det hverken véd eller forstaar jeg.

Det er derimod vitterligt, at Repræsentantskabets Formand, Justitsraad Stage, da Forslaget blev bebudet, nægtede at sætte det under Forhandling, og da et Flertal af Repræsentanterne stemte for, at det skulde forhandles, nedlagde han sin Post baade som Formand for og Medlem af Repræsentantskabet. Han forlod derpaa Mødet, og Forslaget blev vedtaget.

Strængt taget vilde det være mest korrekt, om jeg paa dette Sted afbrød Kapitlet om min sidste Sæson ved Kasino, ti min Ansættelse som æstetisk Konsulent blev, som jeg forudsaa, kun en Sinecure. Direktor Brun behøvede ikke mine Raad og begærede dem ikke heller. Hvis han havde gjort det, vilde det have været for at handle tvært imod dem. Da jeg imidlertid endnu et Teateraar, om end kun nominelt, vedblev at staa i Forhold til Kasino, vil jeg

dog fortælle lidt om de nærmeste Følger af min Bortgang.

Min Efterfølger vilde lige straks ved den første Sæsons Begyndelse give Publikum et slaaende Bevis for, „at hans Forgænger ved sin uretfærdige Strænghed havde bortskræmmet dygtige Forfattere ved at forkaste deres fortrinlige Stykker“ — og han valgte til Eksempel herpaa at aabne sin første Sæson med Opførelsen af Julius Gersons Lystspil: „Det var godt gjort!“ som jeg havde forkastet i to eller tre Omarbejdelser. Resultatet af denne Appel til Publikum blev en saa eksemplarisk Fiasco, at Tilskuerne havde forladt deres Pladser førend Tæppet faldt. Da dette ulykkelige Originalarbejde ikke kunde udfylde den første Forestilling, havde han til at udfylde den valgt Baurenfeldts Treaktsstykke „Fata Morgana“. Hvis det skulde bevise, at jeg havde gjort Uret i at afholde mig fra Oversættelser af tyske Lystspil, forfejlede ogsaa det sin Virkning, ti det blev eksemplarisk udhysset. Ovenpaa den yderst uheldige Debut fulgte et nyt Uheld, idet Hr. Brun uden det kongelige Teaters Tilladelse under et andet Navn havde omarbejdet og ladet Personalet indstudere den samme Teater til-

hørende Operette „Kalifen i Bagdad“, hvis Opførelse som Følge deraf blev forbudt.

Et endnu større Tab paadrog han Kasino ved at spille en af ham selv lavet Oversættelse af Offenbachs Orfeus i Underverdenen, der var udstyret med større Bekostning end noget tidligere paa Kasino opført Stykke, men ikke kunde spilles mere end nogle faa Gange, mens det i en anden Oversættelse og *mise en scene* blev et af Folketeatrets bedste Kassestykker. Kort sagt: Indtægterne, der bl. a. ved Vilhelm Wiehes Debuter burde have været glimrende, blev saa smaa, at det kun var de 51 Forestillinger, hvortil den svenske Sangerinde Luise Michaëli og de spanske Danserinder Pepita d'Olivo og Ysabel Cubas medvirkede, der frelste Kassen: men den Hjælp, de ydede, maatte betales med 10,000 Rbd., og Teatrets Netto-Indtægt blev saaledes endnu mindre end den havde været i min uheldige første Sæson, da jeg med et nyt, ukomplet Personale maatte konkurrere med Hofteatrets glimrende Kræfter.

Allerede forend Halvdelen af forste Sæson var til Ende, indsaa Kaptain Mundt, at han ikke kunde arbejde sammen med Brun og tog derfor sin Afsked, og førend den anden Halv-

del var udløbet, havde Prokuratoren ligeledes fratraadt sin Plads, som han kun vedblev at beklæde *ad interim.* I Begyndelsen af Aaret 1862, da $^{2}/_{3}$ af Skuespillerinderne erklærede ikke at ville forny deres Kontrakt under Bruns Direktorat, og Aktieselskabets nye Bestyrelse ikke saa sig i Stand til at arbejde sammen med ham, efter at han havde foranlediget Nedsættelsen af en Undersøgelseskommission og Sammenkaldelsen af 2 Generalforsamlinger, maatte han fratræde Direktoratet.

Indhold.

